

รายงานการวิจัย

การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรม
ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

Creating fashion lifestyle products to promote cultural tourism in
the old town of Songkhla

นวัทตกร อุมาศิลป์

Nawatthakorn Umasin

ณัฐชานา นวลยัง

Natchana Nuanyang

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์

วิจัย และนวัตกรรม ประจำปี พ.ศ.2563

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และ นวัตกรรม ประจำปี พ.ศ.2563 เป็นงานวิจัยที่ใช้องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาสู่งานสร้างสรรค์เพื่อก่อให้เกิดแนวคิดและการพัฒนาองค์ความรู้ ตลอดจนผลการวิจัยสามารถใช้เป็น แนวทางส่งเสริมให้มีการนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนและผู้ประกอบการได้

ขอขอบคุณนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ที่ได้ให้การสนับสนุน ทุนในการทำวิจัยนี้ ขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ได้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ขอขอบคุณผู้ร่วมวิจัย และผู้ช่วยวิจัย และผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์จังหวัดสงขลาทุกท่าน ในงานนี้ผู้วิจัยจึงใคร่ขอขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง มา ณ โอกาส นี้

นวัตร อุมาศิลป์
ณัฐชา นวลยัง
กุมภาพันธ์ 2564

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
- วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	1
- ขอบเขตของการวิจัย	2
- ทฤษฎี สมมติฐาน และกรอบแนวความคิดของการวิจัย	2
- วิธีดำเนินการวิจัย	2
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
- คำจำกัดความ	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเมืองสงขลา	6
2.2 ศึกษาข้อมูลเพื่อหาอัตลักษณ์ด้านต่างๆในย่านเมืองเก่า	19
2.3 ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์	60
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย	63
3.1 ลงพื้นที่ศึกษาอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่า	64
3.2 ศึกษาารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า	69
3.3 ศึกษาวัสดุเชิงพื้นที่	69
3.4 การเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญ	72
3.5 การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีในการออกแบบ	75
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย	
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่า	76

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า	84
4.3 ผลการวิเคราะห์วัสดุเชิงพื้นที่	86
4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญ	91
4.5 ผลการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีในการออกแบบ	93
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	94
5.1 การถอดลวดลายจากเรื่องราววิถีอัตลักษณ์พหุวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่า	94
5.2 ผลงานแม่พิมพ์เหล็กปาเต๊ะ	96
5.3 ผ้าพิมพ์ลายด้วยระบบดิจิทัลจากการออกแบบลวดลายในงานวิจัย	96
5.4 การออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรม ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา	98
5.5 ข้อเสนอแนะ	102

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	ที่มาของลวดลายจากเรื่องราวในย่านเมืองเก่าสงขลา	77
ตารางที่ 2	สถานที่ต่างๆ กับรูปแบบผลิตภัณฑ์	84
ตารางที่ 3	ผลการถอดลวดลายจากเรื่องราววิถีอัตลักษณ์วัฒนธรรมในพื้นที่ ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา	94
ตารางที่ 4	ผลการพัฒนารูปแบบลวดลายในการทำแม่พิมพ์ผ้าปาเต๊ะ	96
ตารางที่ 5	ผลการพัฒนารูปแบบลวดลายสำหรับการพิมพ์ด้วยระบบดิจิทัลปริ้น	97
ตารางที่ 6	ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถี วัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา	99

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	ประตูเมืองสงขลา	6
ภาพที่ 2	หัวเขาแดง	7
ภาพที่ 3	สงขลาแหลมสนในอดีต	9
ภาพที่ 4	เมืองสงขลาฝั่งบ่อยางในอดีต	10
ภาพที่ 5	แผ่นจังหวัดสงขลา	11
ภาพที่ 6	ประเพณีห่มผ้าพระเจดีย์หลวงบนเขาตังกวน	21
ภาพที่ 7	เรือพระ	21
ภาพที่ 8	ประเพณีทำบุญเดือนสิบ	22
ภาพที่ 9	วัวชน	23
ภาพที่ 10	บรรยากาศงานเทศกาลอาหารสองทะเล	23
ภาพที่ 11	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา	25
ภาพที่ 12	พระอุโบสถวัดมัชฌิมาวาส	26
ภาพที่ 13	วัดชัยมงคล	27
ภาพที่ 14	ศาลาพระวิหารแดง	28
ภาพที่ 15	พระเจดีย์หลวงบนเขาตังกวน	29
ภาพที่ 16	ศาลหลักเมืองสงขลา	29
ภาพที่ 17	พระตำหนักเขาน้อย	30
ภาพที่ 18	กำแพงเมืองสงขลา	31
ภาพที่ 19	ถนนนางงาม	32
ภาพที่ 20	ถนนนครใน	32
ภาพที่ 21	ถนนนครใน	32
ภาพที่ 22	สถานีรถไฟสงขลา	33
ภาพที่ 23	ป้อมปากน้ำแหลมทราย	34
ภาพที่ 24	มัสยิดอุสาสนอิสลาม	35
ภาพที่ 25	หาดสมิหลา	35
ภาพที่ 26	หาดชลาทัศน์	36
ภาพที่ 27	แหลมสนอ่อน ยาลีย์สวน	37

ภาพที่ 28	เขาดังกวน	37
ภาพที่ 29	เกาะหนู เกาะแมว	38
ภาพที่ 30	ป้อมปราการหัวเขาแดง	41
ภาพที่ 31	เจดีย์สองพี่น้อง	43
ภาพที่ 32	ศาลาหลบเสือ	44
ภาพที่ 33	บ่อแก้ง	45
ภาพที่ 34	สุสานสุลต่าน สุลaiman	46
ภาพที่ 35	วัดเขาน้อย	47
ภาพที่ 36	วัดบ่อทรัพย์	47
ภาพที่ 37	วัดภูผาเบิก	48
ภาพที่ 38	วัดศิริวรรณवास	49
ภาพที่ 39	ข้าวสตู	51
ภาพที่ 40	ถ้ำคั่ว	52
ภาพที่ 41	ข้าวมันแกงไก่	52
ภาพที่ 42	ไข่ครอบ	53
ภาพที่ 43	ย่ำสาหร่าย	54
ภาพที่ 44	เต้าหู้ยี้	54
ภาพที่ 45	ขนมดู	55
ภาพที่ 46	ขนมบอก	55
ภาพที่ 47	ขนมลูกโดน	56
ภาพที่ 48	ขนมค้ำควา	56
ภาพที่ 49	ขนมหวั้ก	57
ภาพที่ 50	ขนมหม้อนี้	57
ภาพที่ 51	ไอติมยิว (จิ้น กั่ว หยวน)	58
ภาพที่ 52	ขนมทองเอก	58
ภาพที่ 53	ขนมสัมปันนี	59
ภาพที่ 54	ข้าวฟ่างกวน	60
ภาพที่ 55	โรงสีแดง ถนนนครนอก	64
ภาพที่ 56	บ้านนครใน ถนนนครใน	65
ภาพที่ 57	ศาลหลักเมือง ถนนนางงาม	65
ภาพที่ 58	วัดยางทอง ถนนนางงาม	65

ภาพที่ 59 ศาลหลักเมือง ถนนนางงาม	66
ภาพที่ 60 มัสยิดอุสาสนอิสลาม	66
ภาพที่ 61 ขนมส้มป่นนี้	67
ภาพที่ 62 ขนมบอก	67
ภาพที่ 63 ขนมบอก	68
ภาพที่ 64 ขนมเทียนสด	68
ภาพที่ 65 งานสมโภชเจ้าพ่อหลักเมือง และวันสงขลา	69
ภาพที่ 66 เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์คุณวิชาญ นพคุณขจร ผู้ดูแลบ้านนครใน	72
ภาพที่ 67 เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์คุณวิชาญ นพคุณขจร ผู้ดูแลบ้านนครใน	72
ภาพที่ 68 เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์นายธีระ จันทิปะ หัวหน้ากลุ่มภารกิจพิพิธภัณฑสถานคติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา	73
ภาพที่ 69 ประชุมเสวนา ทิศทางสงขลาเมืองสร้างสรรค์และ TCDC สงขลา	73
ภาพที่ 70 สัมภาษณ์แนะนำการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์	74
ภาพที่ 71 โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้และทิศทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ฯ	74
ภาพที่ 72 รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ปรากฏในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา	85
ภาพที่ 73 รูปแบบผลิตภัณฑ์ร้าน SONGKHLA STATION	85
ภาพที่ 74 กลุ่มทอผ้าสะพานพลา	86
ภาพที่ 75 กลุ่มอัสสัมโบราณ	86
ภาพที่ 76 กลุ่มผ้าทอเกาะยอป่าลิ้ม	87
ภาพที่ 77 กลุ่มผ้าบาติกโกเมน	87
ภาพที่ 78 กลุ่มผ้าทอเกาะยอป่าลิ้ม	88
ภาพที่ 79 กลุ่มอุทยานผ้าปาเต๊ะ	88
ภาพที่ 80 โรงผ้าปาเต๊ะโบราณ	89
ภาพที่ 81 การแต่งกายสตรีภาคใต้ตอนล่าง	89
ภาพที่ 82 หมอนยางพาราที่รอกการตัดเศษยางออก	90
ภาพที่ 83 ไม้ตาลโตนด	91
ภาพที่ 85 การนำเสนอการออกแบบลวดลายพหุวัฒนธรรม	102
ภาพที่ 86 ผ้าคลุมไหล่พิมพ์ลายพหุวัฒนธรรมด้วยระบบดิจิทัลปริ้น	102
ภาพที่ 87 ผ้าคลุมไหล่พิมพ์ลายพหุวัฒนธรรมด้วยระบบดิจิทัลปริ้น	103

ภาพที่ 88 ผลงานนักศึกษารายวิชาภูมิปัญญาเพื่อการออกแบบ	103
ภาพที่ 89 พวงกุญแจ ที่ห้อยหน้ารถ ของที่ระลึก	104

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมและเป็นกระแสของเศรษฐกิจไทยที่ผลักดันให้แต่ละจังหวัดที่จุดสำคัญที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้ในวิถีวัฒนธรรมและเป็นการสร้างรายได้ให้กับจังหวัดทั้งนี้ การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ประเทศและมีการขยายตัวไปยังภูมิภาคและจังหวัดต่างๆ ทั้งนี้การท่องเที่ยวแต่ละจังหวัดย่อมมีวิถีและอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรที่มีค่าต่อการท่องเที่ยว อุดมสมบูรณ์ซึ่งเกิดจากทรัพยากรที่เป็นธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อย่างยาวนาน การมีเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งทำให้เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆ จึงเกิดเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้ประเทศเป็นอย่างมากและเป็นการเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2553) แต่ทั้งนี้เองการใช้อัตลักษณ์ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้นยังไม่มีให้เห็นและจับต้องได้อย่างที่ควร ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ควรคู่กับการได้จัดจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะกลุ่มเมือง จังหวัดที่มีเรื่องราว อย่างจังหวัดสงขลาที่กำลังจะถูกยกเป็นเมืองมรดกโลกและมีการบูรณะและแปรสภาพบ้านเรือนย่านถนนนครนอก นครใน ถนนนางงามซึ่งเป็นแลนด์มาร์คที่น่าสนใจ ถือได้ว่าเป็นจุดท่องเที่ยวย่านวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา

ในการนี้ผู้วิจัยต้องการสร้างและผลักดันส่งเสริมผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ของจังหวัดที่สะท้อนวิถีการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า สงขลา เป็นสินค้าที่ให้ความรู้สึกสะท้อนถึงอัตลักษณ์ได้อย่างแท้จริงเป็นส่วนส่งเสริมหรือสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว ของจังหวัดสงขลาได้

ปัญหาของงานวิจัย

ทำอย่างไรให้ผลิตภัณฑ์สะท้อนอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อหาอัตลักษณ์ให้กับย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่
 - 1.1 ศึกษากลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาหัตถกรรมเส้นใย เมืองสงขลา
 - 1.2 ศึกษาผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP สงขลา
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 2.1 ศึกษาอารยธรรม วัฒนธรรมสงขลา
 - 2.2 ศึกษาวิถีชีวิตย่านเมืองเก่าสงขลา
 - 2.3 ศึกษาด้านวัสดุเชิงพื้นที่เพื่อการเพิ่มมูลค่า
 - 2.4 ศึกษาารูปแบบผลิตภัณฑ์และแนวโน้มการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์

ทฤษฎี สมมติฐาน และกรอบแนวความคิดของการวิจัย

ทฤษฎี Identity คือการสร้างอัตลักษณ์

ทฤษฎีการสร้างมูลค่าให้เศษวัสดุ (Upcycling)

ทฤษฎีที่ใช้ขยะให้เหลือศูนย์ (Zero Waste)

ทฤษฎีการออกแบบเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Design)

สมมุติฐาน ผลิตภัณฑ์สามารถสะท้อนวิถีวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 สํารวจและศึกษา ผู้วิจัยออกสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลาและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม
- 1.2 สร้างเครื่องมือและลงพื้นที่สำรวจเบื้องต้น สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 1.3 ศึกษาารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า

2. การเก็บข้อมูล

- 2.1 สร้างเครื่องมือเพื่อลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูล ประเภทผู้เชี่ยวชาญ ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ของพื้นที่ย่านเมืองเก่า
- 2.2 ศึกษาทางด้านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและการทดลองเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบและการวิเคราะห์หาอัตลักษณ์ พร้อมทั้งวิเคราะห์รูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวที่จัดจำหน่าย และวิเคราะห์รูปแบบประเภทของผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

2.3 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ทางด้านอัตลักษณ์ นวัตกรรม และแบบสอบถามผู้บริโภคหรือผู้ประกอบการ

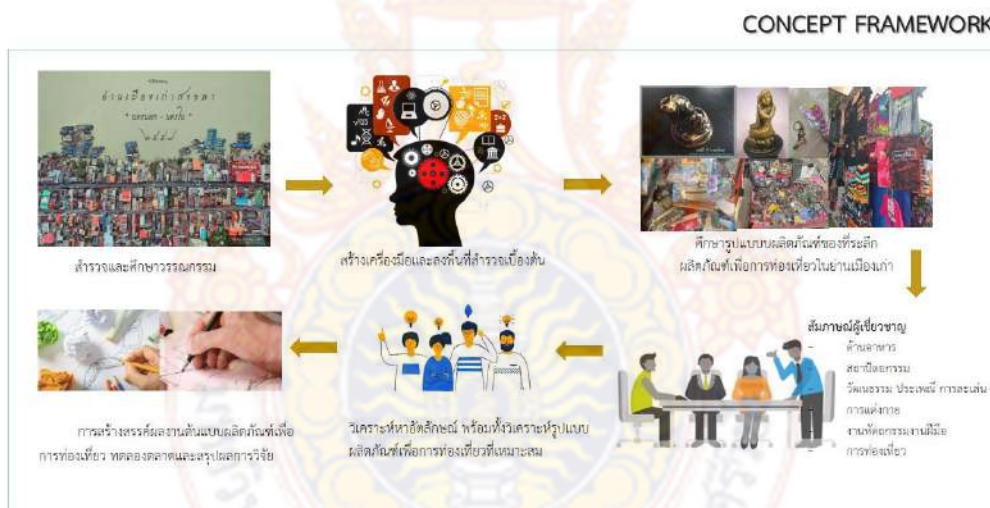
3.การสร้างสรรคผลงานต้นแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวและสรุปผลการวิจัย

3.1 การสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบโดยเริ่มต้นกระบวนการหาอัตลักษณ์ในด้านต่างๆ ตามแนวทางทฤษฎีของงานวิจัยและพัฒนาแนวคิดสู่รูปแบบผลิตภัณฑ์

3.2 วิเคราะห์กลุ่มประกอบการผลิตภัณฑ์เพื่อบูรณาการการสร้างสรรค์ผลงานการ ออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกัน

3.3 วิเคราะห์แนวโน้มการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม

3.4 การสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปภายหลังจากการสร้างสรรค์ ผลงานต้นแบบและประเมินความพึงพอใจ สรุปอภิปรายผลและเป็นข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้อัตลักษณ์ให้กับย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
2. ได้ผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า สงขลา

คำจำกัดความ

การสร้างสรรค (Creative)

ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์
(Fashion lifestyle products)

การสร้างให้มีให้เพิ่มขึ้น

สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต มนุษย์เช่นเครื่องประดับ เครื่องแต่งกาย

ส่งเสริม (Promote)

การท่องเที่ยว(Tourism)

ช่วยเหลือ, สนับสนุน, เกื้อหนุน

การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนาน
ตื่นเต้นหรือเพื่อหาความรู้

วิถีวัฒนธรรม (Culture)

ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
(Old city in Songkhla province)

สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ

ชุมชนดั้งเดิม ชุมชนเก่าของเมืองสงขลา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้เป็นการศึกษาข้อมูลและแนวคิดทฤษฎีเพื่อนำไปสู่กระบวนการวิจัยเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรม ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาโดยการสร้างสรรค์ผลงานจากวัสดุในพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีเนื้อหาของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

ส่วนที่ 1	ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเมืองสงขลา
	1.1 ประวัติความเป็นมา
	1.2 ชุมชนและย่านเมืองเก่าสงขลา
	1.3 ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การคมนาคม
ส่วนที่ 2	ศึกษาข้อมูลเพื่อหาอัตลักษณ์ด้านต่างๆในย่านเมืองเก่า
	2.1 ความหมายของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม
	2.2 วัฒนธรรมนามธรรมและประเพณีย่านเมืองเก่า
	2.3 สถานที่สำคัญย่านเมืองเก่า ฝั่งบ่อทราย ฝั่งแหลมสน ฝั่งหัวเขาแดง
	2.4 สถาปัตยกรรม โครงสร้างและรูปแบบของอาคารบ้านเรือนย่านเมืองเก่าสงขลา
	2.5 อาหารในย่านเมืองเก่า
	2.6 ประเพณีและวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า
ส่วนที่ 3	ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์

ส่วนที่ 1 : ประวัติความเป็นมาของเมืองสงขลา

ภาพที่ 1 ประตูเมืองสงขลา

แหล่งที่มา : www.songkhlaHistory.com

เมืองสงขลาตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของประเทศไทยมาแต่สมัยโบราณ มีชุมชนโบราณและเมืองเก่าแก่ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี และการละเล่นพื้นเมือง ศิลปะพื้นบ้าน เป็น มรดกทางวัฒนธรรมสงขลาเพิ่งปรากฏเป็นครั้งแรกในบันทึกของพ่อค้าและนักเดินเรือชาวอาหรับ-เปอร์เซีย ระหว่าง ปี พ.ศ. 1993-2093 ในนามของเมืองซิงกูร์ หรือซิงกอร่า (สกอร์จ จันท์รัตน์ และสงบ ส่งเมือง, 2532: 6) แต่ในหนังสือประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม ของนายกิโยลาส แซร์ แวส เรียกชื่อเมืองสงขลา ว่า "เมืองสิงขร" จึงมีการสันนิษฐานว่า คำว่า สงขลา เพี้ยนมาจากชื่อ "สิงหลา" (อ่าน สิงหะ-ลา) หรือสิงขร เหตุผลที่สงขลามีชื่อว่า สิงหลา แปลว่าเมืองสิงห์ โดยได้ชื่อนี้มาจากพ่อค้าชาว เปอร์เซีย อินเดีย แล่นเรือมาค้าขาย ได้เห็นเกาะหนู เกาะแมว เมื่อมองไกลจะเห็นเป็นรูปสิงห์สองตัวหมอบ ฝ้าปากทางเข้าเมืองสงขลา ชาวอินเดียจึงเรียกเมืองนี้ว่า สิงหลา ส่วนไทยเรียกว่า เมืองสทิง เมื่อมลายูเข้ามา ติดต่อค้าขายกับเมืองสทิง ก็เรียกว่า เมืองสิงหลา แต่ออกเสียงเพี้ยนเป็นสำเนียงฝรั่งคือ เป็นซิงกอร่า (Singora) ไทยเรียกตามเสียงมลายูและฝรั่งเสียงเพี้ยนเป็นสงขลา อีกเหตุผลหนึ่งอ้างว่า สงขลาเพี้ยนมาจาก "สิงขร" แปลว่า ภูเขา โดยอ้างว่าเมืองสงขลาในตอนแรกตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาแดง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชวินิจฉัยไว้ว่า "สงขลา" เดิมชื่อสิงหนคร (อ่านว่า สิงหะ-นะ-คะ-ระ) ชาวมลายูไม่ชอบเสียงสระอะอยู่ท้าย จึงเปลี่ยนเป็นอา และเวลาพูดไม่มี หะ และ นะ คงเหลือ สิง-คะ-รา แต่ ออกเสียงเป็นซิงคะรา หรือ สิงโครา จนมีการเรียกเป็น ซิงกอร่า (สำนักงานจังหวัดสงขลา, 2555)

สงขลา เป็นเมืองประวัติศาสตร์ มีเรื่องราวสืบต่อกันตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีการค้นพบหลักฐาน ได้แก่ ขวานหิน ซึ่งเป็นเครื่องมือสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ที่อำเภอสทิงพระประวัติความเป็นมา และวัฒนธรรมสมัยที่เมืองสทิงพระเค บรูลเบท ได้ให้ทัศนะว่า สทิงพระคือศูนย์กลางของอาณาจักรเชียะโห้ หรือเซ็กโท เป็นแหล่งอารยธรรมหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ได้รับวัฒนธรรมอินเดียโดยตรงในสมัย อาณาจักรศรีวิชัย เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 7 ศตวรรษ เพราะมีร่องรอยทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรม ที่แสดงให้เห็นว่าเมืองสทิงพระเป็นศูนย์กลางการปกครองดินแดนรอบ ๆ ทะเลสาบสงขลาในสมัยนั้น (การปกครองจังหวัดสงขลา, 2556)

เมืองสงขลาเริ่มมีการสร้างศูนย์กลางการปกครองหรือ สถานที่ตั้งเมือง 3 แห่งโดยมีลำดับการพัฒนาการ จากเมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดง สู่เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน และเมืองสงขลาฝั่งบ่อยาง โดยเริ่มตั้งแต่ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 22-24 ซึ่งมีรายละเอียดการการตั้งถิ่นฐานชุมชนและการก่อสร้างเมือง ดังนี้

เมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดง

ภาพที่ 2 หัวเขาแดง

แหล่งที่มา : www.susongkhla.blogspot.com/2012/09/blog-post_283.html

เมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดงถูกสันนิษฐานว่าน่าจะมีการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนมาก่อนพุทธศตวรรษที่ 22 ถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 23 เพราะเจดีย์บนยอดเขาน้อยที่ปรากฏอยู่นั้น มีอายุไม่น้อยกว่าพุทธศตวรรษที่ 17-18 โดยปรากฏชื่อในเอกสารต่างๆ ของพ่อค้าชาวตะวันตกทั้ง Singora และ Singor ซึ่งน่าจะ เป็นที่มาของคำว่า “สิงขร” หรือ “สิงหลา” ที่แปลว่าจอม ที่สูงสุดยอดเขา และเป็นความหมาย

ที่สอดคล้อง กับที่ตั้งเมืองสงขลาที่มีภูเขามากมาย เช่น เขาแดง เขาตังกวน เขาน้อย เกาะหนูและเกาะแมว เมืองสงขลา ฝั่งเขาแดงอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าเมืองชาวมุสลิมที่หนีภัยจากโจรสลัดที่คุกคามอย่างหนัก โดยปรากฏ ในเอกสารของชาวต่างชาติที่เข้ามาค้าขายไม่ว่าจะเป็นจดหมายของนายแมร์ เทนเฮาต์แมน พ่อค้า ชาวดัตช์ เรียกเจ้าเมืองสงขลาในขณะนั้นว่า “โมกอล” ในขณะที่บันทึกของบริษัทอินเดียตะวันออกของ อังกฤษเรียกชื่อเจ้าเมืองสงขลาว่า “โมกอล” ซึ่งในช่วงเวลานั้นตรงกับสมัยสมเด็จพระเอกาทศ ทร รว พ.ศ. 2153 2154 เมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดง เริ่มตั้งถิ่นฐานขึ้นเป็นชุมชนเมื่อ พ.ศ. 2162 เมื่อดาโต๊ะโมกอล ซึ่งเคย ปกครองเมืองสาเลย์ ที่เป็นเมืองลูกของจากรัตนาบงเกาะชวาหรืออินโดนีเซียในปัจจุบันได้อพยพครอบครัว และบริวารหนีภัยจากการล่าเมืองขึ้น ลงเรือสำเภามาขึ้นฝั่งที่บริเวณบ้านหัวเขาแดง แขวงเมืองสงขลา เข้าใจ ว่าตระกูลนี้คงเคยเป็นตระกูลที่ปกครองบ้านเมืองมาก่อน เมื่อเจอทำเลที่เหมาะสม จึงนำบริวารขึ้นบกสร้าง บ้านเรือน และทำท่าจอดเรือขนาดใหญ่ที่สามารถรองรับเรือสำเภาและเรือกำปั่นที่เดินทางมา ทำการค้าทาง ทะเลจนเมืองหัวเขาแดงในสมัยนั้นกลายเป็นเมืองท่าระหว่างประเทศโด่งดังไปจนถึงกรุงศรีอยุธยา ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระเอกาทศทรจึงได้ทรงมีพระราชโองการแต่งตั้งให้ดาโต๊ะโมกอล เป็นข้าหลวงใหญ่ของพระเจ้ากรุงสยามประจำเมืองพัทลุงอยู่ที่หัวเขาแดง แขวงเมืองสงขลา สุลต่านผู้ครองเมืองสงขลาได้ปกครองเมืองแบบรัฐ สุลต่าน ของราชวงศ์ออตโตมาน ซึ่งการปกครองแบบนี้แพร่หลายเข้ามายังเกาะสุมาตรา เกาะชวา และรัฐ สุลต่านต่างๆ ทางปลายแหลมมาลายู โดยสุลต่านผู้ปกครองเมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดงได้นับถือศาสนาอิสลาม นิกายสุนี่จึงดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี ส่วนบุตรชาย สามคนคือ มุสตาฟา ฮุสเซน และ ฮัสซัน ได้รับการ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงทางกองทัพเรือ ผู้บัญชาการป้อม และตำแหน่งการปกครองอื่นๆ ในระบอบการ ปกครองแบบสุลต่าน (สำนักงานทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2556)

ในช่วงแรกของการตั้งเมืองสงขลา เจ้าเมืองได้ยอมรับการตกเป็นเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครอง ของกรุงศรีอยุธยา โดยสุลต่านผู้ครองเมืองจัดส่งเครื่องราชบรรณาการแก่กรุงศรีอยุธยา ในขณะเดียวกัน เมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดงก็ทำธุรกิจแลกเปลี่ยนสินค้ากับต่างประเทศ โดยทำการค้ากับฮอลันดา โปรตุเกส จีน อินเดีย และฝรั่งเศส โดยเฉพาะปี พ.ศ.2171-2201 เป็นยุคสมัยที่ฮอลันดามีความมั่งคั่งมาจากการผูกขาด เครื่องเทศแต่เพียงผู้เดียว และในปี พ.ศ.2184 ชาวดัตช์สามารถยึดเมืองมะละกาเป็นศูนย์กลางทางการค้ากับ จีนและญี่ปุ่นโดยตรง หลังจากปี พ.ศ.2185 สุลต่านสุไลมานก็ตั้งตนเป็นเอกราชและไม่ส่งอากรให้กรุงศรีอยุธยาทำให้ พระเจ้าปราสาททองต้องส่งกองทหารมาปราบ

หลายครั้งแต่ก็ไม่สำเร็จ เนื่องจากเมืองสงขลาตั้งอยู่ในชัยภูมิที่ดี มีการก่อสร้างกำแพงเมือง คั่นคูตลอดจนป้อมปืนใหญ่ที่มีประสิทธิภาพสูงดังหลักฐานจากข้อเขียนของวัน

เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน

ภาพที่ 3 สงขลาแหลมสนในอดีต
แหล่งที่มา : www.hatyaifocus.com

หลังจากที่เมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดงถูกกองทัพจากกรุงศรีอยุธยาทำลายในปี พ.ศ. 2223 ประชาชนที่เหลืออยู่ก็ย้ายชุมชนไปสร้างเมืองใหม่เป็นแห่งที่สองในบริเวณฝั่งแหลมสนซึ่งเป็นพื้นที่เชิงเขาริม ทะเล ฝั่งตรงกันข้ามเมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดงที่ถูกทำลายลงไป เนื่องจากเป็นเมืองที่ตั้งอยู่เชิงเขา ทำให้เมือง สงขลาแห่งที่สองประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำจืดและพื้นที่ราบไม่เพียงพอต่อการขยายเมือง ซึ่งเป็น ปัญหาหลักที่ทำให้เกิดการย้ายเมืองในเวลาต่อมา ลักษณะการปลูกสร้างบ้านเรือนนิยมใช้วัสดุที่ไม่คงทน ถาวร เช่น ไม้ไผ่จาก ในลักษณะเรือนเครื่องสับ จึงทำให้เหลือหลักฐานไม่มากนัก

เจ้าเมืองสงขลาฝั่งแหลมสนคนแรกได้รับการแต่งตั้งจากพระยาจักรีและพระยาพิชัยราชา เป็น ชาวบ้าน ชื่อว่า “โยม” ดำรงตำแหน่งเป็น “พระยาสงขลา” เจ้าเมืองสงขลาฝั่งแหลมสน และในเวลาเดียวกันก็มีพ่อค้าชาวจีนชื่อ “นายเหยียง แซ่เฮา” ซึ่งอพยพมาจากเมืองเจียงจั้งหู มณฑลพูเจี้ยน ได้เสนอทรัพย์สินพร้อม บริวารของตนแลกกับสัมปทานผูกขาดรังนกบนเกาะสี่และเกาะห้าใน ทะเลสาบสงขลา เจ้าพระยาจักรีและ พระยาพิชัยราชาจึงได้แต่งตั้งให้นายเหยียง แซ่เฮา เป็น “หลวงอินทรีศรีสมบัติ” นายอการรังนกเกาะสี่เกาะห้า พระยาสงขลาปกครองเมืองสงขลาฝั่งแหลมสนจนถึง ปี พ.ศ. 2317 พระเจ้ากรุงธนบุรีก็แต่งตั้งให้หลวงอินทรี ศรีสมบัติเลื่อนตำแหน่งเป็น “หลวงสุวรรณคีรี

สมบัติ” และให้เป็นเจ้าเมืองสงขลาฝั่งแหลมสนเป็นคนถัดมา เพราะเห็นว่าพระยาสงขลาปฏิบัติราชการได้ไม่ดี

หลวงสุวรรณคีรีสมบัติเป็นต้นสายสกุล “ณ สงขลา” และได้ปกครองเมืองสงขลามารั้ง 8 รุ่น ปัญหาหลักของการปกครองเมื่อสงขลา คือการควบคุมหัวเมืองแยกต่างๆ ให้อยู่ในความสงบโดยมีเหตุการณ์ ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการรบหลายครั้ง ทำให้เจ้าเมืองสงขลาในรุ่นต่างๆ มีโอกาสแสดงความสามารถทางการรบหลายต่อหลายครั้ง ในสมัยนั้นเมืองปัตตานีได้ถูกแยกออกเป็น 7 หัวเมืองย่อย และอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของเมืองสงขลา ซึ่งต่อมาชื่อเมืองต่างๆ ได้ถูกนำไปตั้งเป็นชื่อถนน ในครั้งตั้งเมืองใหม่ที่ฝั่งบ่อทราย เมืองทั้งเจ็ด มีรายชื่อดังต่อไปนี้ คือ เมืองปัตตานี เมืองหนองจิก เมืองยะลา เมืองรามัน เมืองยะหริ่ง เมืองสายบุรี เมืองระแงะ และเมืองสตูล ซึ่งเป็นเมืองสุดท้ายที่เข้ามาอยู่ภายใต้การดูแลของเมืองสงขลา ในปี พ.ศ. 2379 รัชสมัย ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 และตรงกับสมัยเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เกี้ยนเส้ง ณ สงขลา) ปกครองเมืองสงขลาฝั่งแหลมสน จากนั้นอีกไม่นานก็มีการย้ายเมืองอีกครั้งไปยังเมืองสงขลาฝั่งบ่อทราย

เมืองสงขลาฝั่งบ่อทราย

ภาพที่ 4 เมืองสงขลาฝั่งบ่อทรายในอดีต

แหล่งที่มา : www.hatyaifocus.com

สงขลาฝั่งบ่อทรายเป็นเมืองที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ หลังจากเมืองสงขลาฝั่งแหลมสน ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำจืดและพื้นที่ราบในการขยายเมือง เจ้าพระยาวิเชียรคีรีก็ทำการตั้งเมืองสงขลาฝั่งบ่อทราย ในปี พ.ศ. 2379 และรักษาความเป็นเมืองท่าไว้อย่างเดิม โดยในเบื้องต้นของการสร้างเมืองเจ้าพระยาวิเชียรคีรีได้สร้าง ป้อมกำแพงเมืองยาว 1,200 เมตร และประตูเมือง 10 ประตู หลังจากนั้นได้วางหลักเมืองและสมโภชหลัก เมืองในปี พ.ศ.2385 และเรียกบริเวณพื้นที่นี้ว่า “เมืองสงขลาฝั่งบ่อทราย” ก่อนที่

เจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เสี้ยน เส็ง) จะถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. 2408 เมื่อเจ้าพระยาวิเชียรคีรีถึงแก่กรรม ทายาทลำดับต่อมาได้เป็นเจ้าเมืองสงขลาต่อ และพัฒนา เมืองสงขลาให้เป็นเมืองกันชนระหว่างเมือง ปัตตานี ซึ่งเป็นเมืองของมุสลิมที่อยู่ทางตอนใต้ของสงขลากับ เมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเมือง พุทธศาสนิกชน โดยเมืองสงขลาได้อยู่ภายใต้การปกครองของสายสกุล ณ สงขลา ซึ่งมี นายเหยียง แซ่ เฮา เป็นต้นสกุล รวมเจ้าเมืองสายสกุล ณ สงขลาที่ปกครองเมืองสงขลาบ่อย่าง ดังนี้

ลำดับที่ 1. พระยาวิเชียรคีรี (เกี้ยนเส้ง ณ สงขลา) พ.ศ. 2560-2390 ผู้เริ่มสร้างเมืองสงขลา บ่อย่าง

ลำดับที่ 2. พระยาวิเชียรคีรี (บุญสัง ณ สงขลา) พ.ศ. 2390-2408

ลำดับที่ 3. พระยาวิเชียรคีรี (เม่น ณ สงขลา) พ.ศ. 2408-2427

ลำดับที่ 4. พระยาวิเชียรคีรี (ชุ่ม ณ สงขลา) พ.ศ. 2427-2431

ลำดับที่ 5. พระยาวิเชียรคีรี (ชุ่ม ณ สงขลา) พ.ศ. 2431-2439

ระหว่างปี พ.ศ. 2437-2439 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้ พระราชทานเงิน บางส่วนเพื่อสร้างเจดีย์บนยอดเขาตั้งกววน และในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวได้ทรงปฏิรูปการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาลโดยตั้งมณฑลนครศรีธรรมราชอัน ประกอบไปด้วยนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และหัวเมืองแขกอีก 7 เมือง โดยมีพระวิจิตร (ปั้น สุขุม) ลง มาเป็นข้าหลวงพิเศษ ว่าการมณฑลนครศรีธรรมราช ซึ่งตำแหน่งที่ตั้งอาคารที่ว่าการอยู่ที่ เมืองสงขลาฝั่งบ่อ ยาง และลดบทบาทเจ้าเมืองเป็นผู้ว่าราชการเมือง ซึ่งถือว่าการสิ้นสุดยุค ปกครองแบบเจ้าเมืองไปด้วย ทั้งนี้เจ้าเมืองคนสุดท้าย เป็นบุคคลในสายสกุล ณ สงขลา ที่ปกครอง เมืองสงขลามามากกว่าแปดรุ่น ต่อมา ประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนการปกครองอีกหลายครั้ง จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2475 รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงการปกครองโดยยกเลิกระบบเดิมทั้งหมด และยกระดับสงขลา ขึ้นเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย (สำนัก ทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2556)

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสงขลา

ภาพที่ 5 แผนที่จังหวัดสงขลา

แหล่งที่มา : www.songkhla-city.go.th/2020/frontpage

จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล โดยมีลักษณะลาดเอียงจากฝั่งอ่าวไทยไปทางด้านทะเลสาบสงขลา รูปร่างของพื้นที่เป็นแหลมแคบยาวตามแนวทิศใต้ลาดลงไปทางทิศเหนือสู่ทะเล มีลักษณะเป็นคาบสมุทรแคบและยาวยื่นลงมาทางใต้เรียกว่า คาบสมุทรสทิงพระกับส่วนที่เป็นแผ่นดินรูป สี่เหลี่ยมผืนผ้าทางตอนใต้ แผ่นดินทั้งสองส่วนเชื่อมต่อกันโดยสะพานติณสูลานนท์ พื้นที่ทางทิศเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญ โดยมีคลองสำโรงไหลตามแนวทิศตะวันออกสู่ ตะวันตก เชื่อมระหว่างอ่าวไทยและทะเลสาบสงขลา ความยาว 5.27 กิโลเมตร โดยด้านตะวันออกของพื้นที่ มีชายหาดเลียบตัวเมืองความยาวประมาณ 8 กิโลเมตร ซึ่งภายในเขตเทศบาลมีภูเขาอยู่ด้านทิศเหนือ คือเขา น้อยและเขาตังกวน และมีคลองระบายน้ำสองสายคือ คลองขวางและคลองสำโรงซึ่งมีความยาวประมาณ 1.4 และ 5.72 กิโลเมตร (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 1-2) โดยมีลักษณะโดยสรุป ดังนี้

- ทิศตะวันออก เป็นที่ราบชายฝั่งทะเลฝั่งอ่าวไทยเริ่มตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราชลงมาจนถึงจังหวัดปัตตานี มีหาดทรายยาวประมาณ 155.7 กิโลเมตร
- ทิศตะวันตก เป็นที่ราบสูงและเป็นเขตภูเขา มีเทือกเขานครศรีธรรมราช เป็นพรมแดนระหว่าง จังหวัดสงขลา พัทลุง และจังหวัดสตูล

- ทิศใต้ เป็นที่ราบลาดเอียงมาทางเหนือ มีเทือกเขาสันกาลาศีรี เป็นพรมแดนระหว่างจังหวัดสงขลาและประเทศมาเลเซีย
- ทิศเหนือ เป็นพื้นที่ราบลุ่มริมทะเลสาบสงขลา ทะเลสาบสงขลาเป็นพรมแดนระหว่างจังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดพัทลุง

จังหวัดสงขลา สามารถจำแนกลักษณะภูมิประเทศที่สำคัญภายใต้ ดังนี้ (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 2-3)

เขตภูเขา ประกอบด้วย

1. เขตภูเขาเตี้ยๆ สถานที่ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปคือ เขาน้อย เขาดังกวน ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับแหลมสมิหลา และเขาเก้าเส้ง โดยตั้งอยู่ห่างจากแหลมสมิหลาประมาณ 3 กิโลเมตร
2. เขตภูเขาสูง เช่น ภูเขาสันกาลาศีรี เป็นภูเขากั้นเขตแดนระหว่างไทยกับประเทศมาเลเซีย โดยตั้งอยู่ในเขตอำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และตอนใต้ของอำเภอสะเดา นอกจากนี้ยังมีเขารูปช้าง ซึ่ง อยู่ในเขตอำเภอเมืองสงขลา เขาคอหงส์ ในเขตอำเภอหาดใหญ่ โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 389 เมตร รวมไปถึงเขามีเกียรติ ในเขตอำเภอหาดใหญ่ เขารักเกียรติ ในอำเภอรัตนภูมิ เป็นต้น

เขตแม่น้ำลำคลอง ประกอบด้วย

1. คลองเทพา เกิดจากเทือกเขาสันกาลาศีรี ไหลผ่านอำเภอสะบ้าย้อย อำเภอเทพา ลงสู่อ่าวไทยที่ปากบางเทพา มีความยาวประมาณ 80 กิโลเมตร
2. คลองนาทับ เกิดจากภูเขานาหว้า ในพื้นที่อำเภอนาทวี เป็นคลองน้ำกร่อย ซึ่งไหลลงสู่อ่าวไทยที่ปากบางนาทับ โดยมีความยาวประมาณ 86 กิโลเมตร
3. คลองรัตภูมิ เกิดจากน้ำตกโตนบริพัตร ไหลผ่านอำเภอรัตนภูมิลงสู่ทะเลสาบสงขลาที่ปากบางยาวประมาณ 63 กิโลเมตร
4. คลองนาทวี เกิดจากเทือกเขาสันกาลาศีรี ไหลผ่านอำเภอนาทวี อำเภอจะนะ 1 ที่ปากบางสะกอม โดยมีความยาวประมาณ 70 กิโลเมตร
5. คลองอู่ตะเภา เกิดจากเทือกเขาสันกาลาศีรี ในตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเดา ไหลผ่านอำเภอสะเดา อำเภอหาดใหญ่ ลงสู่ทะเลสาบสงขลาที่ตำบลบางกล้าและตำบลคูเต่า มีความยาวประมาณ 85 กิโลเมตร

6. คลองวาด เกิดจากทิวเขาสันกะลาคีรี ในอำเภอหาดใหญ่ ไหลมาบรรจบกับคลองอู่ตะเภา ที่ตำบลควนลัง โดยมีความยาวประมาณ 37 กิโลเมตร

เขตเกาะ ประกอบด้วย

1. เกาะยอ ตั้งอยู่ในทะเลสาบสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 14.8 ตารางกิโลเมตร เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมืองสงขลา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ เช่น จำปาตะ ละมุด นอกจากนี้ยังมี อาชีพทำการประมงเลี้ยงปลากระพงในกระชัง และทอผ้า ซึ่งผ้าทอเกาะยอ ถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของ จังหวัดสงขลา

2. เกาะหนู ตั้งอยู่ในทะเลหลวง มีพื้นที่ประมาณ 92 ไร่ ห่างจากแหลมสมิหลาประมาณ 2.5 กิโลเมตร เป็นเกาะที่ไม่มีประชากรอาศัยอยู่

3. เกาะแมว ตั้งอยู่ตอนเหนือของเกาะหนูในทะเลหลวง มีพื้นที่ประมาณ 25 ไร่ ห่างจากแหลมสมิหลาประมาณ 3.5 กิโลเมตร เป็นเกาะที่ไม่มีประชากรอาศัยอยู่

เขตทะเลสาบ ประกอบด้วย

ทะเลสาบสงขลา เป็นทะเลสาบที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 1,051 ตารางเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราชทางทิศเหนือ และจังหวัดพัทลุงทางทิศตะวันตก ทะเลสาบ สงขลา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ทะเลสาบตอนนอก ซึ่งติดต่อกับทะเลหลวง หรือชาวบ้านเรียกว่า ทะเลนอก โดยทะเลนอกเป็นทะเลน้ำเค็ม ส่วนทะเลสาบตอนในติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นทะเลสาบน้ำกร่อย แต่ทะเลสาบทั้งสองตอนมีความเค็มของน้ำขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำตามฤดูกาล หากเป็น ฤดูฝน ทะเลสาบตอนในจะมีน้ำกร่อยน้อยหรือน้ำจืด เช่นเดียวกับทะเลสาบตอนนอกจะเป็นน้ำกร่อย

ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร แหล่งอาหาร เพื่อการบริโภค แหล่ง รวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ตลอดจนเป็นแหล่งสะท้อน วัฒนธรรมความ เป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น : พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ พื้นที่ ฝิวดิน 8,761 ตารางกิโลเมตร และ พื้นที่ฝิวน้ำซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ 2 จังหวัด คือ จังหวัดสงขลาและพัทลุง มีพื้นที่ 1,046 ตารางกิโลเมตร มีความ กว้างจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออกประมาณ 20 กิโลเมตร

และมีความยาวจากทิศเหนือไปทิศใต้ประมาณ 75 กิโลเมตร ส่วนของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่เป็นพื้นที่ผิวน้ำแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

1. ทะเลสาบตอนบนหรือทะเลน้อย มีพื้นที่ประมาณ 26.91 ตารางกิโลเมตร เป็นทะเลสาบน้ำจืดเล็กๆที่มีพืชพรรณนาชนิด ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือ มีคลองนางเรียงเชื่อมทะเลน้อยกับทะเลหลวง

2. ทะเลสาบตอนกลางหรือทะเลหลวง มีพื้นที่ประมาณ 833.92 ตารางกิโลเมตร มีทางน้ำติดต่อกับทะเลสาบตอนล่าง เป็นทะเลสาบน้ำจืดบริเวณตอนบนและค่อยๆเป็นน้ำกร่อยบริเวณตอนล่าง

3. ทะเลสาบตอนล่างหรือทะเลสาบสงขลา ซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่วิจัย มีพื้นที่ประมาณ 182.58 ตารางกิโลเมตร น้ำในทะเลสาบสงขลาบริเวณนี้มีลักษณะเป็นน้ำเค็มและน้ำกร่อย เพราะมีทางออก ติดต่อกับอ่าวไทยที่ เขาแดง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดสงขลาได้รับอิทธิพลของลมมรสุมในเขตร้อน ส่งผลให้มี 2 ฤดู ดังนี้ (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 4)

1. ฤดูฝน เกิดจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเกิดจากมหาสมุทรอินเดีย พัดลมฝนเข้ามาตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม - กันยายน แต่จะมีฝนตกไม่มากนัก เพราะมีแนวเทือกเขานครศรีธรรมราช และเทือกเขาสันกาลาศีรีขวางทิศทางลมฝนเอาไว้ ส่วนลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดจากมหาสมุทรแปซิฟิก พัดลมฝน เข้ามาตั้งแต่เดือนตุลาคม - มกราคม ทำให้ในช่วงเดือนพฤศจิกายนและ ธันวาคมจะมีฝนตกมากที่สุด

2. ฤดูร้อน ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเกิดจากมหาสมุทรแปซิฟิกตอนใต้ จะ พัดอากาศร้อนเข้ามา เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน โดยเฉพาะในเดือนเมษายนจะมีอากาศ แต่ อุณหภูมิไม่สูงมากนัก เนื่องจากจังหวัดสงขลาตั้งอยู่ชายฝั่งทะเล อุณหภูมิ จังหวัดสงขลา มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีโดยประมาณ 27.27 องศาเซลเซียส อุณหภูมิ โดยทั่วไปของพื้นที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะได้รับอิทธิพลของลมทะเลพัดอยู่ตลอดเวลา

ลักษณะทางสังคม

จังหวัดสงขลาตั้งอยู่ตรงกลางของอารยธรรมพุทธศาสนาจากเมืองนครศรีธรรมราช และอารยธรรมทางศาสนาอิสลามจากมลายูและชาวพื้นทีจังหวัดสงขลาจึงเป็นเหมือนแหล่งรวมทางวัฒนธรรมที่ทำให้ คนทั้งสองศาสนาอยู่ร่วมกัน โดยสามารถแบ่งประชากรออกได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้ (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 6)

1. ไทยพุทธ จังหวัดสงขลาเป็นเมืองเก่าซึ่งเคยอยู่ใต้บังคับบัญชาของเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งนับ ถิ่นศาสนาพุทธ และเป็นเมืองร่วมสมัยกับเมืองพัทลุง ทำให้มีประชากรจากสองเมืองข้างต้นเข้ามาอยู่อาศัยใน เมืองสงขลาอย่างมากมาย ส่งผลให้ประชากรส่วนใหญ่่นับถือนิกายเถรวาท ลัทธิลังกาวงศ์ ตาม ประชากรชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช และพัทลุง โดยประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำนาทำสวน

2. ไทยมุสลิม สมัยหนึ่งจังหวัดสงขลามีเจ้าเมืองมุสลิม คือ สุลต่านสุไลมานซึ่งประกาศตนเป็นอิสระ จากกรุงศรีอยุธยา และรับเอาวัฒนธรรมจากชาวและมลายูมาใช้ ไทยมุสลิมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง และค้าขาย ตั้งบ้านเรือนอยู่รอบๆ ฝั่งทะเลสาบสงขลาและบนฝั่งอ่าวไทย ส่วนอีกพวกหนึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ บริเวณพื้นที่อันเป็นพรมแดนระหว่างไทยพุทธในสงขลา กับไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี เช่น บริเวณอำเภอ เทพา อำเภอจะนะ และอำเภอนาทวีในจังหวัดสงขลา

3. ไทยเชื้อสายจีน ส่วนใหญ่เป็นจีนฮกเกี้ยนจากแผ่นดินใหญ่ ได้เข้ามาอาศัยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมา จีนหยาง แซ่เฮา ได้เป็นพระยาสงขลา และตระกูล ณ สงขลา ได้เป็นเจ้าเมืองครองอำนาจเรื่อยมา จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่่นับถือนิกายพุทธศาสนา ประกอบอาชีพ ค้าขาย อาศัยอยู่ตำบลเกาะยอและตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา และอำเภอหาดใหญ่

จังหวัดสงขลามีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 160 กิโลเมตร ตอนใต้ส่วนหนึ่งติดมหาสมุทรแปซิฟิก ส่วนเหนือติดทะเลอ่าวไทยชายฝั่งทะเลนี้ส่วนใหญ่เป็นชายหาดซึ่งส่วนหนึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่ป่าชายเลนจังหวัดสงขลาพบบริเวณทะเลสาบสงขลา ตอนในเขตอำเภอกระแสดินธุ์ อำเภอสทิงพระอำเภอสิงหนคร อำเภอกวนเนียง อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอเมืองสงขลาปัจจุบันพื้นที่ป่าชายเลนได้เปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งโดยเฉพาะการทำนากุ้งแหล่งชุมชนอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมทำให้พื้นที่ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็ว

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างเศรษฐกิจหลักของจังหวัดสงขลา ขึ้นอยู่กับ ด้านอุตสาหกรรม ด้านเกษตรกรรม ประมง รวมถึงด้านการค้าส่ง ค้าปลีก เป็นหลัก โดยมีอุตสาหกรรมแปรรูปยางพารา และแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารทะเล เป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยสามารถแยกย่อยได้ ดังนี้

ด้านการเกษตรกรรม การผลิตสาขาเกษตรกรรม มีพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัด คือ ยางพารา นอกจากนั้นยังมี ข้าวนาปรัง ข้าวนาปี ปาล์ม ตาลโตเนด และพืชสวนต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันมีปริมาณยางออกสู่ ตลาดอย่างต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกันราคายางนั้นได้ ลดลงตามภาวะ การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก

ด้านการประมง จังหวัดสงขลามีพื้นที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเล 2 ด้าน คือ ด้านตะวันออกติดต่อกับ อ่าวไทย มีพื้นที่อำเภอชายทะเลทั้งหมด 6 อำเภอ คือ อำเภอระโนด อำเภอสทิงพระ อำเภอสิงหนคร อำเภอเมือง อำเภอจะนะ และอำเภอเทพา และด้านตะวันตกติดต่อกับทะเลสาบสงขลา ทำให้อาชีพการ ประมงเป็นอาชีพที่สำคัญ และสร้างรายได้ให้กับจังหวัดสงขลาเป็นอย่างมาก ซึ่งการประมงในจังหวัดสงขลา สามารถแบ่งออกได้เป็น การประมงในทะเลสาบ การประมงในทะเล และการประมงตามแนวชายฝั่ง

ด้านอุตสาหกรรม การผลิตในภาคอุตสาหกรรมจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องจาก ภาคเกษตร และประมง

ด้านการท่องเที่ยวและบริการ เนื่องจากสงขลาเป็นเมืองชายแดนจึงมีนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย และ สิงคโปร์ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวหลักของจังหวัด ที่เดินทางมาโดยรถยนต์ และเครื่องบิน ทำให้เกิดการบริการด้านการท่องเที่ยว การค้าขาย และธุรกิจโรงแรม ทั้งในอำเภอหาดใหญ่ บริเวณชายแดนและ ภายใน จังหวัดสงขลา

การเมืองการปกครอง

จังหวัดสงขลา มีรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน 3 รูปแบบ คือ (กรม ทรัพยากร ธรณี, 2557: 6)

1. การบริหารราชการส่วนกลาง ประกอบด้วย ส่วนราชการสังกัดส่วนกลาง ซึ่งมาตั้ง หน่วยงานในพื้นที่จังหวัด จำนวน 221 หน่วยงาน และหน่วยงานอิสระ จำนวน 4 หน่วยงาน

2. การบริหารราชการส่วนภูมิภาคจัดรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับจังหวัด ประกอบด้วย ส่วนราชการประจำจังหวัด จำนวน 35 หน่วยงาน 2) ระดับอำเภอ ประกอบด้วย 16 อำเภอ 127 ตำบล 1,023 หมู่บ้าน

3. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 138 แห่ง ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา จำนวน 1 แห่ง เทศบาล จำนวน 41 แห่ง แยกเป็นส่วนบริหารต่าง ๆ ดังนี้

เทศบาลนคร จำนวน 2 แห่ง คือ เทศบาลนครสงขลา และเทศบาลนครหาดใหญ่

- เทศบาลเมือง จำนวน 10 แห่ง คือ เทศบาลเมืองสะเดา เทศบาลเมืองบ้านพรุ เทศบาลเมืองคอกหงส์ เทศบาลเมืองควนลัง เทศบาลเมืองคลองแห เทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ เทศบาลเมืองสิงหนคร เทศบาลเมืองเขารูปช้าง เทศบาลเมืองกำแพงเพชร และเทศบาลเมืองทุ่งตำเสา

- เทศบาลตำบลจำนวน 29 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลนาทวี เทศบาลตำบลกำแพงเพชร เทศบาลตำบลนาสีทอง เทศบาลตำบลบ่อยี่ใหญ่ เทศบาลตำบลสทิงพระ เทศบาลตำบลชะบ้าย้อย เทศบาลตำบลจะนะ เทศบาลตำบลเทพา เทศบาลตำบลลำไพล เทศบาลตำบลท่าช้าง เทศบาลตำบลควนเนียง เทศบาลตำบลสำนักขาม เทศบาลตำบลพะวง เทศบาลตำบลพะตง เทศบาลตำบลน้ำน้อย เทศบาลตำบลบ้านไร่ เป็นต้น

การคมนาคมขนส่ง

จังหวัดสงขลามีเส้นทางคมนาคม ได้แก่ ทางรถยนต์ ทางรถไฟ ทางเรือ และทางอากาศ โดยทั่วไปใช้การเดินทางโดยรถยนต์เป็นหลัก เนื่องจากเส้นทางถนนของจังหวัดสงขลามีหลายเส้นทางที่ เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราชและพัทลุง ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดยะลา ปัตตานี รัฐเคดาห์ และรัฐเปอรลิสของประเทศมาเลเซีย ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดสตูล และ เชื่อมติดต่อกับระหว่างอำเภอทั้ง 16 อำเภอในจังหวัดสงขลา ซึ่งมีการเชื่อมโยงแผนพัฒนาในแนวเหนือใต้ โดยใช้ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 4 และ 408 แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศทางตอนใต้มีสภาพเป็นภูเขาสูง ทำให้ถนนคดเคี้ยว และก่อให้เกิดอุปสรรคในการคมนาคมขนส่ง โดยแบ่ง ชนิดของเส้นทางคมนาคมได้ ดังนี้ (กรมทรัพยากรธรณี, 2557: 5-6)

1. รถยนต์ส่วนตัว จากกรุงเทพฯ ไปตามทางหลวงหมายเลข 4 รวมระยะทาง 950 กิโลเมตร
2. รถโดยสารประจำทาง บริษัท ขนส่ง จำกัด มีรถโดยสารประจำทาง กรุงเทพฯ - หาดใหญ่ และกรุงเทพฯ - สงขลาบริการทุกวัน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 13 ชั่วโมง

3. รถไฟ มีรถไฟผ่านวันละ 22 ขบวน มีสถานีจอดรถ 7 สถานี เส้นทางรถไฟในจังหวัด

ระยะทางยาว 1600 กิโลเมตร

4. เครื่องบิน จังหวัดสงขลามีนท่าอากาศยานขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นสนามบินนานาชาติ มีสถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอคลองหอยโข่ง ห่างจากตัวเมืองหาดใหญ่ ระยะทาง 12 กิโลเมตร และยังมีสนามบิน สงขลาตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครสงขลา อยู่ในความรับผิดชอบของกองทัพเรือ¹

ส่วนที่ 2 : ศึกษาข้อมูลเชิงอัตลักษณ์ด้านต่างๆ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Tangible Cultural Environment) ของเมืองเก่า สงขลามีนท่ามาเนื่องจาก เมืองสงขลาเป็นแหล่งชุมชนโบราณ เป็นศูนย์รวมการปกครองท้องถิ่นมาแต่โบราณ จากหลักฐานส่วนใหญ่เป็นหลักฐานที่พบทางโบราณคดีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม ของเมือง จากอิทธิพลทางศาสนาพุทธทำให้มีการสร้างวัด การสร้างพระพุทธรูป สถูปเจดีย์ อุโบสถ วิหาร ขึ้น อย่างแพร่หลาย จึงมีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวกับศาสนาหลายที่ในบริเวณเมืองเก่า รวมถึงโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันเมือง และศิลปวัฒนธรรม เช่น กำแพงเมือง สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอยู่อาศัยและทำกิจกรรมต่าง ๆ

โครงสร้างสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมของเมืองเก่าสงขลามาจากความเชื่อมโยงกันในแต่ละ องค์ประกอบ โดยมีกำแพงเมืองและทะเลสาบสงขลาเป็นตัวกำหนดขอบเขตของเมือง ซึ่งปรากฏในเมืองเก่า สงขลาฝั่งหัวเขาแดง ฝั่งแหลมสนและฝั่งบ่อยาง ภายในกำแพงเมืองประกอบด้วยโบราณสถานต่างๆ ทั้งที่ เกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งตั้งอยู่เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของเมือง เก่านั้นๆ โดยมีรายละเอียดของสถานที่ต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม และ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของเมืองเก่าสงขลา ดังนี้

2.1 วัฒนธรรมนามธรรมและประเพณี

โครงสร้างสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลามีนท่ามาต่อเนื่องมาจาก เมืองเก่าสงขลา ซึ่งเป็นพหุสังคม ที่มีขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา วัฒนธรรมและการละเล่นพื้นบ้าน ที่เป็น มรดก

¹ชฎานุตม์ ถาวโรฤทธิ์, การศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการ(อนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าสงขลา), ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร 2560, หน้า83-91.

สืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นสู่รุ่น ที่เกิดจากคนหลากหลายเชื้อชาติและศาสนาอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดการหลอมรวมทางวัฒนธรรม ในระยะแรกชาวเมืองนับถือศาสนาพราหมณ์ มีการนำประเพณีพราหมณ์มาปฏิบัติ จนกลายเป็นประเพณีพื้นบ้าน ซึ่งต่อมาได้หันมานับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานและลังกาวงศ์มาตามลำดับทำให้รับเอาวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวกับการพระพุทธศาสนามาดำเนินชีวิต (มลธดา อยู่ยก, 2552: 33) โดยเฉพาะโครงสร้างสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมซึ่งก็คือกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้อง กับศาสนาและวิถีชีวิต ที่มีการปรับให้เข้ากับโครงสร้างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในเมืองเก่าสงขลา เช่น ประเพณีตักบาตรเทโวที่เกิดขึ้นบริเวณเขาตังกวน โดยยอดเขาตังกวนเป็นเหมือนตัวแทนของสวรรค์ที่ พระพุทธเจ้าเสด็จกลับมาหลังจากโปรดพระมารดา บนยอดเขาตังกวนยังเป็นสถานที่เกิดประเพณีห่มผ้า พระเจดีย์หลวง ซึ่งสองประเพณีนี้จัดอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน รวมถึงประเพณีทำบุญชายทะเลที่เกิดบริเวณริม ชายทะเล ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่สำคัญ จะเห็นได้ว่าโครงสร้างสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในเมืองเก่า สงขลาล้วนมีความสัมพันธ์กัน เกิดจากการปรับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้เข้ากับวิถีทางการดำรงชีวิต ก่อเกิดเป็นสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมนามธรรมของคนในชุมชน โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ใน โครงสร้างสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมนามธรรม ดังนี้

2.1.1 ประเพณีห่มผ้าพระเจดีย์หลวงบนเขาตังกวน และตักบาตรเทโว ประเพณีนี้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 บริเวณสระบัว และการตักบาตรเทโว บริเวณเชิงบันไดขึ้นเขาตังกวน โดยในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ก่อนวันตักบาตรเทโวและซักพระประชาชนจะทำพิธีบวงสรวงเทวดา แล้วห่ม ผ้าพระเจดีย์หลวงบนเขาตังกวน เมื่อถึงเช้าวันรุ่งขึ้นจะทำพิธีตักบาตร เทโว ณ เชิงเขาตังกวน โดยมีภิกษุ สามเณร จากวัดต่างๆ ลงบันไดจากบนเขาตังกวน เพื่อบิณฑบาตรรับภัตตาหาร นอกจากนั้นยังมีการนำข้าว เหนียวมาห่อด้วยใบกระพ้อทำเป็นรูปสามเหลี่ยมแล้วนำไปต้มให้สุก เรียกว่า ต้ม เพื่อนำไปใส่บาตร หรือ นำไปแขวนที่เรือพระที่งานซักพระ

ภาพที่ 6 ประเพณีห่มผ้าพระเจดีย์หลวงบนเขาตังกวน
แหล่งที่มา : www.news.gimyong.com/article/5750

2.1.2 ประเพณีชักพระ เกิดขึ้นในวันออกพรรษา คือวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 โดยแต่ละวัดได้ ตก ลงน้ตหมายลากพระไปยังจุดศูนย์รวม วันรุ่งขึ้น แรม 2 ค่ำ เดือน 11 จึงลากพระกลับวัด ปฏิบัติตามความ เชื่อว่า เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อโปรดพระมารดา เมื่อครบพรรษา จึงเสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ พุทธศาสนิกชนไปรับเสด็จ แล้วอัญเชิญพระพุทธเจ้าประทับบนบุษบกแล้วแห่ แห่น ซึ่งสิ่งที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในประเพณีชักพระ คือเรือพระ ซึ่งเป็นรถหรือล้อเลื่อนที่ประดับตกแต่ง ให้เป็นรูปเรือแล้ววางบุษบก ซึ่งแต่ละที่จะมีเทคนิคการออกแบบบุษบก มีการประดิษฐ์ประดอยอย่างสวยงาม หลังคาบุษบกนิยมทำเป็นรูปจตุรมุข ตกแต่งด้วยหางหงส์ ซ่อฟ้า ใบระกา ประชาชนที่มาร่วมพิธีจะมีการแห่ ต้ม โดยเตรียมหาใบกระพ้อ และข้าวสารข้าวเหนียวเพื่อนำไปทำขนมต้ม ไปแขวนเรือพระ โดยระหว่าง ทางการชักพระจะมีการใช้โพน ฆ้อง ระฆัง เป็นเครื่องตีให้จังหวะในการชักพระ

ภาพที่ 7 เรือพระ

แหล่งที่มา : www.mgronline.com/south/photo-gallery/9610000106662

2.1.3 ประเพณีทำบุญเดือนสิบ เป็นประเพณีที่แสดงออกซึ่งความกตัญญู กตเวทิต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว จัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 โดยมีความเชื่อว่าวิญญาณของผู้ที่ตายไปแล้ว ซึ่งยังไม่ได้ไป เกิดที่ภพอื่น คือ เปรต โดยในวันนี้ เปรตจะได้รับ การปลดปล่อยให้กลับมาพบญาติพี่น้อง ลูกหลานในเมือง มนุษย์ ดังนั้นคนที่ยังอยู่ในเมือง มนุษย์จะนำอาหารคาวหวาน ขนมต่างๆ ไปทำบุญที่วัด เรียกว่าทำบุญรับ เปรต ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 โดยมีอาหารต่างๆ แทนสัญลักษณ์ต่างๆ คือ ขนมลาแทนเสื้อผ้า ขนมพอง แทน พาหนะในการเดินทาง ขนมเทียนแทนแสงสว่าง ขนมบ้าแทนของเล่น ขนมเจาะหูแทนเงิน ทอง ซึ่ง ประชาชนในชุมชนจะนำอาหารเหล่านี้ไปทำบุญที่วัด เรียกว่าทำบุญส่งเปรต โดยจะ นำอาหารดังกล่าว ไปวาง บนร้านเปรตในบริเวณวัด เมื่อเสร็จจึงมีการ ชิงเปรต คือ การที่ ลูกหลานผู้มาทำบุญที่วัดร่วมกันแย่งชิงอาหาร บนร้านเปรต เพื่อนำไปรับประทาน โดยถือว่าเป็นสิริมงคล (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 40-41)

ภาพที่ 8 ประเพณีทำบุญเดือนสิบ

แหล่งที่มา : www.naewna.com/likesara/364055

2.1.4 ประเพณีทำบุญชยเล เป็นประเพณีท้องถิ่นของคนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ บริเวณชายทะเลใน บริเวณอำเภอสิงหนคร และอำเภอเมืองสงขลา โดยมีการทำเป็นประจำ ทุกปีหลังวันเข้าพรรษา ซึ่งไม่มีกำหนดวันที่แน่นอน แล้วแต่ท้องถิ่นใดจะนัดหมายกันเอง โดย จะมีการนิมนต์พระสงฆ์ มาทำบุญเลี้ยงพระ ฟัง ธรรมเทศนา และสวดมาติกาบังสุกุล ซึ่ง ชาวบ้านจะมีการเตรียมอาหารเพื่อถวายพระสงฆ์ส่วนหนึ่ง แล้วอีก ส่วนหนึ่งนำมาห่อด้วย ใบไม้ผูกร้อยกันเป็นพวง และนำเกลือ ขมิ้น หอม กระเทียม พริกชี้หนู กะปิ เครื่องปรุง ต่างๆ ห่อด้วยใบกระพ้อ แล้วเอาไปเวียนบนหัวลูกหลานและคนในครอบครัว เชื่อกันว่าเป็นสะเดาะ เคาราะห์ แล้วนำห่อไปแขวนที่ราวไม้ โดยเมื่อเสร็จพิธีชาวบ้านจะนำห่อต่างๆ ที่แขวนที่ราวไม้ ไปทิ้งในทะเล ชาวบ้าน เรียกวิธีนี้ว่า สงหาบส่งคอน (ถนอม พูนวงศ์, 41)

2.1.5 การชนโค เป็นกีฬาพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมมากในจังหวัดสงขลา วัวที่จะชนนั้นเรียกว่า วัวชน ซึ่งเป็นวัวพันธุ์เฉพาะ กีฬาวัวชนยังคงได้รับความนิยมในปัจจุบัน เพราะมีความตื่นเต้นเร้าใจ สนุกสนาน และมีการวางเดิมพันกันมากๆ สนามวัวชนเรียกว่า บ่อนวัว (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 68-69)

ภาพที่ 9 วัวชน

แหล่งที่มา : www.gamblingstudyth.org

2.1.6 เทศกาลอาหารสองทะเล เมืองสงขลาเป็นเมืองสองทะเล อันประกอบด้วย ทะเลสาบ สงขลาและทะเลอ่าวไทย ทำให้มีความสมบูรณ์และเป็นแหล่งของอาหารทะเล เทศบาลนครสงขลาจึงจัดให้มี กิจกรรมขึ้นเพื่อส่งเสริมการค้าขายและการท่องเที่ยว โดย เทศกาลนี้ จัดบริเวณสระบัว แหลมสมิหลา

ภาพที่ 10 บรรยากาศงานเทศกาลอาหารสองทะเล

แหล่งที่มา : www.chaidantai.com/?p=14501

2.2 สถานที่สำคัญย่านเมืองเก่า ฝั่งบ่อয়ง

2.2.1 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา ตั้งอยู่ที่ ตำบลบ่อয়ง บริเวณนอกกำแพงเมืองเดิม ทิศเหนือ ติดถนนรองเมือง ทิศใต้ติดถนนจะนะ ทิศตะวันออกติดถนนไทรบุรี ทิศตะวันตกติดถนนวิเชียรชม มีพื้นที่ ทั้งหมด 13 ไร่ (ถนนอม พูนวงศ์, 2545: 104-105) อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลาเป็นโบราณสถาน ของชาติ มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบจีน อายุกว่า 100 ปี ภายในจัดแสดงศิลปวัตถุที่เป็นมรดกทาง วัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้และของประเทศไทย อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา เดิม เป็นคฤหาสน์ของผู้ช่วยเจ้าเมืองสงขลา พระยาสุนทรานุรักษ์ (เนตร ณ สงขลา) ผู้ช่วยราชการเมืองสงขลาเมื่อ ปี พ.ศ. 2421 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2437 จึงใช้เป็นที่พำนักและว่าราชการของพระยาวิจิตรวรศาสตร์ ข้าหลวง พิเศษตรวจราชการเมืองสงขลา ซึ่งต่อมาก็คือ เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) หลังจากนั้นได้ใช้เป็นศาลาว่าการ มณฑลนครศรีธรรมราช และเป็นศาลากลางจังหวัดตามลำดับจนถึงปี พ.ศ. 2496กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนอาคารแห่งนี้เป็นโบราณสถาน และปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑสถาน ของชาติ และเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2525 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา เพื่อให้เป็นสถานที่จัดแสดง ศิลปวัตถุภาคใต้ตอนล่าง และเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ทางด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะ ชาติพันธุ์ วิทยา ศิลปะจีน ศิลปะพื้นบ้านพื้นเมือง นอกจากนี้ ยังจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุที่เกี่ยวกับตระกูล ณ สงขลา ซึ่งเป็นตระกูลเจ้าเมืองสงขลาในอดีตอีกด้วย

ภาพที่ 11 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา

แหล่งที่มา : www.thai.tourismthailand.org/Attraction/พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ-สงขลา

2.2.2 วัดมัจฉิมาวาส

วัดมัจฉิมาวาสอยู่ที่ถนนไทรบุรี ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา เป็นวัดใหญ่และสำคัญที่สุดใน จังหวัดสงขลา รัชกาลที่ 6 ทรงโปรดเกล้าฯยกขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2468 วัดนี้เป็นวัดโบราณประมาณ 400 ปี เดิมเรียกว่าวัดยายศรีจันทร์ เพราะกล่าวกันว่ายายศรีจันทร์ คหบดีผู้มั่งคั่งในเมืองสงขลาได้อุทิศเงินสร้างขึ้น ต่อมาประชาชนพากันเรียกว่า "วัดกลาง" ทั้งนี้เพราะมีผู้สร้าง วัดอื่นขึ้นทางทิศเหนือวัดหนึ่ง (วัดเลียบ) และทิศใต้วัดหนึ่ง (วัดโพธิ์) ชาวสงขลาจึงเรียกวัดยายศรีจันทร์ว่า "วัดกลาง" ต่อมาจนทุกวันนี้ และได้เปลี่ยนชื่อเป็น ภาษาบาลีว่า "วัดมัจฉิมาวาส" โดย พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส เมื่อครั้งเสด็จเมืองสงขลา พ.ศ. 2431 นอกจากนี้ในวัดยังมีพิพิธภัณฑ์ชื่อ ภัทรศิลป์ เป็นที่เก็บวัตถุโบราณ ต่าง ๆ ซึ่งรวบรวมได้จากเมืองสงขลา สติงพระ ระโนด และอื่นๆ ซึ่งเป็นหลักฐานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ควรค่าแก่การศึกษา (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 105-106)

ภาพที่ 12 พระอุโบสถวัดชัยมงคล

แหล่งที่มา : www.songkhla.go.th/travel/detail/99

2.2.3 วัดชัยมงคล

วัดชัยมงคล ตั้งอยู่ ถ.ชัยมงคล ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.สงขลา เป็นวัดที่เก่าแก่ที่พระบรมธาตุที่ ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพบูชา ของชาวจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง วัดชัยมงคล เป็นวัดที่เก่าแก่และสำคัญ และสำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ที่ตำบลบ่อทราย อำเภอเมืองสงขลา ภายในวัดนี้ประดิษฐานองค์ พระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วไป วัดชัยมงคลสร้างขึ้นใน สมัยรัชกาลที่ 4 ของกรุงรัตนโกสินทร์ (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 108-109) โดยพระบรมธาตุที่บรรจุในเจดีย์นี้ เป็นพระบรมธาตุที่ได้มาจากลังกา ประมาณปี พ.ศ. 2435 มีพระอาจารย์สอนบาลีในวัดชัยมงคลองค์หนึ่ง นามว่า "นะ อิศโร" เดินทางไปลังกาและมีโอกาสรู้จักกับคหบดีผู้หนึ่งซึ่งมีพระธาตุพระศพพลอยู่มาก เศรษฐี คนนั้นยินดีถวายพระธาตุ โดยท่านนะ อิศโรอธิษฐานและเลือกได้พระบรมธาตุพระพุทธรองค์ ท่านเศรษฐีรู้สึก เสียใจมากแต่ยินดีให้และบอกว่าพระบรมธาตุเป็นคู่บุญบารมีท่านนะ อิศโร จากนั้นท่านได้นำพระบรมธาตุ กลับมาสงขลา และสร้างเจดีย์เพื่อบรรจุพระบรมธาตุให้พุทธศาสนิกชนได้สักการะจนถึงทุกวันนี้ โดยองค์พระ สถูปเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุเป็นทรงลังกา กว้าง 6 เมตร เป็นฐานรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัสสูงจากพื้นถึงยอดเจดีย์ 16 เมตร รอบๆฐานพระเจดีย์ ทำเป็นซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปปางต่างๆ

ภาพที่ 13 วัดชัยมงคล

แหล่งที่มา : www.hatyaifocus.com

2.2.4 ศาลาพระวิหารแดง

ประวัติการก่อสร้างศาลาพระวิหารแดง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริ ให้สร้างพลับพลาที่ประทับนี้แต่ยังคงสร้างค้างอยู่ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2432 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสแหลมมลายูถึงเมืองสงขลา พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินขึ้นนมัสการพระเจดีย์บน ยอดเขาตังกวน มีพระราชศรัทธาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างศาลาพระวิหารจนสำเร็จในเวลาต่อมา แล้วยังทรง พระราชดำริให้สร้างบันไดนาคขึ้นจากพลับพลา สำเร็จเรียบร้อยในปี พ.ศ. 2440 (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 109-110) โดยพลับพลาที่สร้างขึ้นตั้งแต่ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผนังตึกฉาบปูนสี ดินแดง หน้าบันด้านหน้าทางทิศตะวันตกประดับด้วยปูนปั้นรูปพระมหาพิชัยมงกุฎและรูปฉัตรประดับทั้งสอง ข้าง หน้าหน้าพลับพลาไปด้านเชิงเขา ภายในศาลาพระวิหารแดง ลักษณะการก่อสร้างเป็นเสามีช่องทางเดิน ทะลุถึงกัน แต่ละช่องมีขนาดเท่ากัน และเป็นแบบเดียวกันทั้งหมดทะลุไปจากด้านหน้าจนถึงด้านหลัง ด้านหลังศาลาเป็นทางไปบันไดนาคขึ้นยอดเขาตังกวนและพระเจดีย์หลวง นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าฯยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างประภาคารไว้บนเขาตังกวนด้วย

ภาพที่ 14 ศาลาพระวิหารแดง

แหล่งที่มา : www.touronThai.com/article/3494

2.2.5 พระเจดีย์หลวงบนเขาดังกวัน

พระเจดีย์หลวงตั้งอยู่บนเขาดังกวัน ถัดจากพลับพลาที่ประทับขึ้นไป โดยมีบันไดทอดยาวไป ถึงยอดเจดีย์ สร้างขึ้นในสมัยอาณาจักรตามพรลิงค์ แต่ไม่ทราบปีที่แน่นอน พระเจดีย์หลวงเป็นพระเจดีย์ก่อ อิฐถือปูนทรงระฆัง เป็นเจดีย์พระธาตุคู่มืองสงขลา ในเดือนตุลาคมของทุกปีจะมีพิธีห่มผ้าองค์เจดีย์ จน ต่อมาในปี พ.ศ.2402 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จพระราชดำเนินประพาสเมืองสงขลา หลังจากนั้นในปี พ.ศ.2409 จึงได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินหลวง 37 ชั่ง ให้เจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น) ทำ การบูรณะปฏิสังขรณ์พระเจดีย์ให้สูงกว่าของเก่า และในครั้งนั้น เจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น) ได้สร้างคฤหาส์ที่ฐานพระเจดีย์ และต่อเติมกำแพงที่มุม ใน ปีพ.ศ. 2539 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชกรุณา โปรดเกล้าพระราชทาน พระบรมสารีริกธาตุ และเครื่องสักการบูชาประดิษฐานไว้ ณ พระเจดีย์หลวง เพื่อ ไว้เป็นที่สักการบูชาของชาวเมืองสงขลาสืบต่อไป (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 110-111)

ภาพที่ 15 พระเจดีย์หลวงบนเขาดังกวน
แหล่งที่มา : www.thaitravelism.com/back

2.2.6 ศาลหลักเมืองสงขลา

ศาลหลักเมืองสงขลา ตั้งอยู่บนถนนนางงาม ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา ชาวบ้านเรียกว่า ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา เป็นศาลเจ้าแบบแก๊งจีน สร้างโดยพระยาวิเชียรคีรี (เกี้ยนเส้ง) พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้ส่งไม้ชัยพฤกษ์หลักชัย และเทียนชัยมาพระราชทานแก่พระยาวิเชียรคีรีปกครองหลักเมืองให้ประจำเมืองสงขลา ได้ทำพิธีประดิษฐานเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2385 เป็นที่เคารพของชาวสงขลาในปัจจุบัน (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 111-112)

ภาพที่ 16 ศาลหลักเมืองสงขลา
แหล่งที่มา : www.sanjaopo.blogspot.com/2015/10/blog-post_26.html

2.2.7 พระตำหนักเขาน้อย

พระตำหนักเขาน้อย ตั้งอยู่เชิงเขาน้อยทางทิศใต้ ถนนสะเดา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา สร้างเมื่อ พ.ศ.2454 เพื่อเป็นที่ประทับของเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์) สมัยดำรงตำแหน่ง สมุหเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช เคยใช้เป็นสถานที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นเสด็จประพาสเมืองสงขลา เมื่อ พ.ศ.2485 และเคยใช้เป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ในคราวเสด็จมาเยี่ยมราษฎรในจังหวัดภาคใต้ เมื่อเดือนมีนาคม 2502 (ถนอม พูน วงศ์, 2545: 113) ในปัจจุบัน พระตำหนักเขาน้อยใช้เป็นจวนผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา

ภาพที่ 17 พระตำหนักเขาน้อย

แหล่งที่มา : www.historical-tourism-asean.com/

2.2.8 กำแพงเมืองสงขลา

กำแพงเมืองสงขลา ตั้งอยู่ที่ถนนจะนะ อำเภอเมืองสงขลา ตรงกันข้ามกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา โดยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ยกเงินภาษีอากร 200 ชั่งให้พระยาวิเชียรคีรีก่อสร้างเมื่อ พ.ศ.2379 แต่ไม่ทันเสร็จ เพราะตนถูกอาหะมัดสะอิด หลานเจ้าพระยา ไทรบุรีเป็นกบฏยกทัพมาตีเมืองจะนะและเมืองสงขลา แต่พระยาวิเชียรคีรีรักษาเมืองเอาไว้ได้ จนทัพหลวง จากกรุงเทพฯ มาช่วยปราบปราม เมื่อเสร็จศึกแล้วทัพหลวงจึงช่วยสร้างกำแพงเมืองจนแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2385 กำแพงเมืองสงขลาด้านทิศเหนือติดถนนจะนะ ด้านทิศตะวันตกติดถนนนครใน ด้านทิศ

ตะวันออกติดถนนรามวิถี ทิศใต้ติดถนนกำแพงเพชร (วัดหัวป้อม) กำแพงเมืองสงขลามีป้อม 8 ป้อม มีประตู ใหญ่ 10 ประตู มีประตูเล็ก 10 ประตู โดยรอบประตูเป็นซุ้มใหญ่ กว้าง 3 เมตร สูง 6 เมตร หลังคาประตู เป็นหลังคาจีน คล้ายหอระฆัง ปัจจุบันกำแพงเมืองถูกรื้อไปเกือบหมดแล้ว คงเหลือแต่กำแพงด้านถนนจะนะตรงกันข้ามกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา และบางส่วนของถนนนครในเท่านั้น (ถนน พุนวรงค์, 2545112)

ภาพที่ 18 กำแพงเมืองสงขลา

แหล่งที่มา : www.pantip.com/topic/38698744

2.2.9 ย่านเมืองเก่า (ถนนนครใน, ถนนนครนอก, ถนนนางงาม, ถนนพัทลุง)

ย่านเมืองเก่าถนนนครใน ถนนนครนอก ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครสงขลา เป็นกลุ่มอาคาร โบราณเก่าแก่ดั้งเดิม เป็นสถาปัตยกรรมแบบจีน ก่อด้วยอิฐถือปูน มีทั้งอาคารชั้นเดียวและสองชั้น ปัจจุบัน อาคารเหล่านี้ยังมีเหลือให้เห็นอยู่อีกจำนวนมากที่ถนนนครใน และถนนนครนอก โดยถนนทั้งสองสายนี้ แต่ เดิมเป็นแหล่งธุรกิจการค้าใจกลางเมืองสงขลา เคยใช้เป็นสถานที่รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 อีกด้วยอาคารแบบสงขลา ในย่านเมืองเก่าถนนนครใน ถนนนครนอก จะมีความแตกต่างจากอาคาร บ้านเรือนของปักษ์ ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลก โดยเมืองมะละกา และเมืองภูเก็ต เมืองเหล่านี้ จะมีสถาปัตยกรรมคล้ายกันทั้งเมือง แต่อาคารบ้านเรือนเมืองสงขลา (สุนิสา มุณีเมธี, 2556: 9-14) จะ แตกต่าง คือ ลักษณะบ้านมีรูปแบบหลากหลายคละกันทั้งย่าน เช่น ตึกแถวแบบจีนดั้งเดิม อาคารพาณิชย์ แบบจีนผสมแบบตะวันตกหรือเรียกว่า Chino European รวมทั้งบ้านแบบ ไทยและมุสลิม ผสมผสานกันอยู่ ในบริเวณเดียวกัน

ภาพที่ 19 ถนนนางงาม

แหล่งที่มา : www.songkhla.go.th/travel/detail/75

ภาพที่ 20 ถนนนครใน

แหล่งที่มา : www.songkhla.go.th/travel/detail/75

ภาพที่ 21 ถนนนครใน

แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวัตตกร, 2563)

2.2.10 สถานีรถไฟสงขลา

อาคารสถานีรถไฟสงขลา ตั้งอยู่ที่ตำบลบ่อย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งถูกสร้างขึ้น หลังจากที่กรมรถไฟได้เปิดการเดินรถระหว่างสถานีรถไฟชุมทางอุตะเถา และสถานีรถไฟสงขลา รวม ระยะทาง 29 กิโลเมตร โดยเส้นทางรถไฟสายนี้เชื่อมต่อกับท่าเรือของกรมรถไฟที่สงขลา ซึ่งเป็นที่ลำเลียง สิ่งของ รางเหล็ก สะพาน รถจักร และอื่นๆ ที่ซื้อมาจากต่างประเทศไปยังสถานที่ต่างๆ โดยสถานีรถไฟ สงขลา เปิดทำการเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2456 พร้อมๆ กับเส้นทางรถไฟระหว่างสถานีรถไฟชุมทางอุ ตะเถาและสถานีรถไฟพัทลุง ต่อมาในปี พ.ศ.2459 กรมการรถไฟหลวง ได้ก่อสร้างทางรถไฟสายใต้แล้วเสร็จ ทำให้ประชาชนสามารถเดินทางจากสถานีรถไฟสงขลา ไปยังสถานีรถไฟบางกอกน้อยได้ โดยมีการเปลี่ยน ขบวนที่สถานีรถไฟชุมทางอุตะเถา ในปี พ.ศ.2465 ได้มีการเปิดการเดินรถเชื่อมต่อระหว่างสถานีรถไฟ หาดใหญ่และสถานีรถไฟสงขลา และยกเลิกการเดินรถในสถานีชุมทางอุตะเถา และสามารถเดินรถไปถึงสุ โขทัยได้ ต่อมารัฐบาลได้มีการดำเนินการสร้างทางหลวงแผ่นดินเพิ่มขึ้น ถนนมีความแข็งแรงและเดินทาง สะดวกสบายขึ้น ทำให้คนนิยมเดินทางโดยรถยนต์มากกว่าการเดินทางโดยรถไฟ ส่งผลให้ วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2521 การรถไฟแห่งประเทศไทยยกเลิกการเดินรถระหว่างสถานีรถไฟชุมทางหาดใหญ่และสถานีรถไฟ สงขลา ทำให้สถานีรถไฟสงขลาไม่ได้รับการใช้งาน และต่อมามีการเข้าที่บริเวณหน้าสถานีรถไฟ ซึ่งแต่เดิมใช้ จอดรถบรรทุกสิ่งของเพื่อทำเป็นตลาด และยังคงเป็นพื้นที่ตลาดมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 22 สถานีรถไฟสงขลา

แหล่งที่มา : www.mgrronline.com/south/detail/9610000062926

2.2.11 ป้อมปากน้ำแหลมทราย

ป้อมปากน้ำแหลมทราย ตั้งอยู่ในเขตกองบัญชาการตำรวจภูธร 4 ถนนแหลมทราย ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา ในปากน้ำทะเลสาบแหลมทราย เจ้าพระยาวิเชียรคีรีเป็นผู้สร้างในสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลักษณะเป็นป้อมรูปทรงแปดเหลี่ยม สูงประมาณ 5 คอก กว้างยาว 10 วาเศษ ก่อด้วยหินอิฐถือปูน มีใบเสมาโดยรอบ มีประตูเข้าออก 1 ช่อง มีบันไดขึ้นลง มีปืนใหญ่โบราณ ติดตั้งโดยรอบจำนวน 30 กระบอก (ถนนอม พูนวงศ์, 2545: 113)

ภาพที่ 23 ป้อมปากน้ำแหลมทราย

แหล่งที่มา : www.laemsaiestuaryfortress.blogspot.com/2015/10/blog-post_27.html

2.2.12 มัสยิดอุสาสนอิสลาม

มัสยิดอุสาสนอิสลาม หรือมัสยิดบ้านบน เป็นมัสยิดอายุนับ 100 ปี ซึ่งสร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น มัสยิดแห่งนี้ก่อสร้างในช่วงเวลาเดียวกันกับวัดมัจฉิมาวาส โดยนายช่างผู้สร้างมัสยิดอุสาสนอิสลาม นี้ เป็นนายช่างชาวไทยพุทธที่ถูกเกณฑ์มาสร้างโบสถ์วัดมัจฉิมาวาส ทำให้มัสยิดแห่งนี้มีรูปทรงคล้ายวัดโบสถ์ โดยมีแค่อาชาแสดงความเป็นมัสยิดเท่านั้น สถานที่แห่งนี้เป็นที่กิจกรรมและศูนย์รวมจิตใจของชาวมุสลิม ในพื้นที่เมืองสงขลา ฝั่งบ่อยางตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 24 มัสยิดอุสาสนอิสลาม

แหล่งที่มา : www.mgronline.com/travel/detail/9590000077160

2.3 สถานที่สำคัญย่านเมืองเก่า ฝั่งแหลมสน

2.3.1 หาดสมิหลา

หาดสมิหลา ตั้งอยู่บนถนนราชดำเนินนอก ในเขตเทศบาลนครสงขลา (มลฑลดา อุยยก, 2552: 54) โดยตั้งอยู่ด้านฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมืองสงขลา เป็นชายหาดเปิดโล่งลาดลงสู่ทะเลอ่าวไทย ภายในบริเวณมีรูปหล่อนางเงือก ตั้งอยู่บริเวณแหลมสมิหลา ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2509 มีความเป็นมาจากนิยายปรัมปราของไทยจากคำบอกเล่าของ ขุนวิจิตรมาตรา ซึ่งเป็นบิดาของ นาย ชาญ กาญจนาคพันธุ์ ซึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดในสมัยนั้น นอกจากนี้ยังมีรูปปั้นหนู และแมว และประตู เมืองสงขลาจำลอง เพื่อดึงดูดความสนใจแก่ผู้ที่จะเข้ามาใช้พื้นที่ โดยบริเวณใกล้เคียงกับหาดสมิหลามีสวน เสรี ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ มีการแบ่งพื้นที่สำหรับกิจกรรมออกกำลังกาย (ถนน พูนวงศ์, 2545: 115) การ ใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณแหลมสมิหลา เป็นพื้นที่เพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

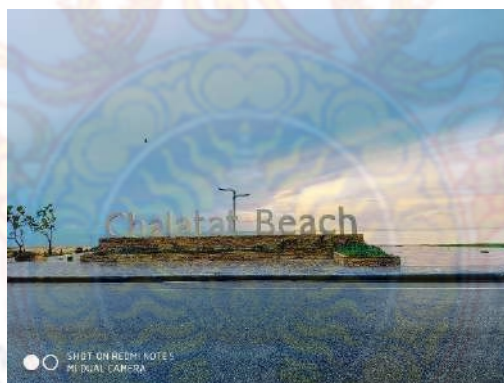

ภาพที่ 25 หาดสมิหลา

แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวัฑตกร, 2563)

2.3.2 หาดชลาทัศน์

หาดชลาทัศน์ เป็นชายหาดที่ยาวต่อเนื่องมาจากหาดสมิหลา โดยมีแหลมสมิหลาเป็นจุดแบ่ง มี หาดทรายลาดยาวลงสู่ทะเลอ่าวไทย เล่นน้ำได้ตลอดแนว ลักษณะของหาดค่อนข้างเป็นเส้นตรง หาดชลา ทัศน์มีถนนชลาทัศน์เลียบริมชายหาดและมีแนวต้นไม้ให้ความร่มรื่นยาวตลอดหาด เนื่องจากหาดหันไป ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงเช้าจึงพอจะใช้เป็นที่ชมพระอาทิตย์ขึ้น นอกจากนี้หาดชลาทัศน์ ช่วงกลางของหาดมีเวทีประชาชนเทศบาลนครสงขลา และเป็นสวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อน โดยการสร้าง สนามเด็กเล่นระหว่างแนวต้นไม้ รวมไปถึงเป็นสถานที่ฝึกซ้อมวอลเลย์บอลชายชายหาดของนักกีฬา โดยช่วง เช้าและเย็นมีประชาชนมาปั่นจักรยานบนถนนชลาทัศน์ ด้านทิศเหนือสุดแนวหาดเชื่อมต่อกับแหลมสมิหลามี วงเวียนรูปปั้นคนอ่านหนังสือเพื่อให้คนไทยรักการอ่าน นอกจากนี้หาดชลาทัศน์ยังเป็นที่ตั้งของทาง พญานาคที่สร้างส่วนเศียรไว้ที่สวนสองทะเล ส่วนกลางลำตัวหรือสะดือพญานาคอยู่บริเวณสี่แยกสระบัว โดย ระยะจากเศียรถึงส่วนหางประมาณ 4 กิโลเมตร (Touronthai, 2559)

ภาพที่ 26 หาดชลาทัศน์

แหล่งที่มา : www.sweetmeatjane.blogspot.com/2018/10/blog-post_21.html

2.3.3 แหลมสนอ่อน

แหลมสนอ่อนตั้งอยู่ติดกันกับแหลมสมิหลาไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ บริเวณโดยรอบร่มรื่นด้วย สวนสน ด้านทิศตะวันตกของแหลมสนอ่อนเป็นทะเลสาบสงขลา ทำให้สามารถชมวิวทิวทัศน์ได้ทั้งฝั่งอ่าวไทย และฝั่งทะเลสาบสงขลา ซึ่งที่แหลมสนอ่อน มีพระ

บรมรูปสมเด็จพระเจ้ากรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ประดิษฐานให้ประชาชน
ได้สักการบูชา (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 116)

ภาพที่ 27 แหลมสนอ่อน ยาลีย์สวน

แหล่งที่มา : <https://amazingsongkhla.wordpress.com>

2.3.4 เขาดังกวน

เขาดังกวนตั้งอยู่กลางเมืองสงขลา มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 2,000 ฟุต
หรือ 610 เมตร มีบันไดทอดยาวเป็นทางขึ้นไปบนยอดเขา บนยอดเขามีพลับพลาที่ประทับ
ซึ่งสร้างเพื่อรับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในสมัยรัชกาลที่ 4 แล้วเสร็จในสมัย
รัชกาลที่ 5 บนยอดเขาสุดมีประภาคาร และพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ในวันออก
พรรษา มีประเพณีตักบาตรเทโวที่เชิงเขาดังกวน และ ประเพณีห่มผ้าพระเจดีย์หลวงบนยอด
เขาดังกวนอีกด้วย (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 117)

ภาพที่ 28 เขาดังกวน

แหล่งที่มา : www.sites.google.com/site/dianasulongsen/

2.3.5 เกาะหนู เกาะแมว

เกาะหนู เกาะแมว ตั้งอยู่ใกล้ริมฝั่งแหลมสมิทธา ถ้ามองจากชายฝั่งจะเห็นรูปเกาะคล้ายรูป แมวกับหนู ถ้ามองจากทะเลด้านนอกเข้ามาจะเห็นเกาะเป็นรูปสิงห์หมอบอยู่ บริเวณรอบเกาะเป็นโขดหิน ไม่มีหาดทราย มีหน้าผาสวยงาม ไม่มีคนอยู่อาศัย (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 119)

ภาพที่ 29 เกาะหนู เกาะแมว
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวัตตกร, 2563)

2.4 สถานที่สำคัญย่านเมืองเก่า ฝั่งหัวเขาแดง

2.4.1 ป้อมปราการหัวเขาแดง

ป้อมปราการหัวเขาแดง ตั้งอยู่บริเวณเมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดง ใน อ.สิงหนคร จ.สงขลาในปัจจุบัน โดยป้อมปราการนี้สร้างขึ้นเพื่อสังเกตการณ์และต่อสู้กับข้าศึก ซึ่งในอดีตดินแดนบริเวณนี้อยู่ภายใต้การปกครอง ของเจ้าเมืองชาวมุสลิมที่หนีภัยจากโจรสลัดที่คุกคามอย่างหนัก เมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดงเริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2162 เมื่อดาโต๊ะโมกอล ซึ่งเคยปกครองเมืองสาเลห์ ที่เป็นเมืองลูกของจากรัตนาบเนกาชวาหรืออินโดนีเซีย ในปัจจุบันได้อพยพครอบครัวและบริวารหนีภัยจากการล่าเมืองขึ้น ลงเรือสำเภามาขึ้นฝั่งที่บริเวณบ้านหัวเขาแดง เมื่อพบทำเลที่เหมาะสม จึงนำบริวารขึ้นบกสร้าง ในช่วงแรกของการตั้งเมืองสงขลา เจ้าเมืองได้ยอมรับ การตกเป็นเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองของกรุงศรีอยุธยา โดยสุลต่านผู้ครองเมืองจัดส่งเครื่องราชบรรณาการแก่กรุงศรีอยุธยา ในขณะเดียวกันเมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดงก็ทำธุรกิจแลกเปลี่ยนสินค้ากับ ต่างประเทศ ต่อมาสุลต่านสุไลมานตั้งตนเป็นเอกราชและไม่ส่งอากรให้กรุงศรีอยุธยาทำให้พระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยาต้องส่งกอง

ทหารมาปราบหลายครั้งแต่ก็ไม่สำเร็จ เนื่องจากเมืองสงขลาตั้งอยู่ในชัยภูมิ ที่ดี มีการก่อสร้างกำแพงเมือง คันคู รวมไปถึงการมีป้อมปราการปืนใหญ่ที่มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งปัจจุบันป้อมเหล่านี้ได้ชำรุดเสียหายจากการทำสงครามในยุคก่อน รวมถึงระยะเวลาที่ผ่านมาที่ผ่านมานับร้อยปี

กำแพงเมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดง เป็นกำแพงเมืองซึ่งก่อด้วยอิฐและหินโบกปูนทับเติมเข้าใจว่า มีทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านทิศเหนือ ด้านทิศตะวันออก และด้านทิศตะวันตก สำหรับทางด้านใต้มีเขาค่ายม่วงเป็น ป้อมปราการธรรมชาติที่แข็งแกร่งอยู่แล้ว ตัวกำแพงที่เหลือในปัจจุบันเริ่มจากป้อมหมายเลข 1 ไปทาง ตะวันออกเฉียงเหนือถึงป้อมหมายเลข 13 มีความยาวประมาณ 12.30 เมตร กว้าง 7.5 เมตร สภาพพังทลาย ทั้งหมดบางช่วงเห็นเพียงเนินดินที่มีวัชพืชปกคลุม

ป้อมปราการซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของเมืองสงขลาหัวเขาแดงที่ยัง ปรากฏร่องรอยให้ศึกษาค้นคว้าถึงปัจจุบัน ได้แก่ ป้อมและเนินดินมีอยู่ทั้งหมด 14 ป้อม เป็นป้อมที่ก่อด้วย หินชั้นสีแดงสอปูน มีการวางหินโดยใช้ด้านกว้างวางทับกัน ช่วยให้ตัวป้อมมีความมั่นคงและแข็งแรง แสดงให้เห็นว่าเมืองสงขลาหัวเขาแดงเป็นเมืองที่มีป้อมปราการ ประตู หอรบ ที่มั่นคงแข็งแรง โดยประกอบด้วยป้อม ปราการต่างๆ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา, 2559)

ป้อมหมายเลข 1 เป็นป้อมที่มีลักษณะเป็นรูปครึ่งวงกลม กว้าง 17 เมตร ยาว 22 เมตร สูง 4.5 เมตร แต่ละด้านมีช่องระหวางใบบังสำหรับวางปืนใหญ่ ปัจจุบันส่วนบนพังเกือบหมด ด้านขวา ของตัวป้อมมีร่องรอยของกำแพงต่อยื่นออกไปทางทิศเหนือมีความยาวประมาณ 100 เมตร ด้านซ้ายส่วน หลังของป้อมเป็นรูปมนด้านหลังโค้ง มีร่องรอยของส่วน ยันฐานผนังป้อมชำรุดบริเวณด้านมุมส่วนหลัง ด้านขวาของป้อม 1 แห่ง และที่บริเวณส่วน หลังด้านขวาอีก 1 แห่ง ป้อมนี้ตั้งอยู่บนพื้นราบทางด้านตะวันตก ห่างจากถนนสายหัวเขาแดง-ระโนด ประมาณ 200 เมตร

ป้อมหมายเลข 2 เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 8.5 เมตร ยาว 16.5 เมตร สูง 5 เมตร มีค้ำยัน ฐานผนังป้อม 11 แห่ง ตั้งอยู่บนพื้นราบด้านทิศใต้ ห่างจากป้อมหมายเลข 1 ประมาณ 192 เมตร ป้อมหมายเลข 3 เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 10.6 เมตร ยาว 11.5 เมตร สูง 4 เมตรตั้งอยู่บน พื้นราบด้านทิศใต้ ห่างจากป้อมหมายเลข 2 ประมาณ 195 เมตร

ป้อมหมายเลข 4 เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 8.20 เมตร ยาว 12.50 เมตร สูง 4.20 เมตร ตั้งอยู่ บนเชิงเขาค่ายม่วง ซึ่งลาดชัน มองเห็นด้านข้างทั้งสองด้านเป็นรูปสามเหลี่ยม มีใบบังทึบสี่ด้านแต่บางส่วน ชำรุดไปบ้างแล้ว ตั้งอยู่ในแนวป้อมด้านซ้ายห่างจากป้อมหมายเลข 3 ประมาณ 470 เมตร

ป้อมหมายเลข 5 เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 7.50 เมตร ยาว 12.50 เมตร สูง 3.80 เมตร มี รูปแบบเหมือนกับป้อมหมายเลข 4 อยู่สูงขึ้นไปบนเขาค่ายม่วง มีความลาดชันมากกว่าในแนวป้อมเมืองด้าน ทิศใต้ ห่างจากป้อมหมายเลข 4 ขึ้นไปบนเขาค่ายม่วงประมาณ 103 เมตร

ป้อมหมายเลข 6 มีลักษณะผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 14.80 เมตร ยาว 23.50 เมตร สูง 2.80 เมตร มีใบบังทึบ 4 ด้าน ตั้งอยู่ส่วนบนของเขาค่ายม่วงในแนวป้อมด้าน ทิศใต้ ห่างจากป้อม หมายเลข 5 ขึ้นไปบนเขาค่ายม่วงประมาณ 120 เมตร

ป้อมหมายเลข 7 มีลักษณะผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 7 เมตร ยาว 10 เมตร สูง 1 เมตร ส่วน ฐานและส่วนบนชำรุดเกือบหมดจากตำแหน่งและรูปแบบที่เหลือ มีลักษณะ คล้ายคลึงกับป้อม หมายเลข 4 และ 5 ตั้งอยู่บนเขาค่ายม่วงทางด้านทิศเหนือห่างจากถนน สายระโนด สงขลา ประมาณ 20 เมตร

ป้อมหมายเลข 8 ลักษณะผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 12 เมตร ยาว 1 เมตร สูง 1.80 เมตร มี ใบบังทึบสี่ด้าน ตั้งอยู่บนปลายสุดของเขาค่ายม่วงทางมุมเมืองด้านทิศ ตะวันออกถึงทิศเหนือ

ป้อมหมายเลข 9 ลักษณะผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 9.60 เมตร ยาว 10.20 เมตร สูง 5 เมตร มีใบบังทึบสี่ด้าน ระหว่างใบบังทึบจะมีช่องมองซึ่งจะต้องมองเฉียงจึงจะ มองเห็นภายนอกได้ มีส่วนกำแพง ฐานผนังป้อมทางด้านตะวันออก ตะวันตกและทิศเหนือ ป้อมนี้อยู่บนพื้นราบเชิงเขาน้อยทางทิศ ตะวันตก 300 เมตร ห่างจากป้อมหมายเลข 1 ไป ทางทิศตะวันออกประมาณ 1,072 เมตร

ป้อมหมายเลข 10 โดยป้อมมีลักษณะผังเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 15 เมตร ยาว 30 เมตร สูง 3.50 เมตร ปัจจุบันเหลือเฉพาะส่วนฐาน มีการก่อสร้างเจดีย์ลงบนป้อม 2 องค์ ตั้งอยู่บนเขาค่ายม่วงเป็น ป้อมในแนวเมืองด้านทิศตะวันตกและอยู่ห่างจากป้อมหมายเลข 7 ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 216 เมตร

ป้อมหมายเลข 11 มีลักษณะเป็นเนินดินกว้าง 6 เมตร ยาว 8 เมตร สูง 1.20 เมตร ตั้งอยู่บนเชิง เขาค่ายม่วงทางทิศใต้ มุมเมืองด้านทิศตะวันออก ทิศใต้ ห่างจากป้อมหมายเลข 10 ไปทางทิศใต้ ประมาณ 755 เมตร

ป้อมหมายเลข 12 ลักษณะเป็นเนินดินกว้าง 8 เมตร ยาว 15 เมตร สูง 1.30 เมตร ตั้งอยู่บนพื้น ภายในแนวป้อมเมืองด้านทิศใต้ โดยห่างจากป้อมหมายเลข 3 ประมาณ 155 เมตร และห่างจากป้อม หมายเลข 4 ประมาณ 215 เมตร

ป้อมหมายเลข 13 ลักษณะเป็นเนินดิน มีขนาดกว้าง 7.50 เมตร ยาว 12.30 เมตร และ สูง 0.80 เมตร ตั้งอยู่ริมอ่าวไทย เป็นป้อมในแนวทิศตะวันตก ห่างจากป้อมหมายเลข 1 ขึ้นไปทางทิศเหนือ ประมาณ 260 เมตร

ป้อมหมายเลข 14 เป็นป้อมที่มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าป้อมร่อยอยู่ในทะเล กว้าง 18.20 เมตร ยาว 20 เมตร สูง 0.90 เมตร เหนือป้อมหมายเลข 13 ประมาณ 283 เมตร

กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนให้ป้อมปราการหัวเขาแดง เป็นโบราณสถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2535

ภาพที่ 30 ป้อมปราการหัวเขาแดง

แหล่งที่มา : www.bloggang.com/m/viewdiary.2011&date=26&group=2&gblog=41

2.4.2 เจดีย์สองพี่น้อง

เจดีย์สองพี่น้องตั้งอยู่บนยอดเขาน้อย ที่ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร บริเวณเดียวกับป้อมหัว เขาแดง ประกอบด้วยเจดีย์ 2 องค์ องค์แรกเป็นเจดีย์องค์พี่ เป็นเจดีย์ลักษณะย่อมุมไม้สิบสอง ซึ่งก่อด้วยหิน ฉาบปูน ปัจจุบันสภาพเจดีย์เสื่อมโทรมตามกาลเวลา ยอดเจดีย์หักพังมีสีดำ ทำให้คนทั่วไปเรียกว่า เจดีย์ องค์ดำ โดยเจดีย์แห่งนี้สร้างเมื่อ พ.ศ.2375 โดยเจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ บุนนาค) หรือสมเด็จพระยาบรม มหาประยูรวงศ์ เป็นผู้สร้างเมื่อครั้งมาปราบกบฏไทรบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2373 เพื่อเป็นอนุสรณ์ที่ได้มาตั้งทัพที่เมืองสงขลา ส่วนเจดีย์องค์ที่สองเป็นเจดีย์องค์น้อง เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองตั้งบนฐานสี่เหลี่ยมเช่นเดียวกับ

เจดีย์องค์แรก โดยองค์เจดีย์ก่อด้วยอิฐฉาบปูนมีสีขาว คนทั่วไปเรียกว่า เจดีย์องค์ขาว สร้างขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2382-2484 โดยพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา (ทัต บุนนาค) หรือสมเด็จพระยามหาพิชัยญาติ ผู้เป็น น้องร่วมมารดากับเจ้าพระยาพระคลังฯ โดยชาวบ้านเรียกเจดีย์สององค์นี้ว่า เจดีย์สองพี่น้อง ซึ่งระหว่างองค์ เจดีย์ทั้งสองมีศาลาเก๋งจีน ที่มีสภาพชำรุดเหลือแต่พื้นผนังที่เจาะช่องหน้าต่างเป็นวงกลม ปัจจุบันองค์เจดีย์ ทั้งสองได้รับการขุดแต่งบูรณะจากหน่วยศิลปากรที่ 9 สงขลา กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน แห่งชาติเมื่อ 8 มีนาคม พ.ศ.2478 (เทศบาลเมืองสิงหนคร, 2559)

วัดสุวรรณคีรี ตั้งอยู่เลขที่ 151 หมู่ที่ 2 ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ประชาชน เรียกว่า “วัดออก” อยู่ทางทิศตะวันออกของวัดบ่อทรัพย์ ในสมัยก่อนพ.ศ.2379 เป็นวัดที่ใช้ถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการเมืองสงขลา เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองสงขลาสมัยเมืองสงขลาตั้งอยู่แหลมสน สร้างในสมัยรัชกาล ที่ 1 ของกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นวัดประจำตระกูล ณ สงขลา ภายในวัดประกอบด้วย

เจดีย์ก่อด้วยอิฐถือปูน ฐานเจดีย์เป็นรูปทรงกระบอกตั้งบนก้อนหินใหญ่ รอบฐานทั้ง 4 ทิศมีรูป พระสาวกปูนปั้นนูนต่ำประนมมืออยู่ เจดีย์องค์ระฆังแบบโอคว่ำ มีลวดลายเป็นปูนปั้นรูปพวงดอกไม้ประดับ รอบองค์ ซึ่งได้รับอิทธิพลศิลปะจีน สร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ อุโบสถ ตั้งอยู่บนเนินสูงก่อด้วยอิฐถือปูน มีทางขึ้นด้านละ 2 ทาง เว้นด้านหลังกำแพง ตัวอุโบสถ ก่อด้วยอิฐถือปูน กว้าง 8.25 เมตร ยาว 15.90 เมตร มีบันไดขึ้นอุโบสถ 4 ทาง แต่ละบันไดมีรูปสิงโตจำหลัก หิน 2 ตัว รวมเป็น 8 ตัว อุโบสถมีประตู 4 ประตู ด้านหน้า 2

ด้านหลัง 2 ประตู ด้านหน้ามีตึกตาทินจีนเฝ้า 2 คน อยู่ซ้าย ขวา ตรงกลางมีพระพุทธรูปปูนปั้นนูนต่ำ ลงรักปิดทองคำเปลว เรียกว่าพระพุทธรุณาย (พระ ฉาย) เป็นที่เคารพของชาวบ้าน หน้าบันอุโบสถทั้งสองด้าน มีลวดลายปูนปั้นรูปดอกไม้และสัตว์ป่า เช่น กระเจง กระรอก และประดับด้วยเครื่องถ้วยชามจีนอย่างสวยงามภายในอุโบสถมีเสาสี่เหลี่ยมรองรับน้ำหลักหลังคา 2 แถวๆละ 6 คน บัวหัวเสาเป็นรูปสี่เหลี่ยม แบบศิลปะโกธิคของชาติตะวันตก พระประธานก่อด้วยอิฐถือปูนลงรักปิดทอง ปางมารวิชัย มีขนาดใหญ่ 3 องค์ มีรูปพระสาวก พระโมคคัลลานะ -พระสารี บุตร ซ้ายขวาตามลำดับด้านหน้าพระประธาน มีพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร ลงรักปิดทอง 1 องค์ ฝาผนัง อุโบสถทั้ง 4 ด้าน มีภาพจิตรกรรมฝาผนัง ระหว่างช่องหน้าต่างเล่าเรื่องทศชาติชาดก เนื้อหน้าต่างขึ้นไป เล่าเรื่องพุทธประวัติ ด้านหน้าพระประธานเล่าเรื่องมารวิชัย ด้านหลังเล่าเรื่องไตรภูมิภค(ไตรภูมิพระร่วง) บอกเรื่องราวสวรรค์มนุษย์ และนรก (ถนอม พูนวงศ์, 2545: 107-108) ซุ้มโอบเสมา และตึกตาทิน สร้างด้วยหินแกรนิต ซึ่งสั่งทำมาจากเมืองจีน ซุ้มโอบเสมามีจำนวน 8 ซุ้ม ศิลปะจีน มีลวดลายปูนปั้นรูปดอกไม้ประดับรอบซุ้ม ภายในมีโอบเสมาคู่ ทำจากหินแกรนิต เจดีย์(เถะ)แบบจีน ทำด้วยหินแกรนิต นำมาจากเมืองจีน รูปทรง 6 เหลี่ยมมี 7 ชั้น เจ้าพระยา สงขลา (บุญห้อย) เจ้าเมืองสงขลา คนที่ 2 สร้างเมื่อ พ.ศ.2340 สำเร็จเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2341

หอรบั้ง เป็นอาคารก่อด้วยอิฐถือปูนรูปทรงสี่เหลี่ยม กว้าง 4 เมตร สูง 10.50 เมตร ลักษณะ แบบศิลปะจีน ภายในมีระบั้งขนาดใหญ่ 1 ใบ

บัวแก้วอิฐ ก่อด้วยอิฐถือปูนรูปทรงมณฑปแบบย่อมุมไม้สิบสอง มีลวดลายปูนปั้นนูนต่ำ รูปนก เปลวประดับอย่างสวยงาม จำนวน 2 ใบ

ภาพที่ 31 เจดีย์สองพี่น้อง

แหล่งที่มา : www.songkhlathatoday.com/content/5099

2.4.4 ศาลาหลบเสือ

ศาลาหลบเสือ หรือ ศาลาจอม ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 บ้านสวนจันทร์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นศาลาใช้สำหรับพักแรมกลางคืน มีฝาผนังกำบังมิดชิดแข็งแรง สามารถป้องกันสัตว์ร้าย โดยเฉพาะเสือได้ ศาลาหลบเสือสร้างในสมัยพุทธศตวรรษที่ 24 ในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ไม่ปรากฏผู้สร้าง ตั้งอยู่บนเส้นทางเดินโบราณระหว่างหัวเขา-สทิงหม้อ ซึ่งในสมัยก่อน บริเวณดังกล่าวมีเสือชุม ดังประจักษ์พยานรอยเสือข่วนที่ศาลา ถึงกับเจ้าเมืองสงขลาในสมัยนั้น คือ พระยา วิเชียรคีรี (เกียนแสง) ได้พาชาวบ้านออกไปล้อมจับเสือและยิงเสือตายจนชาวบ้านเรียกขานกันว่าพระยา สงขลาเสือ เป็นสถาปัตยกรรมภาคใต้สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนศาลา หลบเสือเป็นโบราณสถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2542 (เทศบาลเมืองสิงหนคร, 2559)

ภาพที่ 32 ศาลาหลบเสือ

แหล่งที่มา <https://www.hatyaifocus.com>

2.4.5 คูเมืองสงขลาฝั่งเขาแดง

ตั้งอยู่ที่ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นคูขุดที่สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2158 โดย สุลต่าน สุลไลมานซาร์ มี 2 สาย สายแรกเริ่มจากป้อมหมายเลข 9 ไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ ทางป้อม หมายเลข 1 เลี้ยวโค้งที่ป้อมหมายเลข 13 ขนานกับฝั่งทะเลอ่าวไทยไปออกทะเลสาบสงขลาทางตะวันออก เฉียงใต้ของเมือง สายที่สองเริ่มจากร่องเขาแดงเชิงป้อมหมายเลข 4 และ 5 ผ่านทางป้อมหมายเลข 3 และ 2 ตามลำดับไปบรรจบคูเมืองสายแรก

ตรงหน้าป้อมหมายเลข 1 คูเมืองส่วนใหญ่ตื่นขึ้นหมดสภาพและถูกบุก รุก ปรากฏให้เห็นแนวร่องน้ำแต่เพียงบางตอน ส่วนที่มองเห็นชัดเจนที่สุดอยู่ตรงบริเวณมุมด้านตะวันออก ตามแนวทางหลวงหมายเลข 408 ท่าแพขนานยนต์-นครศรีธรรมราช กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถานแห่งชาติ วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2528 (เทศบาลเมืองสิงหนคร, 2559)

2.4.5 บ่อแก่ง

บ่อแก่ง เป็นสิ่งปลูกสร้างที่ประกอบด้วยเชิงเทินและใบเสมาที่มีช่องติดตั้งปืนใหญ่ อาคารที่พัก ผู้รักษาป้อม บ่อน้ำ และซุ้มประตูท่านมีหลังคาแบบแก่งจีน เรียกกันโดยทั่วไปว่า “บ่อแก่ง” เชิงเทิน บ่อแก่ง และสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ในบริเวณนี้ สร้างขึ้นเมื่อประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 24 เพื่อเป็นปราการรักษา ด้านหน้าของเมืองสงขลาเก่าซึ่งตั้งอยู่ที่ฝั่งแหลมสนเมื่อย้ายเมืองมาตั้งที่ฝั่งบ่ออย่างซึ่งเป็นตัวเมืองสงขลา ปัจจุบัน จึงได้สร้างป้อมปากน้ำแหลมทรายเพื่อเป็นป้อมปราการรักษาเมืองแทน ทำให้ป้อมปราการแห่งนี้ร้าง ไม่มีการใช้งาน มีเพียงการใช้ประโยชน์จากบ่อน้ำจืดเท่านั้น กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2542 (เทศบาลเมืองสิงหนคร, 2559)

ภาพที่ 33 บ่อแก่ง

แหล่งที่มา : www.travel.thaiza.com/guide/260011/

2.4.6 สุสานมรหุ่ม

สุสานสุลต่านสุไลมาน อยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร ตั้งอยู่ริมทาง หลวงแผ่นดินหมายเลข 408 (สายเขาแดง-ระโนด) บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 2 สุสานแห่งนี้เป็นที่ฝังศพสุลต่าน สุไลมาน เจ้าเมืองสงขลา โดยคำว่า “มรหุ่ม” เป็นคำที่เพี้ยนมาจาก “บาระหุ่ม” ซึ่งเป็นชื่อหลุมฝังศพของ สุลต่านหรือเจ้าเมืองมลายูตามคติศาสนาอิสลาม ซึ่งสภาพบริเวณ

โดยรอบของสุสาน มรท่มเป็นกลุ่มต้นไม้ ขนาดใหญ่ อาทิ ต้นยาง ต้นสน ต้นก้ามปู ฯลฯ 3 ด้าน พื้นเป็นทรายทะเลสีขาวละเอียด และมีหลุมฝังศพ ชาวบ้านซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน พื้นที่ล้อมรอบด้วยคูน้ำ และเป็นที่อยู่อาศัย ของผู้นับถือศาสนาอิสลามกระจายทั่วไปเต็มพื้นที่ กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน แห่งชาติเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 นอกจากนั้นยังมีที่ฝังศพวิลันดา ห่างจากสุสาน สุลต่านสุไลมานไปทาง ทิศใต้ประมาณ 300 เมตร จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ว่าเมือง เก่าสงขลาหัวเขาแดงมีชาววิลันดา (ชาว ฮอลันดา) เข้ามาอาศัยทำมาค้าขายและเป็นทหาร รวมทั้งเป็นช่างผู้ออกแบบผังเมืองก่อสร้างป้อม กำแพง ทำให้เชื่อกันว่าหลุมฝังศพโบกปูนที่อยู่ห่างจากกำแพงเมืองไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 1,300 1,400 เมตร เป็นหลุมฝังศพของชาววิลันดาที่มาเสียชีวิตลงในเมืองนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา)

ภาพที่ 34 สุสานสุลต่าน สุไลมาน

แหล่งที่มา : www.chaidantai.com/?p=54606

2.4.7 วัดเขาน้อย

วัดเขาน้อย ตั้งอยู่เชิงเขาน้อยหมู่ที่ 7 ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร อยู่ทางทิศ ตะวันตกของเมือง สงขลาฝั่งหัวเขาแดง หรืออยู่ห่างจากป้อมปราการเชิงเขาน้อยไปทางทิศใต้ ประมาณ 250 เมตร วัดเขาน้อย อยู่ในแหล่งโบราณคดีเมืองสิงขระ เชิงเขาน้อย เป็นวัด

เก่าแก่ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยศรีวิชัยและได้รับ การบูรณะในสมัยกรุงศรีอยุธยา มี โบราณวัตถุที่สำคัญ คือ เจดีย์วัดเขาน้อยสมัยศรีวิชัย 1 องค์ มีใบเสมาหินทรายแดงและ พระพุทธรูปปูนปั้นสมัยอยุธยาหลายองค์ กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถานแห่งชาติ วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2529 (เทศบาลเมืองสิงหนคร, 2559)

ภาพที่ 35 วัดเขาน้อย

แหล่งที่มา : www.scaasa.org/?p=3027

2.4.8 วัดบ่อทรัพย์

วัดบ่อทรัพย์ ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร สันนิษฐานว่าสร้างประมาณ พ.ศ.2560 ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยโบราณสถานภายในวัดบ่อทรัพย์ประกอบด้วย พระอุโบสถ ซึ่งได้รับ พระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อปี พ.ศ.2400 นอกจากนั้นยังประกอบด้วย กุฏิไม้โบราณ บัวเก็บบกระดุกและบ่อ น้ำพื้นเมืองขนาดใหญ่บริเวณด้านหน้าวัดมีขนาด เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 7 เมตร เรียกว่า “บ่อซบ” เป็นบ่อ น้ำที่ซึมซับน้ำที่ลงมาจากภูเขา เป็นที่มาของชื่อ “วัดบ่อทรัพย์” ซึ่งวัดบ่อทรัพย์ได้รับการขุดแต่งและบูรณะ โดยหน่วย ศิลปากรที่ 9 สงขลา กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2535 (เทศบาลเมืองสิงหนคร, 2559)

ภาพที่ 36 วัดบ่อทรัพย์

แหล่งที่มา : www.culturalenvi.onep.go.th/site/detail/4827

2.4.9 วัดกุฎาเบิก

วัดกุฎาเบิก ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านบ่อเตย ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา มีเนื้อที่ ประมาณ 29 ไร่ 48 ตารางวา สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น วัดกุฎาเบิก มีโบราณสถานที่ สำคัญดังต่อไปนี้ (เทศบาลเมืองสิงหนคร, 2559)

- อุโบสถ เป็นอุโบสถสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น - กำแพงกันดินและบันได เป็นหินแกรนิตวางทับซ้อนกัน
- หอระฆังสร้างตามแบบนิยมของวัดในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ฝีมือช่างพื้นถิ่นใต้
- กุฏิเรือนไทย แบ่งตัวอาคารออกเป็น 3 ส่วน อาคารด้านหน้า อาคารด้านกลาง อาคารด้านหลัง เป็นกุฏิไม้ทรงไทยหลังคาจั่วมุงด้วยกระเบื้องดินเผาพื้นถิ่น ปลายแหลมแบบเกาะยอ
- วัดกุฎาเบิกเป็นแหล่งโบราณสถาน ซึ่งกรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2535

ภาพที่ 37 วัดกุฎาเบิก

แหล่งที่มา : www.reurnthai.com/index.php?topic=3329.0

2.4.10 วัดศิริวรรณาวาส (วัดवास)

วัดศิริวรรณาวาส (วัดवास) ปัจจุบันเป็นวัดร้าง ตั้งอยู่หมู่ 2 ตำบลหัวเขา อำเภอ สิงหนคร ตั้ง ระหว่างวัดบ่อทรัพย์กับวัดกุฎาเบิก โบราณสถานภายในวัด ประกอบด้วย พระอุโบสถล้อมรอบด้วยกำแพง แก้ว ประตูทางเข้าด้านตะวันออกเป็นซุ้มแบบจีน เจดีย์ก่อด้วยอิฐถือปูนตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสและฐาน ปัทม์ หอระฆัง อาสน์สงฆ์กลางลานใต้ร่มไม้ กุฏิไม้โบราณ ศาลา และบ่อน้ำที่เก็บอัฐิ มีรูปแบบสถาปัตยกรรม พื้นเมืองภาคใต้ สร้างตามแบบนิยมวัดในกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถานแห่งชาติ วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2528 (เทศบาลเมืองสิงหนคร, 2559)โครงสร้างสิ่งแวดล้อม

วัฒนธรรมรูปธรรมของเมืองเก่าสงขลาฝั่งหัวเขาแดงที่ยังเหลืออยู่เป็น สิ่งก่อสร้างเพื่อกิจกรรมทางศาสนาและการป้องกันชุมชน ประกอบด้วยองค์ประกอบที่เป็น เป็นวัด สุสาน แนวคูเมืองที่เชื่อมต่อออกไปยังทะเลสาบสงขลา แนวป้อมปราการที่เชื่อมต่อกันเป็นกำแพงเมือง โดยมีเขา แดงและเขาค่ายม่วงประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของพื้นที่ ซึ่งเป็นเหมือนชัยภูมิในการสร้างเมือง โดยบนยอดเขาได้ประดิษฐานเจดีย์สองพี่น้อง ซึ่งเป็นจุดหมายตาของเมือง โดยมีแนวชายฝั่ง ทะเลสาบสงขลาเป็นพรมแดนทางธรรมชาติของเมือง

ภาพที่ 38 วัดศิริวรรณवास

แหล่งที่มา : www.hatyaifocus.com

ลักษณะโครงสร้างและรูปแบบของอาคารบ้านเรือนย่านเมืองเก่าสงขลาได้ดังนี้

1. สถาปัตยกรรมแบบจีนดั้งเดิม สร้างในช่วง พ.ศ. 2379 โดยย่านเมืองเก่าสงขลาจะมีห้อง แถวแบบจีนดั้งเดิมทั้งชั้นเดียว ชั้นครึ่ง และสองชั้น ลักษณะพิเศษของห้องแถวแบบนี้คือ เป็นห้องแถวที่มี หน้าแคบแต่ลึก ผนังก่ออิฐก้อนใหญ่ ฉาบปูน กระเบื้องมุงหลังคาทำด้วยอิฐดินเผา ใค้ฉนวนแบบจีน ชายคาจะ สั้น หน้าต่างเป็นช่องขนาดเล็กและแคบไม่นิยมทำกันสาด บริเวณภายในอาคาร ส่วนหน้าจะใช้รับแขก มีลาน โถงเปิดกลางบ้าน และมีบ่อน้ำ เป็นการแยกการใช้สอยพื้นที่ส่วนหน้ากับพื้นที่ส่วนหลังบ้าน ซึ่งเป็นห้องครัว หรือห้องนอน

2. สถาปัตยกรรมแบบจีนผสมสถาปัตยกรรมตะวันตก (สถาปัตยกรรมแบบจีนพาณิชย์) เป็น อาคารไม้ผสมก่ออิฐฉาบปูนลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียวหรือสองชั้น ห้องแถวแบบนี้เป็นห้องแถวที่ก่อสร้าง ด้วยวัสดุก่ออิฐผสมเครื่องไม้หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา ประตูด้านหน้าเป็นบานฝาเฟี้ยมแบบจีน ส่วนบนของบ้านมีช่องระบายอากาศ เป็นอาคารโปร่งตรงส่วนหน้า มักใช้สำหรับค้าขาย ส่วนตรงกลางบ้าน จะเป็นลานโถง และบ่อน้ำ

3. สถาปัตยกรรมห้องแถวแบบซิโน-ยุโรป เป็นอาคารตึกก่ออิฐถือปูน มีโถงกลางบ้านจะ ยังเป็นลานโล่ง ตามคติความเชื่อแบบจีน ในขณะที่ลวดลายประดับจะเป็นลักษณะดอกไม้และผลไม้มงคลใน กรอบรูปปั้นแบบตะวันตก แต่จะไม่มีทางเดินหน้าอาคารที่เรียกว่าหงอคาที่แบบภูเก็ต และเกาะปีนัง เป็นที่ น่าสังเกตว่าบนหลังคาจะมีดาดฟ้า สำหรับนั่งรับลมทะเล

4. สถาปัตยกรรมแบบผสมจีน ยุโรป และมุสลิม (สถาปัตยกรรมแบบจีนสมัยใหม่) เป็น รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ยังปรากฏความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยแบบจีนคือมีโถงตรงกลาง มีองค์ประกอบทาง สถาปัตยกรรมแบบยุโรปในสมัยปลายรัชกาลที่ 5 ต่อเนื่องรัชกาลที่ 6 เช่นหน้าต่างหัวเสาและมีลวดลายปูน ปั้น แต่ที่น่าแปลกใจคือมีลายดาว และการใช้สีอาคารเหมือนมุสลิม คือ สีเขียว สีเหลืองทอง และสีโอ๊คอ่อน ของเนื้อไม้ เป็นอาคารที่มีลักษณะพิเศษ พบเพียงไม่กี่หลัง แสดงถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติศาสนา อย่างไรก็ดีสถาปัตยกรรมต่างๆเหล่านี้ของย่านเมืองเก่า บ้างก็อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม บ้างก็ มีการต่อเติม หรือบางแห่งมีการทุบและสร้างใหม่ ซึ่งทำให้เทศบาลนครสงขลา กรมศิลปากร ภาศึคนรักเมือง สงขลา ได้เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ ดูแล สถาปัตยกรรมของย่านเมืองเก่า จึงส่งผลให้มีการวางแผน อนุรักษ์และพัฒนาย่านเมืองเก่าสงขลาขึ้น ซึ่งได้ทำความเข้าใจกับคนในพื้นที่ในการให้อนุรักษ์บ้านเก่าให้มากที่สุด หรือหากมีการต่อเติมก็ควรจะไม่ใกล้เคียงกับแบบเดิมให้มากที่สุด

โครงสร้างสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมของเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยางเป็นสิ่งก่อสร้างเพื่อสาธารณประโยชน์ในด้านต่างๆ ของเมืองรวมทั้งการใช้ประโยชน์ของประชากร ประกอบด้วย องค์ประกอบ ที่เป็นศาสนสถาน อาคารสาธารณะ อาคารบ้านพักอาศัยและสิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น กำแพงเมือง ศาลาพระ วิหารแดง พระตำหนักเขาน้อย สถานีรถไฟ และอาคารบริเวณย่านเมืองเก่า ส่วนโครงสร้างสิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติของเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยางเป็นรูปลักษณะภูมิประเทศที่มีอยู่เดิม ซึ่งได้รับการนำมาผนวกเข้าเป็น ส่วนหนึ่งของบริบทเมือง รวมทั้งผนวกเข้ากับสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรมและนามธรรม ประกอบด้วย องค์ประกอบที่เป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่ทอดยาวเชื่อมต่อกับทะเลอ่าวไทย ซึ่งมีเกาะหนูเกาะแมวในทะเลอ่าว ไทยเป็นเหมือนจุดหมายตาของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนแหลมสมิหลา มีทะเลสาบสงขลาที่เป็นเหมือน พรมแดนทางธรรมชาติที่แบ่งเมืองเก่าสงขลาฝั่งหัวเขาแดงและฝั่งแหลมสน ออกจากเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยาง รวมทั้งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของการทำประมงพื้นถิ่น นอกจากนี้ยังมีเขาดังกวนและเขาน้อยซึ่ง ตั้งอยู่กลางเมืองและเป็นจุดจุดหมายที่สามารถมองเห็นได้จากกระยะไกลจากทุกจุดในเมืองเก่าสงขลา ส่วน

ภายในเมืองเก่าสงขลามีโครงสร้างสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมรูปธรรม เป็นที่ตั้งของกลุ่มอาคารเก่าแบบจีนผสม แบบตะวันตกหรือเรียกว่า Chino European รวมทั้งบ้านแบบไทยและมุสลิม ผสมผสานกันอยู่ในบริเวณ เดียวกัน ภายในชุมชนยังประกอบด้วยโบราณสถานซึ่งเป็นศาสนสถาน อันเป็นจุดรวมของคนในชุมชน เมื่อมี กิจกรรมประเพณีต่างๆ ซึ่งเป็นโครงสร้างสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมนามธรรม โดยแต่ละสถานที่ถูกเชื่อมต่อ โดยถนนสายย่อยภายในชุมชน เช่น ถนนนครนอก ถนนนครใน ถนนนางงาม เชื่อมต่อออกไปสู่ถนนสายหลัก รวมไปถึงทะเลสาบสงขลาและทะเลอ่าวไทย ทำให้เมืองเก่าสงขลาแห่งนี้กลายเป็นเมืองสองทะเล

2.5 อาหารย่านเมืองเก่า

2.5.1 ข้าวสตู จัดได้ว่าเป็นเมนูประเภท ONLY IN SONGKHLA ที่ชาว สงขลา รู้จักมักคุ้นกันดี เป็นอาหารเช้าและกลางวัน ประกอบด้วยซूप สตูรสลับเฉพาะ ที่มีน้ำซूपข้นด้วยน้ำกะทิ หอมกลิ่นเครื่องเทศเข้มข้น ลงตัวกับเนื้อไก่ หมูชิ้น เลือดหมู เครื่องใน เป็นหลัก รับประทานกับ ข้าวสวยร้อน ๆ หอมกรุ่น แต่งรสด้วยน้ำจิ้มสูตรเด็ดหวานเจือเผ็ดลงตัว ร้านขึ้นชื่อคือ สตูฮะเอียง ถนนนางงาม

ภาพที่ 39 ข้าวสตู

แหล่งที่มา : www.wongnai.com/news/kiat-fang-stu-with-rice-songkhla

2.5.2 แก้วข้าว เป็นอาหารประเภทสลัดท้องถิ่น หากินที่ไหนไม่ได้ เครื่องปรุง สำคัญคือ "แก้วข้าว" (เต้าหูแข็ง หรือ เต้ากั่ว ในภาษาจีน) ตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ เครื่องประกอบอื่น เช่น เส้นหมี่ ขาวลวก ผักบั้งลวกสุกนั้น กุ้งทอด อาจเพิ่ม หมูชิ้น หูหมู เลือดหมู ให้เอร็ดอร่อยยิ่งขึ้น น้ำปรุงรสกลมกล่อมทำจาก น้ำส้มกับรสหวานของน้ำตาลโตนด ที่เกี่ยวเข้าด้วยกันจนเหลวได้ที่ราดลง บนเครื่องปรุงที่กล่าวมาให้โขกชุ่มทั่วจาน แก้วข้าว นั้น มีขายทั่วไปทั้งจังหวัด สงขลา

บางพื้นที่เรียก "เป็ร็ยวหวาน" ร้านอาหารบางแห่งตั้งชื่อเมนูให้ดูเป็น เฉพาะถิ่น ว่า "สลัดทะเลสาบ" ร้านขึ้นชื่อ คือ ร้านป่าจวบ ถนนยะหริ่ง

ภาพที่ 40 แก้วคั่ว

แหล่งที่มา : www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=jazzy-bong&month=12-2017&date=05&group=19&gblog=45

2.5.3 ข้าวมันแกงไก่ เป็นอาหารที่ประกอบด้วย “ข้าวมัน” คือข้าวสวยที่หุง ด้วยกะทิ สุกแล้วจะหอมมันในตัวเอง ราดหน้าด้วยแกงกะทิไก่ น้ำพริก มะขาม กุ้งต้ม น้ำผึ่ง (กุ้งหวาน) ปลาลูกเมละ(ปลาจิ้งจั้งหรือปลาเล็กปลา น้อยทอดกรอบ) เวลารับประทานต้องคลุกเคล้าให้เครื่องปรุงทั้งหมดเข้ากัน แยมด้วยถั่วฝักยาว

ภาพที่ 41 ข้าวมันแกงไก่

แหล่งที่มา : [www.m-](http://www.m-culture.go.th/songkhla/ewt_news.php?nid=600&filename=index)

[culture.go.th/songkhla/ewt_news.php?nid=600&filename=index](http://www.m-culture.go.th/songkhla/ewt_news.php?nid=600&filename=index)

2.5.4 ไข่ครอบ เป็นภูมิปัญญาการถนอมอาหารอย่างหนึ่งของชาวประมง พื้นบ้านแถบริมทะเลสาบสงขลา ซึ่งสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ เดิมที เป็นการทำให้เพื่อถนอม หรือรักษาไข่

แดงที่เหลือจำนวนมากจากการใช้ไข่ขาว ย้อมด้วยเนื้ออวน แห่ กัดวางปลา ไม่ให้เน่าเสียโดยการนึ่ง เพื่อเก็บไว้กิน และนำไปขายในงานเทศกาล ตลาดนัดชุมชน ละแวกบ้าน วิธีทำไข่ครอบ ที่สำคัญคือ การแยกไข่แดงออกจากไข่ขาวเอามารวมในกะละมังน้ำสะอาด ที่เตรียมไว้ จากนั้นใช้มือช้อนครึ่งละ 2 ฟองใส่ลงในเปลือกไข่เปิดที่ตัด แต่งเปลือกส่วนบนออก จากนั้นเอาน้ำเกลือหยอดลงไปเปลือกไข่โดย ให้เกลือติดไปด้วย หมักทิ้งไว้ประมาณ 5-6 ชั่วโมง เพื่อให้เกลือปนละลาย เข้าไปในไข่แดงแต่พอดี จึงนำไปนึ่งประมาณ 7 นาที พอให้ผิวไข่แดงสุก และเนื้อในเป็นยางมะตูม ไข่ครอบจึงจะมีรสชาติอร่อย นุ่มลิ้น แบบ "หรอยจังหวู"

ภาพที่ 42 ไข่ครอบ

แหล่งที่มา : www.food.mthai.com/food-recommend/90416.html

2.5.5 ยำสาหร่าย ภาษาสงขลาเรียก “ยำสาย” เป็นเมนูที่มีเฉพาะถิ่นแถบ เกาะยอ และรอบ ๆ ทะเลสาบสงขลา และมีเฉพาะบางฤดูกาล ไม่ได้มีตลอด ทั้งปี การทำนั้นก็มีสูตรการยำแบบยำกับกะทิสดปนกับน้ำส้มโตนด มี มะพร้าวห้าวคั่วให้หอม คลุกเคล้ากับเส้นสาหร่ายปรุงรสได้ที่ โรยหน้าด้วย หอมแดงซอยบาง ๆ เวลารับประทานห่อด้วยใบชะพลู ได้คุณค่าทางอาหาร และสมุนไพรครบครัน

ภาพที่ 43 ยำสาหร่าย

แหล่งที่มา : www.news.gimyong.com/article/12001

2.5.6 เต้าหูเสวย เป็นเต้าหูสูตรโบราณของเมืองสงขลาบ่อยาง ชาว สงขลาเรียกเต้าหูนี้ว่า “ถ้ำหุย” เสน่ห์อยู่ที่รสไม่เค็มจัด เนื้อเต้าหุี่เนียน สีออกเหลืองเข้ม กลิ่นละมุน สาเหตุที่ได้ชื่อว่า “เต้าหูเสวย” นั้น เนื่องจาก มีการนำขึ้นทูลเกล้าฯถวายเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ เมืองสงขลา

ภาพที่ 44 เต้าหูี่

แหล่งที่มา : www.facebook.com/เต้าหูี่เสวย-ของอร่อยเมืองสงขลา-

2.5.7 ขนมดู ทำจากข้าวเหนียวคั่วจนเหลืองหอม บดละเอียดเป็นแป้ง ผสมกับน้ำตาลเคี้ยว และมะพร้าวขูดกวนให้เข้ากันจนเหนียว พักไว้พอเย็น จึงนำมาปั้นเป็นก้อนกลม คลุกแป้ง หรือ “ผงดู” ให้ทั่ว เป็นขนมที่รับประทาน กันได้ตลอดปี

ภาพที่ 45 ขนมตุ
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวัตกร, 2564)

2.5.8 ขนมบอก ถือเป็น เมนูหรรอย เมืองสงขลาซึ่งนับวันจะหารับประทาน ได้ยาก “ขนมบอก” เมืองสงขลามี 2 แบบ คือแบบข้าวเหนียว หรือ “เหนียว บอก” กับแบบขนม หรือ “หนมบอก” ส่วนผสมสำคัญของขนมบอก ประกอบด้วย แป้งข้าวเหนียว น้ำตาลปีบ และมะพร้าว ใช้การอบไอน้ำ โดย การนำแป้งข้าวเหนียวและน้ำตาลปีบที่ผ่านการคลุกเคล้าเป็นเนื้อเดียวกัน มาใส่กระบอกรที่เตรียมไว้ เพื่อนำไปอบไอน้ำ ใช้เวลา 2 - 3 นาที เทขนม ออกจากกระบอกร คลุกกับมะพร้าวขูดผสมเกลือ ก็จะได้ขนมบอก รสชาติ หอม หวาน มัน เค็ม ตามแบบฉบับของขนมไทยแท้ สูตรสงขลาดั้งเดิม

ภาพที่ 46 ขนมบอก

แหล่งที่มา : www.wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=104596

2.5.9 **ขนมลูกโดน** หรือ **ขนมดอกโดน** เป็นขนมพื้นบ้านชาวปักษ์ใต้ ประเภทขนมรับประทานกับน้ำชา กาแฟ มีกลิ่นหอมเนื้อนุ่ม ทำจากแป้ง ข้าวเจ้า ไข่ไก่ น้ำตาลทราย น้ำมะพร้าว ผงฟู นวดเบา ๆ ให้น้ำตาลทราย ละลาย จึงใส่น้ำกะทิ น้ำมะพร้าว คนให้เข้ากัน นำแป้งมาหยอดในพิมพ์อบ พอขนมสุกก็แซะออกจากพิมพ์มาแผ่ไว้ในภาชนะที่เตรียมไว้ นำมะพร้าว ทินทิกมาชุดเป็นเส้น โรยด้วยเกลือป่นนิดหน่อย คลุกเคล้าให้เข้ากัน โรยใน ขนมให้ทั่ว แล้วพับครึ่งเป็นรูปวงกลม เพียงเท่านี้ก็เสร็จเรียบร้อย

ภาพที่ 47 ขนมลูกโดน

แหล่งที่มา : www.gotoknow.org/posts/520538

2.5.10 **ขนมค้างคาว** เป็นขนมโบราณอีกชนิดหนึ่งที่หลาย ๆ คนอาจไม่รู้จัก ชื่อ “ขนมค้างคาว” มาจากรูปร่างที่เหมือนค้างคาว ส่วนผสมหลัก ใช้เผือกผสมหัวกะทิและแป้งนวดให้เข้ากัน ทำแป้งเป็นแผ่นบาง ๆ ห่อไส้ ที่ผัดด้วยกุ้ง มะพร้าว ปรงรสด้วยเกลือและพริกไทย พับแป้งเป็นรูปทรง สามเหลี่ยมแบบปิรามิด คล้าย ๆ ค้างคาว แล้วนำไปชุบแป้งทอดกรอบ รับประทานคู่กับอาจากาด

ภาพที่ 48 ขนมค้างคาว

แหล่งที่มา : www.krua.co/food_story/

2.5.11 **ขนมหวัค** เป็นขนมไทยพื้นบ้านของสงขลาและภาคใต้ ปัจจุบันนี้แทบ ไม่มีให้เห็น หรือขายในท้องตลาด ชื่อขนมหวัคมาจากการเรียกตามอุปกรณ์ ที่ใช้ทำ คือ “ทัพพี” หรือ “จวัค” ซึ่งภาษาถิ่นภาคใต้เรียกสั้น ๆ ว่า “หวัค” นำเครื่องปรุงประกอบด้วย แป้งถั่วเหลือง กุ้งสด ถั่วอก ใส่ในจวัค ลงทอดในน้ำมันร้อน ๆ จนแป้งสุกได้ที่แล้วแกะขนมออกจากจวัค จะ คล้าย ซาลาเปาทอด รับประทานกับน้ำจิ้มเฉพาะของขนมหวัค

ภาพที่ 49 ขนมหวัค

แหล่งที่มา : www.mgsonline.com/south/detail/9560000079707

2.5.12 **ขนมหม่อนี่** เป็นขนมไทยโบราณพบทั่วไปในตลาดนัดแบบบ้าน ๆ ในจังหวัดสงขลา เครื่องปรุงหลัก ๆ ได้แก่ ตัวขนมใช้แป้งข้าวเหนียวนึ่งสุก ใส่ขนมประกอบด้วย น้ำตาลแว่น ถั่วลิสง และงาคั่ว เคล็ดลับในการทำขนม หม่อนี่ให้มีรสชาติอร่อย อยู่ที่การทำแป้งและใส่

ภาพที่ 50 ขนมหม่อนี่

แหล่งที่มา : www.gotoknow.org/posts/391925

2.5.13 ไอติมไข่แข็งหรือไอศกรีมสูตรโบราณ ไอติม ใสไข่ ร้านแป๊ะยิว ไอติมข้าวเหนียวแป๊ะยิว ไอติมถั่วเขียวร้านนันทลีเฮง หรือ ไอติมโอง ไอติมรุ่มใหม่ถูกใจวัยรุ่น เป็นต้น

ภาพที่ 51 ไอติมยิว (จิ้น กั้ว หยวน)

แหล่งที่มา : www.kinaddhatyai.com/ไอติมยิว-จิ้น-กั้ว-หยวน/

2.5.14 ขนมทองเอก ขนมก้อนกลมๆ สีเหลืองนวล ทำจากแป้ง ไข่ น้ำตาล กะทิ ตั้งไฟกวนให้เข้ากัน จนเหนียวหนืด จากนั้นนำมาปั้น และห่อด้วยกระดาษแก้วหลากสี

ภาพที่ 52 ขนมทองเอก

แหล่งที่มา : songkhla.mots.go.th/news_view.php?nid=514

2.5.15 ขนมสั้มปันนี่

ขนมแห่งความคิดถึงในสมัยพระนารายณ์มหาราช มีหญิงชาวโปรตุเกสที่มีบทบาทเรื่องการทำขนมไทย คือท้าวทองกีบม้า ท่านสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวกับขนมไทยไว้มากมาย หนึ่งในนั้นคือขนมสั้มปันนี่เป็นขนมที่มีรสหวานพอประมาณมีกลิ่นหอมกะทิ เนื้อขนมจะมีความกรอบนอกนุ่มใน ถือได้ว่าเป็นขนมที่มีประวัติยาวนานและเป็นขนมมงคลที่ใช้ในงานพิธีด้วย ต้นกำเนิดพร้อมกับขนมตระกูลทองทั้งหลายครับเช่นทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง เป็นต้น

ภาพที่ 53 ขนมสั้มปันนี่

แหล่งที่มา : www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=poungchompoo&month=04-2015&date=07&group=53&gblog=66

2.5.16 ข้าวฟ่างกวน

จากการนำข้าวฟ่างมานึ่งนาน 30 นาที แล้วนำไปกวนกับน้ำตาลมะพร้าว หัวกะทิ และแบะแซ จนส่วนผสมมีลักษณะมันวาว เหนียว และล่อนออกจากกระทะ จึงเทใส่พิมพ์ จะได้ขนมข้าวฟ่างกวนไว้ทานเล่นคู่กับน้ำชา

ภาพที่ 54 ข้าวฟางกวน
แหล่งที่มา : www.kanomsongsan.com

ส่วนที่ 3 : ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์

ผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์คือ ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภค เช่น ความชื่นชอบ ความรัก ความสนใจในเรื่องต่าง ๆ หรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องแต่งกาย อาหารการกิน การท่องเที่ยว ประสบการณ์ กิจกรรมผ่อนคลายในรูปแบบต่าง ๆ โดยแบ่งกลุ่มสินค้าไลฟ์สไตล์ออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่

1. **เฟอร์นิเจอร์และชิ้นส่วน** เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ รองรับการใช้งานของร่างกายมนุษย์ (เช่นเครื่องเรือนการนั่งและเตียงนอน) หรือมีไว้สำหรับเก็บของ หรือเก็บวัตถุทางแนวตั้งเหนือพื้นผิวของพื้นดิน เครื่องเรือนสำหรับเก็บของมักมีประตู บานเลื่อน และชั้นเก็บของ ที่อาจเก็บของชิ้นเล็ก ๆ อย่างเสื้อผ้า อุปกรณ์ หนังสือ ข้าวของเครื่องใช้ เครื่องเรือนอาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการออกแบบทางด้านศิลปะ และอาจถือได้ว่าเป็นงานศิลปะประดับตกแต่ง นอกจากนี้อาจมีความหมายในทางเชิงสัญลักษณ์หรือทางด้านศาสนา เครื่องเรือนอาจมีส่วนประกอบร่วมอื่นอย่างเช่นนาฬิกาหรือคอมพิวเตอร์ เพื่อประโยชน์ใช้สอยพื้นที่ภายใน เครื่องเรือนสามารถทำได้จากวัสดุหลากหลายประเภท อย่างเช่น เหล็ก พลาสติก และไม้
2. **ของขวัญ/ของชำร่วย** กลุ่มสินค้าของขวัญ ของฝาก ของที่ระลึกโดยเฉพาะตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน ที่ถือเป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจกับสินค้าและผลิตภัณฑ์ของไทยเป็นอย่างมาก

มาก ด้วยพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีความใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะสินค้าที่ระลึกที่อยู่ในกลุ่มอาหาร หรือ Food Gift ซึ่งเป็นสินค้าที่ซื้อได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว

3. **ของตกแต่งบ้าน** ผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้านซึ่งสินค้าส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้ธงหัตถ์ชีพย์ เช่น บ้าน คอนโดมิเนียม โรงแรม ที่พักตากอากาศ เป็นสินค้าที่ต้องตกแต่งเพื่อดึงดูดใจผู้พักอาศัยและผู้ให้บริการ สำหรับสินค้าที่ได้รับความนิยมจะอยู่ในกลุ่มเครื่องประดับตกแต่งบ้านที่มีเอกลักษณ์ รวมถึง สินค้าประเภทจิตรกรรมและประติมากรรม อาทิ ปูนปั้น ภาพวาด งานแกะสลัก เป็นต้น
4. **เครื่องใช้บนโต๊ะอาหารและในครัว** ผลิตภัณฑ์ที่อยู่บนโต๊ะอาหารและข้าวของเครื่องใช้ในครัว ได้แก่ ตู้เก็บเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ รถเข็นอาหาร เครื่องใช้ประเภทผ้า (ผ้ากันลื่น ผ้าปูโต๊ะ ผ้าเช็ดปาก ผ้าสำหรับบริการ ผ้าทำความสะอาด ผ้าเช็ดเครื่องแก้ว ผ้าเช็ดจานจาม) เครื่องกระเบื้อง/เครื่องแก้ว (แก้วแชมเปญ แก้วน้ำแบบมีก้าน แก้วไวน์แดง แก้วไวน์ขาว) และ ภาชนะสำหรับเสิร์ฟอาหาร
5. **เคหะสิ่งทอ** เคหะสิ่งทอ หมายถึงของใช้ตกแต่งบ้านที่ทำจากสิ่งทอที่เป็นทั้งผ้าผืนหรือเส้นใยต่าง ๆ ทั้งสิ้น ของใช้ตกแต่งบ้านจากผ้า นิยมใช้ตกแต่งในห้องนอน ห้องนั่งเล่น ห้องครัว เช่น ผ้าปูที่นอน หมอน ผ้าคลุมเตียง ผ้าม่าน โคมไฟ ผ้าปูโต๊ะ พรมตกแต่งผนัง พรมปูพื้น ที่รองแก้วรองจาน ฯลฯ เป็นต้น ส่วนสิ่งทอที่เป็นผ้าผืนได้แก่ ผ้าชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ทอสีพื้น หรือลวดลายต่าง ๆ เช่น ผ้ามัดหมี่ ผ้ายกดอก ผ้าลายน้ำไหล ผ้าบาติก ฯลฯ เป็นต้น เส้นใยที่นิยมนำมาทำเครื่องใช้ตกแต่งบ้านได้แก่ ไผ่ไหม ไผ่ฝ้าย ไผ่กล้วย ไผ่กก ปอ ป่าน ไผ่สัปรส ฯลฯ เป็นต้น
6. **ของเล่น** กลุ่มสินค้าของเล่นสินค้าของเล่น ส่วนใหญ่จะเน้นของเล่นเพื่อการศึกษาและเสริมทักษะ(Educational Toys) และเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการความปลอดภัยในตัวสินค้าสูง ประกอบกับการพัฒนาด้านการออกแบบสินค้าที่มีทั้งความสร้างสรรค์ ดีไซน์ที่ทันสมัย
7. **เครื่องเขียนและเครื่องใช้สำนักงาน** เครื่องมือเครื่องใช้ที่ช่วยในการปฏิบัติงานของพนักงานในสำนักงาน สิ่งของหรืออุปกรณ์สำนักงานซึ่งเมื่อใช้แล้วย่อมหมดไปโดยสภาพ เช่น ดินสอ ปากกา ปากกาเคมี วัสดุที่ใช้เข้าเล่ม กระดาษกาว อุปกรณ์เครื่องเคลือบ ลวดเย็บกระดาษ แฟ้มเอกสาร ของใช้ทั่วไป น้้ายาลบคาว ยางลบ ซองจดหมายประเภทต่าง ๆ ของเอกสาร เป็นต้น วัสดุคงทนถาวร คือสิ่งของหรืออุปกรณ์สำนักงานที่มีอายุการใช้งานนานพอสมควร ลักษณะคงทนถาวร เช่น ที่เย็บกระดาษ คัตเตอร์ กรรไกร เครื่องคิดเลข กระดานไวท์บอร์ด ที่เจาะกระดาษ เป็นต้น

ไลฟ์สไตล์ของกลุ่มผู้บริโภคแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันนักวิชาการทางด้านธุรกิจจึงได้มีการแบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ ภายใต้โค้ดว่า A I O

A = Activities หมายถึง กิจกรรมที่ทำขึ้นในแต่ละวัน ทั้งกิจกรรมหลักของชีวิต และกิจกรรมอื่นอย่างเช่น งานอดิเรก กิจกรรมทางสังคม วันหยุด กิจกรรมความบันเทิง ความสนุกสนาน การซื้อของ การเล่นกีฬา เป็นต้น

I = Interests หมายถึง ความสนใจ เรื่องที่สนใจ ทั้งของตัวเอง ครอบครัว ไอดอล เป็นต้น

O = Opinions หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกต่อสิ่งที่เกิดขึ้นต่อเรื่องราวในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมุมมองต่อตัวเอง สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา เป็นต้น

อุตสาหกรรมสินค้าไลฟ์สไตล์เป็นสาขาธุรกิจที่ยังเติบโตได้อย่างต่อเนื่องทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากมูลการผลิต การส่งออก และการจำหน่ายที่เพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่องทุกปี โดยการเติบโตที่สูงขึ้นเป็นผลมาจากความสามารถในการพัฒนาธุรกิจของผู้ประกอบการ ทั้งการก้าวนำเทรนด์ต่าง ๆ ฝีมือที่มีคุณภาพ การผสมผสานความเป็นแฟชั่น ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการเกิดขึ้นของกลุ่มสตาร์ทอัพและการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ไทยที่มีความโดดเด่นทั้งทางด้านดีไซน์และฟังก์ชันการใช้งาน สินค้าไลฟ์สไตล์จะขยายตัวต่อเนื่องในทุกตลาด ไม่ว่าจะเป็นสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ เครื่องตกแต่งบ้านและเฟอร์นิเจอร์ ของเล่น เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ โดยมีปัจจัยจากศักยภาพที่เป็นที่ยอมรับในตลาดโลก และเทรนด์ของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มีการพัฒนาผลงานอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการผสมผสานภูมิปัญญากับนวัตกรรมอันทันสมัย เพื่อยกระดับสินค้าไลฟ์สไตล์ไทยสู่เวทีการค้าโลก

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ในบทนี้เป็นการศึกษาข้อมูลและวิธีการและกระบวนการ แนวคิดทฤษฎีเพื่อนำไปสู่การดำเนินการวิจัย สำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา รวมทั้งแนวทางการบูรณาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับภูมิปัญญาหรือองค์ความรู้และวิถีปฏิบัติของชุมชน โดยมีกระบวนการดำเนินงานวิจัยและออกแบบตามลำดับดังนี้

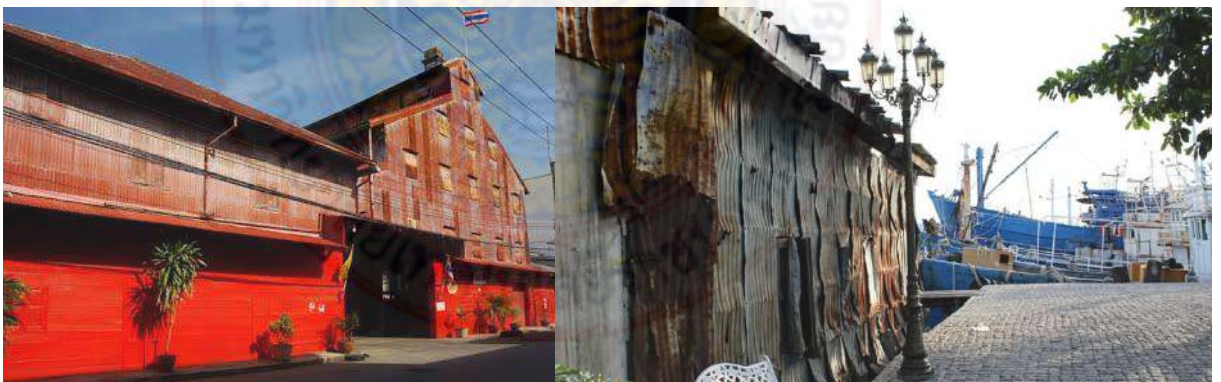
กระบวนการวิจัยส่วนที่ 1	ลงพื้นที่ศึกษาอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่า
กระบวนการวิจัยส่วนที่ 2	ศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า
กระบวนการวิจัยส่วนที่ 3	ศึกษาวัสดุเชิงพื้นที่
กระบวนการวิจัยส่วนที่ 4	การเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ
กระบวนการวิจัยส่วนที่ 5	การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีในการออกแบบ
กระบวนการวิจัยส่วนที่ 6	การสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบ

กระบวนการวิจัยส่วนที่ 1 ลงพื้นที่ศึกษาอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าสงขลาจากเรื่องราวในพื้นที่

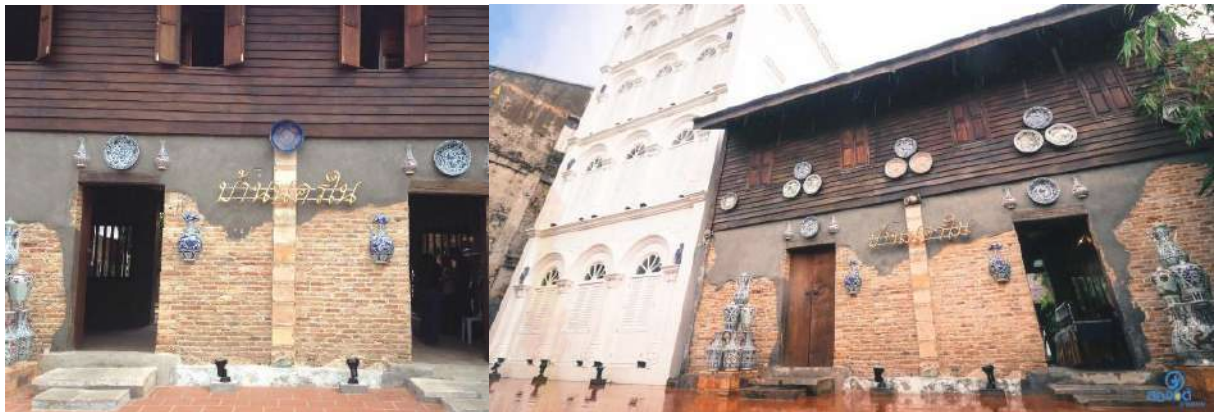
เนื่องจากจังหวัดสงขลา กำลังจะถูกยกเป็นเมืองมรดกโลกและมีการบูรณะและแปรสภาพบ้านเรือนย่านเมืองเก่า ซึ่งเป็นแลนด์มาร์คที่น่าสนใจ ถือได้ว่าเป็นจุดท่องเที่ยวย่านวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา ต้องการหาอัตลักษณ์เพื่อสร้างและผลักดันส่งเสริมผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ของจังหวัดที่สะท้อนวิถีการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลา เป็นสินค้าที่ให้ความรู้สึกสะท้อนถึงอัตลักษณ์ได้อย่างแท้จริงเป็นส่วนส่งเสริมหรือสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว ของจังหวัดสงขลา ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ผ่านระยะเวลากว่า 200 ปีครอบคลุมถนนสายสำคัญ 3 สาย ได้แก่ ถนนนครนอกเลียบทะเลสาบ ถนนนครในอยู่ภายในกำแพงเมือง ซึ่งทั้งสองเส้นนี้เป็นถนนสองสายแรกของสงขลา และตัดถนนเส้นนางงาม (เดิมชื่อถนนเก่าห้อง) มาทางฝั่งตะวันออกตามลำดับ มีมรดกทางวัฒนธรรมมากมายที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์คือ ด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ ด้านวัสดุตกแต่งประกอบอาคาร ด้านวัตถุโบราณ ภูมิทัศน์ และผังเมือง โดยรูปแบบมีความเชื่อมโยงผ่านเรื่องของวิถีชีวิต ศาสนาและวัฒนธรรมส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังมีขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นพื้นเมือง และศิลปะพื้นบ้าน เป็นการรวมพหุวัฒนธรรมที่หลากหลายเชื้อชาติและศาสนาอยู่ร่วมกัน เช่น ไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน และชาวตะวันตก รวมกันเป็นพหุสังคมการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทำให้เกิดการหลอมรวมทางวัฒนธรรมกลายเป็นเมืองท่าชายทะเลที่มีเสน่ห์และเอกลักษณ์ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเส้นทางคมนาคมเส้นทางประวัติศาสตร์และสถานที่สำคัญย่านเมืองเก่าสงขลา

ภาพที่ 55 โรงสีแดง ถนนนครนอก

แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวัตกร, 2563)

ภาพที่ 56 บ้านนครใน ถนนนครใน
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวิทัศนกร, 2563)

ภาพที่ 57 ศาลหลักเมือง ถนนนางงาม
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (ณัฐชนา, 2563)

ภาพที่ 58 วัดยางทอง ถนนนางงาม
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (ณัฐชนา, 2563)

ภาพที่ 59 ศาลหลักเมือง ถนนนางงาม
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (ณัฐชานา, 2563)

ภาพที่ 60 มัสยิดอุสาสนอิสลาม
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (ณัฐชานา, 2563)

2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอาหาร ขนม ในย่านเมืองเก่าสงขลา

ภาพที่ 61 ขนมต้มป็นี่
แหล่งที่มา ภาพถ่าย (ณัฐชานา, 2564)

ภาพที่ 62 ขนมบอ

แหล่งที่มา : www.wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=104596

ภาพที่ 63 ขนมอบอก
แหล่งที่มา ภาพถ่าย (ณัฐชานา, 2564)

ภาพที่ 64 ขนมเทียนสด
แหล่งที่มา ภาพถ่าย (ณัฐชานา, 2564)

3. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ในย่านเมืองเก่าสงขลา

ภาพที่ 65 งานสมโภชเจ้าพ่อหลักเมือง และวันสงขลา

แหล่งที่มา : www.thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200310113952774

กระบวนการวิจัยส่วนที่ 2 ลงพื้นที่ศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์เพื่อ การท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า

นักวิจัยลงพื้นที่ศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวหรือของที่ระลึกตามจุดจำหน่ายในพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา โดยแบ่งเป็นสถานที่ดังนี้

1. สถานที่ท่องเที่ยว
2. ร้านค้าของที่ระลึก
3. ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านคาเฟ่ต่างๆ

กระบวนการวิจัยส่วนที่ 3 ศึกษาวัสดุเชิงพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะพัฒนางานวิจัยที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกับชุมชนหรือผู้ประกอบการเพื่อให้เกิดการออกแบบตามแนวคิดการออกแบบเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Design) โดยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาหรือวัสดุและวัตถุดิบของชุมชน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลในเชิงวัสดุของพื้นที่จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย

1.กลุ่มวัสดุผ้าทอ ผ้าทอเกาะยอเป็นผ้าทอประจำจังหวัดสงขลาทั้งนี้เบื้องต้นสี่ที่แต่ละกลุ่มประกอบการทอผ้าใช้นั้นเป็นสีสังเคราะห์ที่โรงงานย้อมเส้นด้ายมาแบบสำเร็จพร้อมทอ โดยกลุ่มประกอบการที่ให้ความสนใจในงานวิจัยผ้าทอเกาะยอสีธรรมชาติคือกลุ่มทอผ้ากระแสดินธุ์และกลุ่มทอผ้าสะพานปลา ซึ่งลวดลายที่เกิดขึ้น ยังคงเป็นลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ของผ้าทอเกาะยอ แต่งานวิจัยครั้งนี้ทำให้ผ้าทอเกาะยอเพิ่มมูลค่าด้วยการย้อมสีเส้นด้ายจากพืชพื้นถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนของจังหวัดนั่นเอง สร้างคุณค่าและเป็นแนวทางการอัตลักษณ์ผ้าทอให้กับพื้นที่แต่ละพื้นที่ต่อไปในอนาคตได้กลุ่มประกอบการทอผ้าต่างๆ เช่น

- กลุ่มราชวัตรต์แสงส่องหล้าที่ 1 อ.เมือง
- กลุ่มทอผ้ากระแสดินธุ์ อ.กระแสดินธุ์
- กลุ่มผ้าทอร่มไทร อ.เมือง
- กลุ่มทอผ้าบ้านสะพานปลา อ.นาทวี
- กลุ่มผ้าทอเกาะยอป่าลิ้ม อ.เมือง
- กลุ่มผ้าทอล่องมุด อ.เทพา

2.กลุ่มผ้าบาติกและผ้าปาเต๊ะ

บาติก (Batik) หรือปาเต๊ะ เดิม เป็นคำในภาษาชวาซึ่งใช้เรียกผ้าที่มีลวดลายเป็นจุด คำว่า "ติก" หมายถึง เล็กน้อย หรือจุดเล็กๆ ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ตริติก” หรือ “ตาริติก” ดังนั้น คำว่า “บาติก” จึงมีความหมายว่าเป็นผ้าที่มีลวดลายเป็นจุด ๆ ต่างๆ ซึ่งกรรมวิธีในการทำผ้าบาติกนั้น อาจ กล่าวได้คร่าวๆ ว่าเป็นการนำผ้ามาประดิษฐ์โดยใช้เทียนปิดส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีและใช้วิธีการแต้ม ระบายหรือย้อมในส่วนที่ต้องการให้ติดสี มีทั้งพิมพ์เทียน แต้มสี ระบายสี ย้อมสี ดังนั้น ผ้าบาติกจึงเป็นได้ทั้งงานหัตถอุตสาหกรรมและงานทางศิลปะประยุกต์รวมอยู่ในตัวเดียวกัน การลงสี ย้อมสี ในบางครั้งอาจทำให้สีซึมเข้าไปในเนื้อผ้าอีกสีหนึ่งหรืออาจซึมเข้าไปตามรอยแตกของเส้น เทียน จึงทำให้ผ้าบาติกมีลักษณะปลีกย่อยแตกต่างกัน แม้ว่าจะใช้แม่พิมพ์อันเดียวกันก็ตาม นั้นหมายถึงว่าผ้าบาติกแต่ละผืนนั้นมีความสวยงามแตกต่างกัน นี้ก็เป็นอีกหนึ่งในความมหัศจรรย์ของผ้าบาติก ซึ่งอาจจะถือได้ว่าผ้าบาติกแต่ละผืนจะเป็นหนึ่งเดียวในโลก และไม่มีเคยมีศิลปินท่านใดที่จะสามารถพิมพ์ผ้าบาติกได้เหมือนผืนแรก ประกอบด้วยกลุ่มประกอบเช่น

- โกเมนบาติก
- มีตินาพับ
- สงขลาบาติก

3. วัสดุยางพารา

จังหวัดสงขลาเป็นหนึ่งในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่ได้รับการส่งเสริมการค้าและการลงทุนจากรัฐบาล โดย เป็นจังหวัดศูนย์กลางของภาคใต้ มีด่านสะเดาและด่านปาดังเบซาร์ ซึ่งเป็นด่านทางบกที่มีมูลค่าการค้าสูงสุด อันดับหนึ่งและอันดับสองของไทย ตามลำดับ โดยทั้งสองพื้นที่อยู่ใกล้ท่าเรือปีนังและท่าเรือกลางของมาเลเซีย นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ภายใต้โครงการความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) ซึ่งจะช่วยสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ให้ขยายออกสู่ประเทศเพื่อนบ้านได้มากยิ่งขึ้น และที่สำคัญที่สุดคือ จังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกยางพารามากเป็นอันดับสองของไทย รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และพื้นที่ปลูกยางในภาคใต้รวม 12 ล้านไร่ คิดเป็น ร้อยละ 63 จากพื้นที่ทั้งหมดในประเทศที่ 19 ล้านไร่ จังหวัดสงขลาจึงเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การพัฒนาให้เป็นศูนย์วิจัยและพัฒนายางพาราของประเทศไทย เพื่อยกระดับสินค้าแปรรูป ยางพาราสู่มาตรฐานสากล ยางพาราจึงกลายเป็นวัสดุเชิงพื้นที่อีกอย่างหนึ่งที่มีความน่าสนใจโดยหากผ่านกระบวนการด้วยนวัตกรรมก็จะสร้างมูลค่าและยกระดับผลิตภัณฑ์หรือวัสดุพื้นถิ่นได้อย่างแน่นอน

4. วัสดุไม้พื้นถิ่นต่างๆ เช่น ไม้ตาลโตนด

ไม้ตาลโตนด เป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งและสอดคล้องกับวิถีชีวิตคนสงขลามานานตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะบริเวณคาบสมุทระสังขะที่มิ่งพระ ที่มีเรื่องราวของเมืองเก่าสงขลาในอดีตอีกด้วย ซึ่งตาลโตนดนั้นจะมีการแปรรูปจากผลตาลโตนด นำมาทำลูกตาลสด หรือน้ำตาลสด น้ำตาลแวนและน้ำส้มโตนด เป็นต้น ไม่เพียงเท่านั้น ทุกส่วนของต้นตาลโตนดยังสามารถนำมาแปรรูปเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำประโยชน์และสร้างมูลค่าได้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะไม้ตาลที่เหลือจากการตัดทิ้งไว้สามารถนำมาแปรรูปเป็นลักษณะของตกแต่งบ้านหรือเฟอร์นิเจอร์ได้ โดยจังหวัดสงขลามีผู้ประกอบการแปรรูปไม้ตาลโตนดเช่น กลุ่มแปรรูปไม้ตาลโตนด ตำบลท่าหิน อำเภอสะทิงพระ

กระบวนการวิจัยส่วนที่ 4 การเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ประกอบการและ ผู้เชี่ยวชาญ

ในกระบวนการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อไปสู่กระบวนการออกแบบและสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา โดยกระบวนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-dept interview) แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) โดยการสัมภาษณ์ สอบถามในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับงานวิจัยเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ รวมทั้งข้อมูลประวัติและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบ

1.คุณวิชาญ นพคุณขจร ผู้ดูแลบ้านนครใน

ภาพที่ 66 เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์คุณวิชาญ นพคุณขจร ผู้ดูแลบ้านนครใน
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวัตตกร, 2564)

2.ดร.จเร สุวรรณชาติ อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรี วิชัย

ภาพที่ 67 เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์คุณวิชาญ นพคุณขจร ผู้ดูแลบ้านนครใน
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวัตตกร, 2564)

3. นายธีระ จันทิปะ หัวหน้ากลุ่มภารกิจพิพิธภัณฑคดีชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา

ภาพที่ 68 เก็บข้อมูลและสัมภาษณ์นายธีระ จันทิปะ
หัวหน้ากลุ่มภารกิจพิพิธภัณฑคดีชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวัตตกร, 2563)

4. ประชุมเสวนา ทิศทางสงขลาเมืองสร้างสรรค์และ TCDC สงขลา ร่วมกับภาคีคนรักสงขลา

ภาพที่ 69 ประชุมเสวนา ทิศทางสงขลาเมืองสร้างสรรค์และ TCDC สงขลา
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (ณัฐชนา, 2563)

5. กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ก๊อตาจีนอ ปัตตานี

ภาพที่ 70 สัมภาษณ์แนะนำการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (ณัฐชนา, 2563)

6.โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้และทิศทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ โดยกรมการ
พัฒนาชุมชน และผู้ประกอบการผ้าและผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา

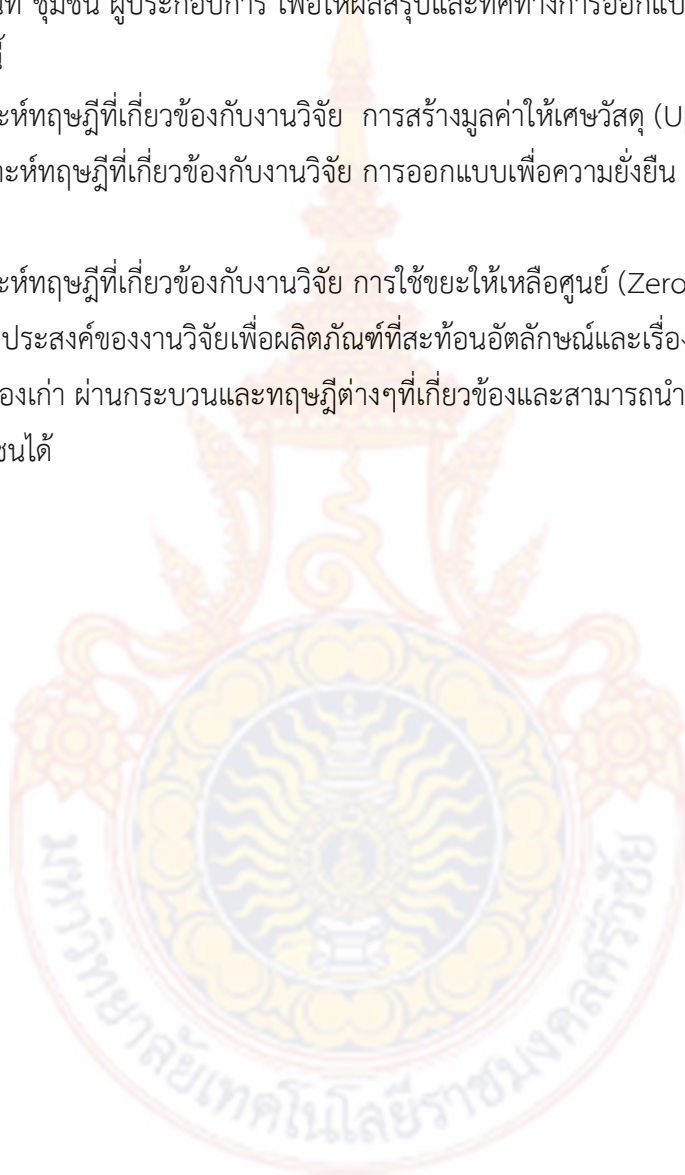
ภาพที่ 71 โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้และทิศทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์ โดย
กรมการพัฒนาชุมชน และผู้ประกอบการผ้าและผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสงขลา
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (ณัฐชนา, 2564)

กระบวนการวิจัยส่วนที่ 5 การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีในการออกแบบ

เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ให้ได้ลักษณะรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมรวมทั้งการเลือกใช้วัสดุพื้นถิ่นเพื่อสร้างคุณค่าและเรื่องราวให้กับผลิตภัณฑ์และพื้นที่ ชุมชน ผู้ประกอบการ เพื่อให้ผลสรุปและทิศทางการออกแบบมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย การสร้างมูลค่าให้เศษวัสดุ (Upcycling)
2. วิเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย การออกแบบเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Design)
3. วิเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย การใช้ขยะให้เหลือศูนย์ (Zero Waste)

ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์และเรื่องราวของพื้นที่สงขลา โดยเฉพาะย่านเมืองเก่า ผ่านกระบวนการและทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องและสามารถนำงานวิจัยไปบูรณาการใช้จริงร่วมกับชุมชนได้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาข้อมูลเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา และลงพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา และพื้นที่โดยรอบ เพื่อเก็บข้อมูลประกอบในการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ย่านเมืองเก่าและบริเวณใกล้เคียง โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ผลการวิจัยส่วนที่ 1	การวิเคราะห์ข้อมูลในการลงพื้นที่เพื่อสร้างสรรค์ลวดลายอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าสงขลา
ผลการวิจัยส่วนที่ 2	รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าเดิม
ผลการวิจัยส่วนที่ 3	เกี่ยวกับวัสดุเชิงพื้นที่
ผลการวิจัยส่วนที่ 4	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญ
ผลการวิจัยส่วนที่ 5	ทฤษฎีในการออกแบบ

ผลการวิจัยส่วนที่ 1 การลงข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์ลวดลายอัตลักษณ์ย่านเมืองเก่าสงขลา

จากการลงพื้นที่ศึกษา ย่านเมืองเก่า ผู้วิจัยพบว่าอัตลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นเมืองเก่าสงขลา มีความผสมผสานกันด้วยสามวัฒนธรรม หรือเรียกว่าพหุวัฒนธรรม ไทย จีน และมุสลิม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการเป็นเมืองท่า เนื่องจากในอดีตมีการค้าขายและเชื่อมโยงกับเมืองท่าต่าง ๆ โดยเฉพาะจากคาบสมุทรมาเลย์ ทำให้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ อาหาร การแต่งกายในอดีตนั้นได้รับอิทธิพลจากการเป็นเมืองท่าที่ได้รับวัฒนธรรมจากคาบสมุทรมาเลย์อีกด้วย ซึ่งปัจจุบันอิทธิพลบางอย่างได้สูญหายไปบ้างแล้ว แต่ที่ยังปรากฏให้เห็นในย่านเมืองเก่า นั้นคืองานสถาปัตยกรรมอาคารบ้านเรือน การตกแต่งลวดลายช่องลม ลวดลายแผ่นพื้นกระเบื้อง กระเบื้องหลังคาดินเผา รวมทั้งเครื่องลายคราม เครื่องประดับสลักดูนลาย และในพิธีกรรมที่ทักษิณคดี ที่รวมเรื่องราวสงขลาในอดีตเรื่องราวการแต่งกายในอดีตที่ใช้ผ้าพิมพ์ลายโดยเฉพาะลายดอกไม้ ธรรมชาติ หรือปัจจุบันคือผ้าปาเต๊ะ ซึ่งนับได้ว่าได้รับอิทธิพลตามวิถีชาวเปอรานากัน (Peranakan) มลายูในอดีตนั่นเอง รวมทั้งอาหารและขนมในย่านเมืองเก่าโดยเฉพาะแม่พิมพ์ขนมทองเอก ขนมสัมนี่ จากการบอกเล่านั้นการทำขนมเหล่านี้ อาจจะได้รับอิทธิพลมาจากบรรดาผู้ติดตามการเสด็จของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ซึ่งพระองค์ได้เสด็จประพาสเมืองสงขลาหลายครั้ง และในสถาบันทักษิณคดีศึกษา ได้

เก็บรวบรวมแม่พิมพ์ขนมโบราณที่ทำด้วยไม้แกะสลักเป็นรูปดอกไม้ ไม้เลื้อย และรูปเรขาคณิต จากการวิเคราะห์พบว่าลวดลายที่ปรากฏในงานสถาปัตยกรรม งานตกแต่งอาคารช่องลม แผ่นพื้น กระเบื้อง แม่พิมพ์ขนม ลวดลายผ้าในอดีต สามารถสรุปข้อมูลได้ในเชิงลวดลายที่มีลักษณะเดียวกัน คือลวดลายเถาวัลย์ธรรมชาติ การลื่นไหลของเถาวัลย์ธรรมชาติหรือการเลื้อยของดอกไม้ต้นไม้

โดยผู้วิจัยได้แบ่งที่มาของลวดลายที่ปรากฏในย่านเมืองเก่าสงขลาออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1.) ด้านอาหาร 2.) ด้านสถาปัตยกรรม และ 3.) ด้านผลิตภัณฑ์และของใช้

ตารางที่ 1 ที่มาของลวดลายจากเรื่องราวในย่านเมืองเก่าสงขลา

ที่	ที่มาและแนวคิด	รูปแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
1. ด้านอาหาร	<p>1.1 ขนมเทียนสด</p> <p>ขนมเลื่องชื่อในย่านเมืองเก่าสงขลา ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่า มีคุณประโยชน์ต่อสุขภาพ เป็นขนมมงคลใช้ในพิธีต่าง ๆ สามารถนำเป็นของขวัญเนื่องในวันสำคัญได้</p> 	 <p>โดยในการออกแบบผู้วิจัยได้ดึงลักษณะของรูปร่างสามเหลี่ยมซึ่งเป็นลักษณะของการพับใบตองสร้างเป็นรูปทรงเรขาคณิต อีกทั้งยังนำสีเขียวของใบตองสดมาใช้ในงานออกแบบ โดยแยกออกมาได้ 3 เฉดสีได้แก่ Pine/shamrock/pear</p>
	<p>1.2 ขนมสั้มปंनी</p> <p>ขนมสั้มปंनी มีความหมายว่า “อันเป็นที่รัก” ขนมไทยโบราณที่มีประวัติมาอย่างยาวนานตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้มีบันทึกว่า ท้าวทองกีบม้าเป็นผู้</p>	

	<p>คิดค้นขึ้น โดยทำมาจากแป้งมันคั่ว คลุกเคล้ากับน้ำตาลและกะทิเคี่ยวยางมะตูม เนื้อขนมมีรสหวานและหอมกลิ่นควันเทียนอบขนม เป็นขนมมงคล นิยมใช้ในพิธีแต่งงาน</p>	<p>ในด้านการออกแบบผู้วิจัยได้นำลักษณะทางด้านรูปทรงของ ขนมส้มปั้นนี้ ที่มีลักษณะคล้ายดอกไม้ และยังดึงสีเส้นออกมาเป็นสีโทน Pastel</p>
	<p>1.3 ขนมบุดู ขนมไทยมุสลิม เอกลักษณะเฉพาะถิ่น สูตรดั้งเดิมจากบรรพบุรุษที่สืบทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบัน ที่เหลืออยู่เพียงเจ้าเดียวย่านถนนนางงาม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา</p> 	 <p>ในด้านการออกแบบลวดลาย ผู้วิจัยได้ดึงเอาลักษณะของเส้นใบตอง และรูปทรงเรขาคณิตจาก Silhouette ของขนมบุดูมาใช้ในการออกแบบ</p>
<p>2. ด้านสถาปัตยกรรม</p>	<p>2.1 วัดกลาง วัดมณีมาวาสวรวิหาร หรือ วัดกลาง ตั้งอยู่ในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา จำลองมาจากอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แต่มีการย่อส่วนให้เล็กลง มีรูปแบบวัฒนธรรมจีนปรากฏอยู่รอบอุโบสถ</p> 	

		<p>โดยผู้วิจัยได้นำลักษณะเส้นโค้งจากลวดลายกนกที่สะท้อนถึงลักษณะของศิลปะไทย ลวดลายของช่องลประตุ หน้าต่าง ที่สะท้อนถึงลักษณะของศิลปะแบบจีน ทางด้านสี ได้นำสีทอง ซึ่งเป็นสีที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองมาใช้ในงานออกแบบ</p>
	<p>2.2 วัดแจ้ง</p> <p>วัดแจ้ง สร้างขึ้น ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ในขณะที่เมืองสงขลาตั้งอยู่ที่ฝั่งแหลมสน ทางทิศตะวันตกของทะเลสาบสงขลา อุโบสถวัดแจ้งเป็นศิลปะไทย ผสมฝรั่ง เป็นการผสมผสานวัฒนธรรม ไทย จีน ฝรั่ง</p> 	 <p>ในการออกแบบได้ดึงลักษณะเส้นและลวดลาย ได้เป็นการผสมผสานวัฒนธรรม ไทย จีน ฝรั่ง</p>
	<p>2.3 วัดดอนแย้</p> <p>วัดดอนแย้สถาปัตยกรรมจีนหนึ่งเดียวในไทย อายุเก่าแก่ 260 ปี สร้างเมื่อ พ.ศ.2296 สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา อุโบสถทรงเก๋งจีน กรอบซุ้มหน้าต่างสร้างแบบอาคารจีน โครงสร้างภายในอุโบสถ เป็นคอนกรีตผสมโครงสร้างไม้แบบจีน</p> 	 <p>ลวดลายจากช่องลม สิ่งประกอบสถาปัตยกรรม ภายในวัดดอนแย้โบราณสถานอันทรงคุณค่าอีกหนึ่งแห่งของเมืองสงขลา รูปแบบลวดลายจะมีลักษณะแบบจีนประเพณี หรือที่เรียกว่าทรงเก๋งจีนสะท้อนอัตลักษณ์แบบจีนได้ดี</p>

	<p>2.4 รูปแบบอาคารในย่านเมืองเก่า สงขลา ลักษณะตึกแถวตั้งเต็มย่านเมืองเก่าได้รับอิทธิพลของสถาปัตยกรรมแบบจีนโบราณ มีการก่อสร้างรูปแบบอาคารบ้านเรือน ในตึกชิโน - ยู โร เปีย น Sino- Portuguese Architecture (ลูกผสมระหว่างจีนกับยุโรป โครงสร้างแบบตะวันตก หลังคาเป็นทรงปั้นหยา ส่วนมากจะพบเห็นได้บริเวณหัวเมืองทางใต้ กรอบหน้าต่างประตูเป็นครึ่งวงกลม</p> 	 <p>ในการออกแบบได้นำลักษณะเส้นโค้ง ที่ให้ความรู้สึก เคลื่อนไหวอย่างลื่นไหลต่อเนื่อง ประกอบเป็นลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากกระเบื้องดินเผา วัสดุประกอบสถาปัตยกรรม</p>
	<p>2.5 บ้านนครใน บ้านนครในเป็นบ้านเก่าแก่อายุกว่า 300 ปี บนถนนนครใน ถนนสายวัฒนธรรมประจำจังหวัดสงขลา เป็นอาคารชุด 2 หลังที่ 1 เป็นสถาปัตยกรรมแบบจีน และบ้านตึกสีขาว เป็นแบบ sino- Portuguese architecture ภายในมีของสะสมและเครื่องลายคราม</p> 	 <p>ได้นำลักษณะเส้นมาจาก 2 รูปแบบคือ ลักษณะลวดลายแบบจีน และ แบบSino- Portuguese Architecture</p>

	<p>2.6 ลวดลายประดับอาคารในสถาปัตยกรรมแบบจีนโบราณ ในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา</p> 	 <p>การออกแบบได้ดึงลวดลายมาจากสิ่งประดับอาคารสถาปัตยกรรมแบบจีน</p>
	<p>2.7 ลักษณะลวดลายประกอบอาคารแบบมลายู โดยช่างใช้เทคนิคการแกะลักษณะไม้ ซึ่งจะสะท้อนออกมาในรูปแบบของลวดลายที่ใช้ประดับในงานสถาปัตยกรรม</p> 	 <p>ในการออกแบบได้ดึงรูปแบบของเส้นมาประกอบเป็นลวดลายจากสิ่งประดับอาคารแบบมลายู ลวดลายแบบมลายูได้รับอิทธิพลทางความเชื่อของศาสนาอิสลามในงานศิลปะ ทำให้รูปแบบของลวดลายที่ใช้ในสถาปัตยกรรมมลายูจะเป็น ลายพฤกษชาติ ลายเรขาคณิต ลายที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติ</p>

	<p>2.8 ประตูเมืองจำลองสงขลา</p> <p>ประตูเมืองจำลองสงขลาตั้งอยู่สุดถนนนครใน สถาปัตยกรรมแบบจีน ด้านบนมีหลังคา</p> 	 <p>แนวความคิดการออกแบบมาจากรูปทรงของประตูเมืองจำลองของสงขลาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวออกมาในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประเภทของ พวงกุญแจลวดลายมลายู</p>
	<p>2.9 โรงสีหับโห้หิ้น</p> <p>โรงสีหับโห้หิ้น ได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปะสถาปัตยกรรมดีเด่น ปี พ ศ 2554 จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์</p> 	 <p>หับ โห้ หิ้น</p> <p>แนวความคิดการออกแบบมาจากรูปทรงของโรงสีหับโห้หิ้น ในย่านเมืองเก่าของสงขลาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวออกมาในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประเภทของ พวงกุญแจสีแดง ซึ่งเป็นสีที่แสดงถึงความรุ่งเรืองและความมงคลตามความเชื่อของชาวจีน</p>
	<p>2.10 ศาลหลักเมือง ถนนนางงาม</p> <p>มีลักษณะเป็นศาลเจ้าแบบเก้งจีน พระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง ณ สงขลา) เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาในขณะนั้น</p> 	 <p>การออกแบบลวดลายมาจากลักษณะโครงสร้างและสิ่งประกอบอาคารของศาลหลักเมืองเช่นซุ้มหลังคา ลวดลายกระเบื้องและซุ้มกำแพงได้ลวดลายที่สะท้อนถึงความเป็นวัฒนธรรมแบบจีนประเพณี</p>

<p>3. ด้าน ผลิตภัณฑ์และ ของใช้</p>	<p>3.1 เข็มขัดเงินโบราณวัตถุที่ปรากฏใน จังหวัดสงขลา</p> 	 <p>การออกแบบลวดลายมาจากลายเส้นที่อยู่บน เข็มขัดโบราณที่จัดแสดงในสถาบันทักษิณคดี ศึกษา ลวดลายของดอกไม้ไม่มีลักษณะคล้ายกับ พันธุ์พฤกษาที่ปรากฏในงานศิลปะแบบมลายู</p>
	<p>3.2 เครื่องลายคราม โบราณวัตถุที่ปรากฏ ใน จังหวัดสงขลา</p> 	 <p>การออกแบบมาจากการถอดลวดลายมา จากอักษรภาษาจีนที่ปรากฏบนเครื่องลายคราม สะท้อนลักษณะรูปแบบศิลปะแบบจีน</p>
	<p>3.3 แม่พิมพ์ขนมสัมนีโบราณ</p> <p>ขนมไทยโบราณที่มีประวัติมาอย่าง ยาวนาน ท้าวทองกีบม้าเป็นผู้คิดค้นขึ้น โดย ทำมาจากแป้งมันคั่ว คลุกเคล้ากับน้ำตาลและ กะทิเคี้ยวขมมะตูม ในด้านการออกแบบ ผู้วิจัยได้ตัดทอนลวดลายมาจากแม่พิมพ์พิมพ์ ขนมสัมนีโบราณ</p> 	<p>ผู้วิจัยได้ตัดทอนลวดลายมาจากแม่พิมพ์พิมพ์ ขนมสัมนีโบราณ ที่มีลักษณะรูปทรงคล้าย ดอกไม้ ประกอบเป็นลวดลายที่อ่อนช้อย</p>
	<p>3.4 การแต่งกายในอดีตชาวสงขลาสมัยก่อน มีการทอผ้าใช้เองบ้าง สงขลาเป็นเมืองท่า สำคัญเมืองหนึ่งในคาบสมุทรมลายู</p> 	 <p>ผ้าพิมพ์ลาย(ผ้าปาเต๊ะ) จากเรื่องราวสู่การ พัฒนาลวดลายในงานวิจัยครั้งนี้</p>

ผลการวิเคราะห์ส่วนที่ 2 รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวใน ย่านเมืองเก่าเดิม

จากการลงพื้นที่ศึกษาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่จัดจำหน่ายตามสถานที่ต่างๆ สามารถแยกประเภทผลิตภัณฑ์ตามจุดต่างๆได้ดังนี้

ตารางที่ 2 สถานที่ต่างๆ กับรูปแบบผลิตภัณฑ์

สถานที่	รูปแบบผลิตภัณฑ์
พิพิธภัณฑ์ทักษิณคดีศึกษา	- ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว - ถุงผ้า สกรีน สงขลา
หาดสมิหลา	- ที่ติดตู้เย็นรูปนางเงือก รูปช้าง - พวงกุญแจรูปนางเงือก(สำเร็จรูป) - ที่ทับกระดาษรูปต่างๆ - เสื้อม้าย้อม เสื้อสกรีน (เสื้อสำเร็จรูป)
ร้านสองแสน ถนนนางงาม	- ขนมไทยต่างๆ - พวงกุญแจช้าง สำเร็จรูป
ร้านไอติมโอ่ง สงขลา ถนนนางงาม	- พวงกุญแจโอ่ง
ร้านจักสานคุณยาย ถนนนางงาม	- ผลิตภัณฑ์งานจักสาน ต่างๆ พวง กุญแจจักสาน ของมงคลจักสาน ของใช้ จักสาน
ร้านกาแฟ Lyn ถนนนครใน	- ไม่มีผลิตภัณฑ์
ร้านสงขลา Station ถนนนครนอก	- แก้วกาแฟ - ถุงผ้า/หน้ากากผ้า - หมวก - ภาพงานศิลปะ - การ์ดภาพที่ระลึก - ผลิตภัณฑ์การแปรรูปอาหารของชุมชน
เร็นผ้าสีมาแล	- ผลิตภัณฑ์ OTOP 5 จังหวัดภาคใต้
ถนนคนเดิน สงขลาแต่แรก	- อาหารและขนมพื้นเมือง - สินค้าสำเร็จรูป ผลงานนักศึกษา งาน DIY

ภาพที่ 72 รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ปรากฏในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวัตตกร, 2563)

ภาพที่ 73 รูปแบบผลิตภัณฑ์ร้าน SONGKHLA STATION
แหล่งที่มา : www.facebook.com/sstation2017

ผลการวิเคราะห์ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับวัสดุเชิงพื้นที่

1.กลุ่มวัสดุผ้าทอต่างๆ

สงขลาและพื้นที่ใกล้เคียงมีภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับวัสดุหรือวัตถุในพื้นที่ที่มีหลากหลายและน่าสนใจ ด้วยเรื่องราวและกระบวนการที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีหลายกลุ่มประกอบที่ผลิตวัตถุดิบ หรือแปรรูปเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หลายกลุ่ม โดยที่มิวิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาวัสดุและวัตถุดิบจากกลุ่มผู้ประกอบการที่มีความสนใจในการเข้าร่วมพัฒนาโครงการงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มผ้าทอผ้าบ้านสะพานปลา

ภาพที่ 74 กลุ่มทอผ้าสะพานปลา

แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (สทรัฐ, 2564)

1.2 กลุ่มอัสสัมโบราณ

ภาพที่ 75 กลุ่มอัสสัมโบราณ

แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวัตกร, 2564)

1.3 กลุ่มผ้าทอเกาะยอป่าลิ้ม

ภาพที่ 76 กลุ่มผ้าทอเกาะยอป่าลิ้ม
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวัตตกร, 2564)

2.กลุ่มผ้าบาติกและผ้าปาเต๊ะ

2.1 กลุ่มโกเมนบาติก

ภาพที่ 77 กลุ่มผ้าบาติกโกเมน
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวัตตกร, 2564)

2.2 กลุ่มมีดีนาทับ

ภาพที่ 78 กลุ่มผ้าทอเกาะยอป่าลิ้ม
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (ประพนธ์, 2564)

2.3 กลุ่มอุทยานผ้าปาเต๊ะ

ภาพที่ 79 กลุ่มอุทยานผ้าปาเต๊ะ
แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นวิฑิตกร, 2564)

ผ้าบาติก หรือ ผ้าปาเต๊ะ เป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งซึ่งเป็นอัตลักษณ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่นภาคใต้ตอนล่างที่ได้รับอิทธิพลการแต่งกายจากคาบสมุทรมลายู เนื่องจากจังหวัดสงขลาเป็นเมืองท่าที่เชื่อมจากเมืองท่าบนคาบสมุทรมลายู ทำให้ได้รับอิทธิพลการแต่งกายผ้าปาเต๊ะหรือบาติกเป็นธรรมเนียมปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแหล่งผลิตผ้าบาติกของสงขลาและพื้นที่เมืองเก่ามีอยู่หลายแห่ง เช่น กลุ่มชุมชนบ้านวังเขียว –วังขาว ร้านสงขลาบาติก ร้านโยอันบาติก ร้านลีลาวดีบาติก และร้านอูมาบาติก เป็นต้น

ภาพที่ 80 โรงผ้าปาเต๊ะโบราณ

แหล่งที่มา : <http://www.linethaibatik.com>

ภาพที่ 81 การแต่งกายสตรีภาคใต้ตอนล่าง

แหล่งที่มา : <http://www.linethaibatik.com>

3. เศษยางพาราเหลือใช้จากการแปรรูปหมอน

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอาชีพสหกรณ์บ้านพังดาน และกลุ่มเกษตรกรแปรรูปน้ำยางพารา สถาบันเกษตรกร และวิจัยยางพารา ตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ ในเขตจังหวัดสงขลา และพื้นที่ใกล้เคียง พบว่ามีเศษยางพาราจำนวนมากที่ถูกตัดทิ้งหลังจากขึ้นรูปเป็นหมอนและที่รองนอน เศษยางพาราเหล่านี้ถูกตัดออกเนื่องจากเป็นส่วนที่นำยางล้นออกมาจากเบ้าพิมพ์หรือแม่พิมพ์ ทำให้หมอนมีรูปทรงที่ไม่สวยงาม จึงต้องตัดเศษเหล่านี้ทิ้ง ทำให้เกิดเป็นวัสดุเหลือใช้จำนวนมาก

ภาพที่ 82 หมอนยางพาราที่รอการตัดเศษยางออก

แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (ณัฐชญา, 2563)

4. ไม้ตาลโตนด

ตาลโตนด เป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งและสอดคล้องกับวิถีชีวิตคนสงขลามาดั้งแต่อดีต โดยเฉพาะบริเวณคาบสมุทรสะทิงพระ ที่มีเรื่องราวของเมืองเก่าสงขลาในอดีตอีกด้วย ซึ่งตาลโตนดนั้นจะมีการแปรรูปจากผลตาลโตนด นำมาทำลูกตาลสด หรือน้ำตาลสด น้ำตาลแฉวนและน้ำส้มโตนด เป็นต้น ไม่เพียงเท่านั้น ทุกส่วนของต้นตาลโตนดยังสามารถนำมาแปรรูปเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำประโยชน์และสร้างมูลค่าได้มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะไม้ตาลที่เหลือจากการตัดทิ้งไว้สามารถนำมาแปรรูป

เป็นลักษณะของตักแต่งบ้านหรือเฟอร์นิเจอร์ไม้ โดยจังหวัดสงขลามิผู้ประกอบการแปรรูปไม้ตาลโตนดเช่น กลุ่มแปรรูปไม้ตาลโตนด ตำบลท่าหิน อำเภอสิงหนคร

ภาพที่ 83 ไม้ตาลโตนด

แหล่งที่มา : ภาพถ่าย (นภัทชนก, 2563)

ผลการวิเคราะห์ส่วนที่ 4 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญ

ท่านที่ 1 นายวิชาญ นพคุณขจร ผู้ดูแลบ้านนครใน

“สงขลามิประวัติและเรื่องราวมากมาย ซึ่งในอดีตสงขลาเป็นเมืองท่า ทำให้คนในสงขลามิทั้งเชื้อสายที่เป็นจีน มุสลิมเปอร์เซีย และคนไทยพุทธดั้งเดิม สงขลามิการค้าขายทางเรือ ทำให้สินค้ามีหลากหลาย ในส่วนของเครื่องกระเบื้อง ถ้วยชาม ส่วนหนึ่งมาจากจีน และอีกส่วนมาจากเปอร์เซียขนส่งผ่านเรือสินค้ามาทางคาบสมุทรมลายู ลวดลายต่างๆที่ปรากฏและสถาปัตยกรรมจึงมีความผสมผสาน หากพูดถึงสงขลา คือเมืองที่ผสมผสานความเป็นสามวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน หากต้องทำผลิตภัณฑ์อยากให้นำเสนอเรื่องราวความเป็นสามวัฒนธรรมที่มีของคนสงขลา” (วิชาญ นพคุณขจร, สัมภาษณ์ ธันวาคม 2563)

ท่านที่ 2 ดร.จเร สุวรรณชาติ อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

“สงขลามิเรื่องราวความน่าสนใจมากมาย อาหาร วัฒนธรรม การแสดงสถาปัตยกรรม หากนำสิ่งเหล่านี้มาสร้างสรรค์สู่ผลิตภัณฑ์ พร้อมทั้งใช้วัสดุในพื้นที่ สร้างงานสร้างอาชีพให้คนพื้นที่ได้ ก็จะเป็นสิ่งที่ดีและน่าสนใจ” (จเร สุวรรณชาติ, สัมภาษณ์ ธันวาคม 2563)

**ท่านที่ 3 นายธีระ จันทิปะ หัวหน้ากลุ่มภารกิจพิพิธภัณฑคดีชนวิทยา สถาบัน
ทักษิณคดีศึกษา**

“อยากเห็นงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากคนรุ่นใหม่ที่พัฒนาภูมิปัญญาของพื้นที่ให้ออกเป็นผลิตภัณฑ์ที่ร่วมสมัย โดยใช้วัตถุดิบและองค์ความรู้ของพื้นที่ อาจจะพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความพิเศษ เช่น เข็มกลัดติดสุท กระดุมข้อมือ หรือคัพปลิงค์ ที่มีรูปแบบของพื้นที่เช่น รูปทรงรางหมากชุม กระต่ายขูดมะพร้าว หรือผลิตภัณฑ์ที่สื่อความเป็นสงขลา” (ธีระ จันทิปะ, สัมภาษณ์ ตุลาคม 2563)

ท่านที่ 4 กลุ่ม. ภาคคนรักสงขลาและ คณะ TCDC สงขลา

“สงขลาเป็นเรื่องราวและงานสร้างสรรค์มากมาย ดนตรี ศิลปะ และภูมิปัญญา อีกทั้งมีมหาวิทยาลัย 4 แห่ง สามารถที่จะขับเคลื่อนให้เมืองสงขลาเป็นเมืองสร้างสรรค์โดยการร่วมกันพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนอัตลักษณ์ได้จะดีมาก” (สืบสกุล, สัมภาษณ์ ตุลาคม 2563)

ท่านที่ 5 กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์กือดาจินอ ปัตตานี

“การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเรื่องราวของพื้นที่ ควรศึกษาหลายๆด้าน ที่เป็นอัตลักษณ์ เช่นอาหาร ศิลปะ ดนตรี ความเชื่อ สถาปัตยกรรม อาคาร และวิถีชีวิต หากเข้าใจ เข้าถึง บริบทต่างๆ ได้ แล้วสามารถต่อยอดสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่มีเรื่องราว ก็จะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นมีคุณค่า และมูลค่าทันที” (กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนหัวตลาดกือดาจินอ, สัมภาษณ์ มกราคม 2564)

**ท่านที่ 6 นายประสิทธิ์ สุวรรณประสม ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนา
ชุมชน รักษาราชการแทน พัฒนาการจังหวัดสงขลา**

“คนสงขลาเป็นคนที่มีความสามารถและมีภูมิปัญญามากมาย ในฐานะที่ทำงานทางด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน หากผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดคนรุ่นใหม่ที่พัฒนาภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่าและใช้วัสดุ วัตถุดิบในพื้นที่ได้ จะทำให้จังหวัดของเรามีผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจและมีเรื่องเล่าที่สามารถบอกเล่าผ่านผลิตภัณฑ์ของเราได้” (ประสิทธิ์, มกราคม 2564)

ท่านที่ 7 วิชาทกิจชุมชน กลุ่มอาชีพสหกรณ์บ้านพังดาน (กลุ่มแปรรูปหมอนยางพารา)

สงขลาและพัทลุง พื้นที่นี้เป็นแหล่งปลูกยางพารา แต่เนื่องด้วยราคายางตกต่ำ ทางกลุ่มจึงรวมตัวที่พัฒนานำยางให้เป็นหมอนยางพาราเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร แต่หลังจากการแปรรูปหมอนยางพาราจะมีเศษยางที่เหลือจำนวนมาก แต่ก็สามารถที่จะนำกลับไปย่อยและขึ้นรูปใหม่ได้ แต่มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม หากงานวิจัยใดก็ตามมีแนวทางที่จะนำไปพัฒนาแปรรูปหรือส่งเสริมของที่เหลือเหล่านี้ก็จะเป็นสิ่งที่ดี อยากให้ทีมนักวิจัยนำสิ่งเหล่านี้ไปพัฒนา อย่างเช่นทำหมอนรองคอ หรือเบาะนั่ง เป็นต้น” (แสงเดือน, มกราคม 2564)

ผลการวิจัยส่วนที่ 5 การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีในการออกแบบ

จากการลงพื้นที่และศึกษาความเป็นไปได้ของงานวิจัยทำให้สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี ดังนี้

1. การสร้างมูลค่าให้เศษวัสดุ (Upcycling) จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการเป็นการของเหลือจากการแปรรูปหมอน เศษยางพารากลับมามีค่าและเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีที่สนใจที่ออกแบบรวมกับวัสดุผ้าหรือผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่สอดคล้องกับงานวิจัย เช่นพื้นรองเท้าใส่หมอนต่างๆ เป็นต้น อีกทั้งการใช้วัสดุและน้ำยางพาราได้อย่างคุ้มค่าในเชิงการใช้โดยไม่เหลือทิ้งให้เป็นขยะหรือทำขยะให้เหลือศูนย์ (Zero Waste) นั่นเอง
2. การออกแบบเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Design) ในงานวิจัยครั้งนี้ เริ่มต้นจากการพัฒนาลวดลายผ้าแล้วนำไปพัฒนาเป็นแม่พิมพ์ผ้าปาเต๊ะ และพิมพ์ผ้า โดยกลุ่มอุทยานผ้าปาเต๊ะ นราธิวาส อีกทั้งการถ่ายทอดกระบวนการคิดออกแบบลวดลายที่สะท้อนอัตลักษณ์ให้แก่กลุ่มประกอบ รวมทั้งเกิดแรงกระตุ้นในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์แก่กลุ่มประกอบการในพื้นที่จังหวัดสงขลาและพื้นที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะกลุ่มผ้าบาติกยางกล้วย และกลุ่มผ้าทอสะพานปลา โดยงานวิจัยครั้งนี้เชื่อมเครือข่ายการทำงานแบบมีกระบวนการ สร้างพันธมิตรของงานผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทำให้เกิดห่วงโซ่เศรษฐกิจภายในชุมชน ซึ่งกระบวนการออกแบบ ผลิตโดยชุมชน ใช้วัสดุของชุมชน และจัดจำหน่ายภายในชุมชนหรือจังหวัดทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืนตามแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อความยั่งยืน (Sustainable Design) นั่นเอง

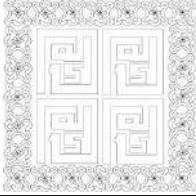

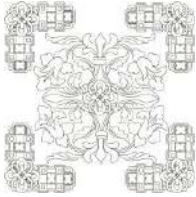

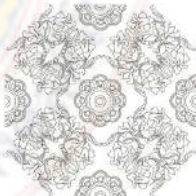
บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ ในย่านเมืองเก่าสงขลาสำหรับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา นั้นทำให้การสร้างสรรคผลงานในการวิจัยในรูปแบบผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การถอดทลายจากเรื่องราววิถีอัตลักษณ์พหุวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ตารางที่ 3 ผลการถอดทลายจากเรื่องราววิถีอัตลักษณ์พหุวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ที่มาและแนวคิด	การร่างงานออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
 <p>ลวดลายการตกแต่งอาคารช่องลมภายในอาคาร</p>	
 <p>ลวดลายการตกแต่งอาคารช่องลมภายในอาคาร</p>	
 <p>แม่พิมพ์ขนมสัมปันนี / ลวดลายการตกแต่งอาคารช่องลมภายในอาคาร</p>	
 <p>แม่พิมพ์ขนมสัมปันนี/ เครื่องถ้วยลายคราม/ หัวเข็มขัดเงิน</p>	
 <p>แม่พิมพ์ขนมสัมปันนี / เครื่องถ้วยลายคราม / หัวเข็มขัดเงิน</p>	

ที่มาและแนวคิด	การร่างงานออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา
 <p>ตัวอักษรบนเครื่องลายครามจีน/หัวเข็มขัด</p>	
 <p>หัวเข็มขัดเงิน / ลวดลายการตกแต่งอาคารช่องลมภายใน อาคาร</p>	
 <p>ลวดลายการตกแต่งอาคารช่องลม/หัวเข็มขัดเงิน / แม่พิมพ์ขนอม</p>	
 <p>ตัวอักษรบนเครื่องลายครามจีน/ลวดลายการตกแต่งอาคาร ช่องลม</p>	
 <p>ตัวอักษรบนเครื่องลายครามจีน/ลวดลายการตกแต่งอาคาร ช่องลม</p>	

2. แม่พิมพ์เหล็กปาเต๊ะ

ผลจากการออกแบบลวดลายในงานวิจัย ครั้งนี้ได้รับบูรณาการการผลิตแม่พิมพ์เหล็กและพิมพ์ผ้าปาเต๊ะโดยกลุ่มประกอบการอุทยานผ้าปาเต๊ะ จังหวัดนราธิวาส เนื่องจากเป็นกลุ่มผลิตผ้าปาเต๊ะโบราณ 1 ใน 2 กลุ่มที่ยังมีในประเทศไทย ผ้าปาเต๊ะ หรือผ้าบาติก เป็นผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่นภาคใต้ตอนล่างที่ได้รับอิทธิพลการแต่งกายจากคาบสมุทรมลายู เนื่องจากจังหวัดสงขลาเป็นเมืองท่าที่เชื่อมจากเมืองท่าบนคาบสมุทรมลายู ทำให้ได้รับอิทธิพลการแต่งกายผ้าปาเต๊ะ หรือบาติกเป็นธรรมเนียมปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 4 ผลการพัฒนารูปแบบลวดลายในการทำแม่พิมพ์ผ้าปาเต๊ะ

ภาพร่าง	ผลิตภัณฑ์บล็อกจริง	รูปแบบผ้าปาเต๊ะ
ลายที่ 1 		
ลายที่ 2 		
ลายที่ 3 		
ลายที่ 4 		

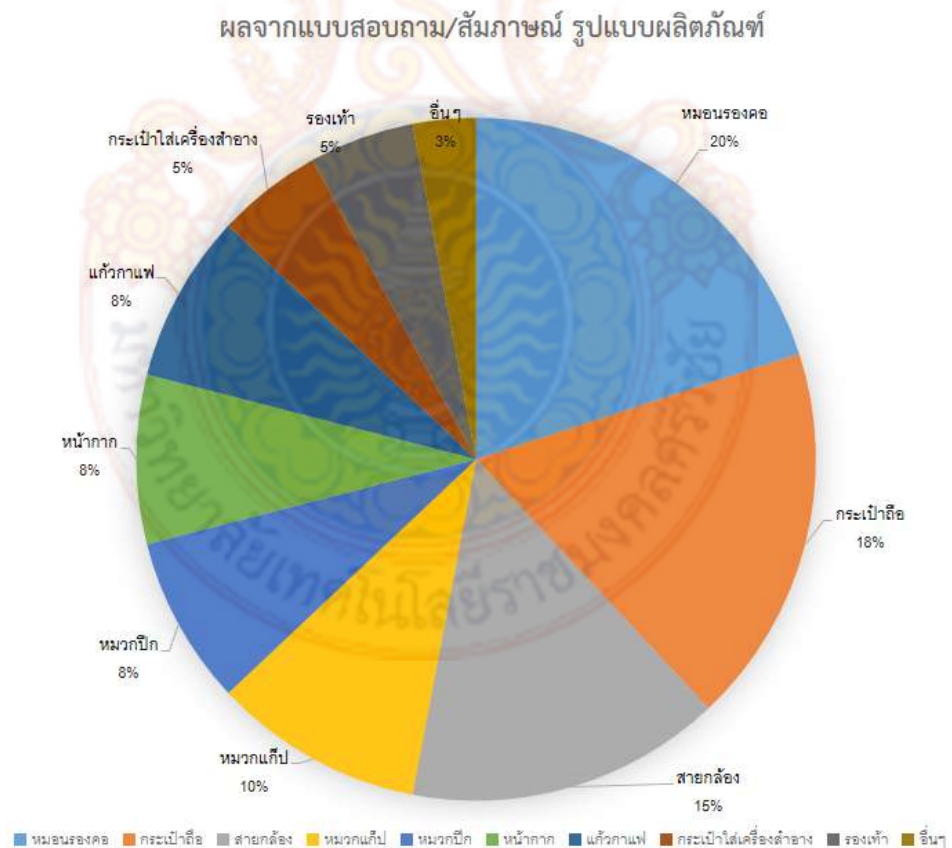
3. ผ้าพิมพ์ลายด้วยระบบดิจิทัลจากการออกแบบลวดลายในงานวิจัย

ตารางที่ 5 ผลการพัฒนารูปแบบลวดลายสำหรับการพิมพ์ด้วยระบบดิจิทัลปรีน

ภาพร่าง	ภาพลายผ้าพิมพ์ดิจิทัล

4.การออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา

การวิจัยนี้ต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถเล่าเรื่องและสะท้อนวิถีวัฒนธรรม ซึ่งการใช้งานต้องตอบสนองวิถีชีวิตของการท่องเที่ยว เช่น หมอนรองคอ กระเป๋าเดินทาง สายคล้องถ่ายรูป รองเท้า และของที่ระลึก โดยในงานวิจัยครั้งนี้มีผลิตภัณฑ์พิเศษ 2 รูปแบบคือหมอนรองที่วัสดุหลักคือผ้าปาเต๊ะที่พัฒนาสวดลายจากเมืองเก่าสงขลา และใช้เศษเหลือของยางพาราที่แปรรูปเป็นหมอน มาทำใส่หมอนรองคอ รวมทั้งรองเท้าที่ใช้พื้นรองเท้าที่จากยางพารา ทั้งนี้เพื่อใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นหรือวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่นให้คุ้มค่าตามแนวคิด ทฤษฎีการสร้างมูลค่าให้เศษวัสดุ (Upcycling) และการใช้วัสดุให้คุ้มค่าตามทฤษฎีการใช้ขยะให้เหลือศูนย์ (Zero Waste) อีกทั้งยังทำให้เกิดรายได้แก่เกษตรกรที่แปรรูปหมอนได้อีกด้วยซึ่งจะสอดคล้องกับแนวทางทฤษฎีการออกแบบเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Design) นั่นเอง ซึ่ง หมอนรองคอ จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็นลำดับที่ 1 และผลิตภัณฑ์อื่นๆ ตามตารางดังนี้

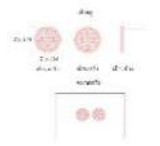

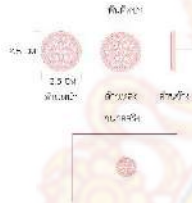

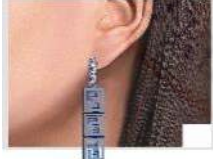

ภาพที่ 84 ผลจากแบบสอบถาม/สัมภาษณ์ ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์
แหล่งที่มา : ผลประเมินแบบสอบถาม (นวัตกร, 2564)

ตารางที่ 6 ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ภาพร่างการออกแบบผลิตภัณฑ์	ผลิตภัณฑ์จริง
	
	
	
	
	
	

ภาพร่างการออกแบบผลิตภัณฑ์	ผลิตภัณฑ์จริง
	
	
	
	
	
	
	

ภาพร่างการออกแบบผลิตภัณฑ์	ผลิตภัณฑ์จริง
	
	
	
	
	
	
	

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการสัมภาษณ์และสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวรวมทั้งผู้ประกอบการในพื้นที่ รวมทั้งร้านกาแฟ ร้านกาแฟ ทำให้มีรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่สนใจเพิ่มจากงานวิจัย ได้แก่ ผ้าคลุมไหล่ ถุงทะเล กระเป๋า เสื้อฮาวาย พวงกุญแจของที่ระลึก

แนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพิ่มเติมจากข้อเสนอแนะ

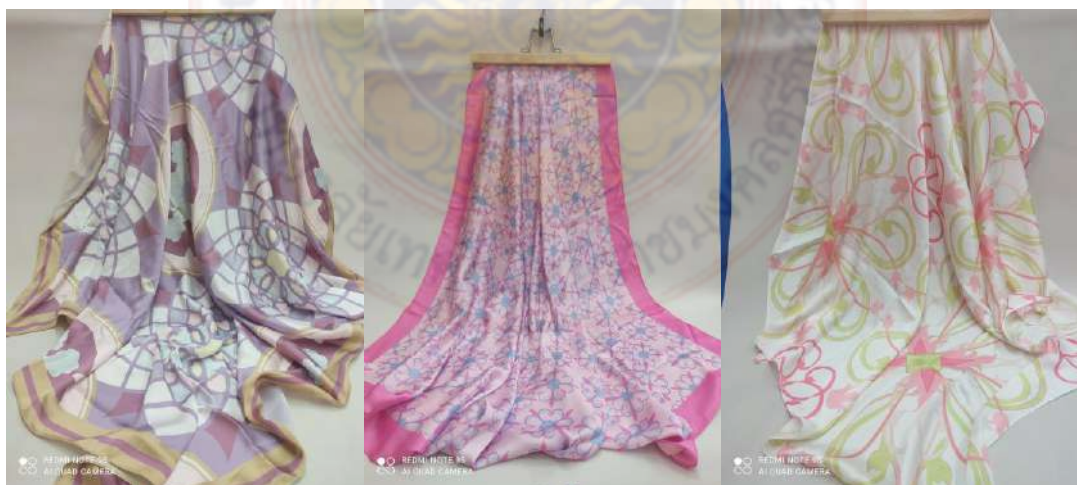
1. กลุ่มออกแบบลวดลายผ้าผ้าคลุมไหล่

รูปแบบลวดลายของผ้าคลุมไหล่ ได้มีการบูรณาการร่วมกับรายวิชาพื้นฐานการออกแบบแฟชั่นด้วยคอมพิวเตอร์ ของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาการออกแบบแฟชั่นและสิ่งทอ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย โดยมุ่งเน้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์เมืองเก่าสงขลา โดยมีผลงานการออกแบบและรูปแบบผลิตภัณฑ์ดังนี้

ภาพที่ 85 การนำเสนอการออกแบบลวดลายพหุวัฒนธรรม

แหล่งที่มา: ภาพถ่าย (นวัชตกร, 2563)

ภาพที่ 86 ผ้าคลุมไหล่พิมพ์ลายพหุวัฒนธรรมด้วยระบบดิจิทัลปริ้น

แหล่งที่มา: ภาพถ่าย (ประพนธ์, 2563)

ภาพที่ 87 ผ้าคลุมไหล่พิมพ์ลายพหุวัฒนธรรมด้วยระบบดิจิทัลปริ้น
แหล่งที่มา: ภาพถ่าย (ประพนธ์, 2563)

2. ออกแบบและผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์ บูรณาการร่วมกับรายวิชาภูมิปัญญาเพื่อการออกแบบแฟชั่น

ภาพที่ 88 ผลงานนักศึกษารายวิชาภูมิปัญญาเพื่อการออกแบบ
แหล่งที่มา: ภาพถ่าย (นวิศตกร, 2563)

3.รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จากลวดลายพหุวัฒนธรรม สะท้อนวิถีวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 89 พวงจุกแจ ที่ห้อยหน้ารถ ของที่ระลึก
แหล่งที่มา: ภาพถ่าย (ประพนธ์, 2564)

รายการอ้างอิง

- คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2557). **สินค้าและบรรจุภัณฑ์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โฟกัสมีเดียแอนด์พับลิชชิง.
- นภดล เหลืองภิรมย์. (2555). **การจัดการนวัตกรรม : Innovation Management** . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงกมลพับลิชชิง.
- บุญคำ ไชยพรหมวงศา. (2537). **ตำนานและประเพณีชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์อินทรี.
- ประพันธ์ เรืองณรงค์. (2548). **เล่าเรื่องเมืองใต้**. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์บ้านหนังสือ.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิวิภาส. (2556). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ตามทัศนะของนักท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน**. เชียงใหม่: คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิวิภาส. (2556). **รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนคนเดินที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน**. เชียงใหม่: คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- วรารัตน์. (2548). **ตำนานพื้นบ้านภาคใต้**. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์บ้านหนังสือ.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2536). **มรดกพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สมพงษ์ เฟื่องอารมณ. (2550). **บรรจุภัณฑ์กับการส่งออก**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุวิทย์ วงศ์จุริราวาณิชย์. (2554). **Sustainable Design ดีไซน์...เปลี่ยนโลก**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯธุรกิจ.อนเนก นาวิกมูล. **ประเพณีชีวิต**. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แสงแดด,2534

ภาคผนวก

การอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรม ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสงขลา
โดยประธานในพิธีท่านจากรุวัฒน์ เกลี้ยงเกลา ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาพร้อมด้วยภริยาท่านกัญญา เกลี้ยงเกลา ประธานแม่บ้านมหาดไทยประธานในพิธีโดย

กำหนดการ

การอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน
ภายใต้โครงการวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถี
วัฒนธรรม
ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๔

ณ. โรงแรมเบญจพร แกรนด์วิว สงขลา

วันที่	เวลา	รายละเอียดกิจกรรม
๑๒ มกราคม ๒๕๖๔	๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.	ลงทะเบียนผู้เข้าอบรม
	๐๘.๓๐ - ๑๒.๐๐ น.	บรรยายหัวข้อ “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และรูปแบบสิ่ง ทอ” โดย คุณกษมา เครือเนียม
	๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักรับประทานอาหารว่าง
	๑๓.๐๐ - ๑๔.๐๐ น.	บรรยายหัวข้อ “ทิศทางการค้าไทยในอนาคต” โดย คุณกษมา เครือเนียม
	๑๔.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.	บรรยายหัวข้อ “ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์” โดย นางสาวณัฐชานา นวลยัง
	๑๔.๔๕ - ๑๗.๐๐ น.	บรรยายหัวข้อ “การสร้างสรรค์อัตลักษณ์เพื่อ ผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว” โดย ดร.นวัตตกร อูมาศิลป์

หมายเหตุ : กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

เวลา ๑๐.๓๐ - ๑๐.๔๕ น. , ๑๔.๐๐ - ๑๔.๑๕ น. พักรับประทานอาหารว่าง